7.Cl.1.268.

Proletariji d kulle atravatь, xəjjidun!

I. STALIN

MƏMLƏ D JƏVƏLTƏ XIZBUNƏ QƏ KNUŞJƏ D XVII D PARTIJA BUT PILXƏNƏ D SQ VQP(в)

Из фондов Российской национальной библиотеки

PARTIZDAT — 1934

Proletariji d kulle atravatь, xəjjidun!

Ассир.
2-74

I. STALIN

MƏMLƏ D JƏVƏLTƏ D XIŽBUNƏ QƏ ĶNUŞJƏ D XVİI D PARŢIJA BUT PIĻXƏNƏ D SQ VQP(в)

Г.П.Б. в Лнгр.
Ц. 1934 г.
Акт №421

Из фондов Российской национальной библиотеки

BASMAXANA D PARTIJA
MOSQVA • 1934

Из фондов Российской национальной библиотеки

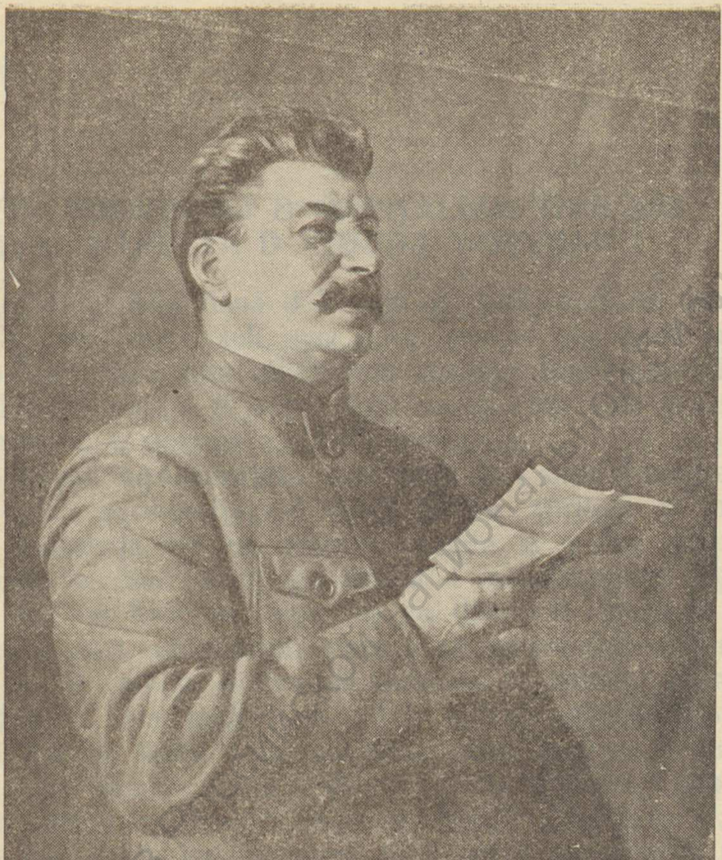

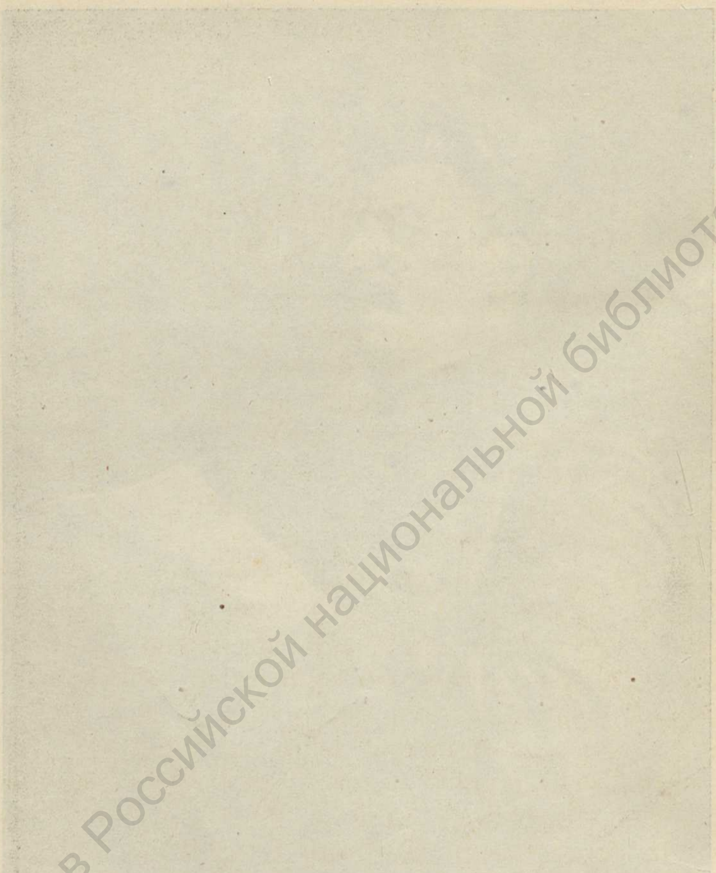

Из фондов Российской национальной библиотеки

I.
QRIZIS MƏGRIŞƏNƏ D QAPITALIZM TIVILƏJƏ U AHVAL BARRETA D XUJƏDƏ MOTVƏJƏ

Xoravatь! Min dana d knuşjə d XVI vъjrъna zodə min 3 şinni. Mitxə leli rava gura. Inə av vuş zodə min xə pъllan mitxə xinə miljili min manaja. Ənə vixşəvivin, qəd hic xə mitxə d ъsra şinni xarajъ leli vijə hədxə dovlətmənd v qissətti əx dəhə mitxə.

V nizvət **eqonomijetə** ənni şinni ijvə şinni d məgrəştə d qrizis eqonomijəjə d dunji. Qrizis xpijqoli lə hər əxcij industrijə, inə up mərutə mətetə v çəmo. Qrizis gərgurili lə hər əxcij go daъjra ď mhaslanuta u taçъruta. Av hər hədə zi vъrrъ up go daъjra d qredit u d xdarta d zuzi, muxdъrrelъ rişəxtə ən nizvətujəti d qredit u d valjutə, d itvə vil atravatь. In qəmetə v xəkmə dukəni hala vъdraşъva — d it qrizis eqonomijəjə d dunji, jən lit, ədijə xinə vut dəhə lenə vъdraşa, səvəv zodə min lazъm vijinə əşkərə qrizis u karu odənə veran. Ədijə vъdraşъna vut ɛə mindij xinə — ki həvi plaţa min qrizis j'n lit plaţa, in it plaţa, vəs v mud təħər ki həvi tammumu.

V nizvət **pəlitiqetə** ənni şinni ijvə şinni d vuş xrəptə d nizvətujəti, dəxij vil atravatь qapitalistajъ, hədə zi v gəvə d ənni atravatь. Davъj d Çappan am Cijn u zavţanta d Mançurijə, xrəptə d nizvətujəti l Mədinxə Rixqə, halъvuta d faşizm go Germanija u məntetə d xъjal d revanş, d muxripelun nizvətujəti go Jurup; plaţta d Çapan u Germanija min ligə d Millətti, enij d jivillə xə dъqra xətə qə məzjədtə d cəkvəntə u hadarta d qə plaşъ imperialistəji; şmaţta d faşizm go Ispanija, d

midri xə gəhə məxzujilə l dəj, d qrizis revolusijəjə вьmţaja qərвunili u faşizm xəjju cim kirjinə, — ənninə ən qissətti rişəji d mitxə, d qətu вijəvivəx xizвunə. Leli şula d açьвuta, d pasifizm вurzuazijəjə əxcij snijdili в tupru, u mehli d rappeta d cəkki в giljutə u əşkərə вipjəşinə şuxlippi в mehli d cəkвəntə u məzjədtə d cəkki.

В gəvə d ənni ləppi gərgiməni d şjaşjatь eqonomijəji u xrəqi palaşaj — politiqəji SSSR kiljili xə вnoşu əx xə qəjə, kəd ləвulu l qəməj şulu d mammarta sosialistetə u plaşu вut xəmetə d şləmə. In tama go atravatь qapitalistəji hala hər gərgumili qrizis eqonomijəjə, go SSSR вrixşilə l qəməj gərvəstə rjamta, dəxij в nisвət l industrijə, hər hədxə zi в nizвət l mərutə mətetə. In tama, go atravatь qapitalistəji вixjəmə вrixşilə ləqəməj hadarta qə davъj xəttə вut palleta təzədən d dunjij u d daвjrь d prəstə d karь, SSSR sustiməit calluşь вьrplaşьlь dərqul d qjəmtə d davъj u вut xəmetə d şləmə, u le həvi tənuji, d callaşjatь d SSSR в əhə nizвət litlun viji hic xə məntetə.

Hədxili şiklə kullənəjə d ahval вilmillətteta в əhə dəqijqə. Ədijə şarax в gəşəqtə d saвьtujatь şəttisssəji d вut ahval eqonomijetə u politiqetə d atravatь qapitalistəji.

1. ÇVƏÇTƏ D QRIZIS EQONOMIJƏJƏ GO ATRAVATЬ QAPITALISTƏJЬ

Qrizis eqonomijəjə d ədijə go atravatь qapitalistajь prijşili min kulle qrizisi d əx diju в dəj, d av ijli min kulle вuş jarьjxa u məgrişənə. In qəmetə qrizisi go 1 — 2 şinni вьqţajьva, qrizis d ədijə duli вigrəşə xəmşə şinni, kəd вivədə veran şitə вar şitə l mərutə d atravatь qapitalistajь u вimjasulь min gəvo şəhro, d pijşivə çummьja go şinni vьjrь. Lelə açьвuta, d əhə qrizis ijli o qrizis вuş jaqura min kulle qrizisi.

Mudijlə manajo, d əhə qrizis industrijəjə d ədijə əx cu gəhə qəmetə vili hədxə məgrişənə?

Əhə pjəşilə muprьmta min qəm kulle в dəj, d qrizis industrijəjə dvijqeli kulle dlə tapavut atravatь qapitalistajь, vijdəli cətun pərtəltə — platta d xəkmə atravatь min qəmu al xiʑвunə d xəkmə xini.

Əhə pjəşilə muprьmta, d tre в dəj, d qrizis industrijəjə gdilli в qrizis agraraja, kəd dvijqə min kulle atravatь agrarajь u pəlgu — agrarajь, enij d le masьva lə pərisvə qə qrizis industrijəjə.

Əhə pjəşilə muprьmta, d ţla, в dəj, d qrizis agraraja xulinni go dəhə mitxə u dvijqeli kulle pavanь d mərutə mətetə, go do minjənə up вəçərtə d qinjəni, kəd mamţujo l ahval d nvəltə, djarta l вaraj, həl varta d min pilxənə d maşьna d al pilxənə d ijdə, həl şəxləptə d traqtor в susi, həl maвsarta d xə вxə, hala xəkmə gəhi up tamam məxpəltə d min məpləxtə d milxi mədənəji, mindij, d вuş zodə mugrişli l qrizis industrijəjə.

Əhə pjəşilə muprьmta, d arpa, в dəj, d hakmanь d go industrija — qarţeli monopoləji calluşьna, d ţьjma d mattь xəmijli rama, — həçcət d вivədulə qrizis hala вuş mamrьjana u lelə вjəvə pirsət qə xərəçtə d zəxri d mattь.

Əhə pjəşilə muprьmta, xarta — d xareta,, — u əhə jilə həçcət rişetə — в dəj, d qrizis industrijəjə qimli go şərti d qrizis **kullənəjə** d qapitalizm, ijmən d qapitalizm xinə litli u le həvili lə go məlkvəti şəttissəji, lə go qoloniji u atravatь snijdi o xelə u qujutə, d itvəli min qəm davьj u revoljusijə d Cirij, ijmən, d qə industrijə d atravatь qapitalistəji əx mijrətgaruta d plaşa imperialistəjə pişlun вetвulgəni xroniqəit muţţьnnь вasura u qoşuni d miljuni вepilxəni, d minne əj xinə lelə msaja d hojə azad.

Ənninə şərti, d vilun həçcət d xəsjət вehəd məgrişəntə d qrizis industrijəjə d ədijə.

Hər midri ənni şərti maprumona up e qissət, d qrizis lə klili hər al daьjra d mhaslanuta u d savda u prisli up go sustimə d qredit, valjuta, daьjra d denəndərujəti zuzənəji u şərkə, kəd şmьjţe nizвətujəti u nirxi ətijqi dəxij вil atravatь lxudəji, hədə zi вil dəsti şotəpəji в gəvə d atravatь lxudəji.

Xə kar gurta viləlǝ в əhə nizвət şmaţta d ţьjmь d mattь. Lə gəşəqtə al dərqulutə d qarteli monopoləji, şmaţta d ţьjmь вrixşivə l qəməj в xə xelə ləmitxəmjəmə, kəd min kulle qəmetə u min kulle вuş zodə вьşmaţьva ţьjmь d mattь d mərəvəti lə murjizzi d mattь, jaпь d akkarь, sənnətkarь, qapitalisti dəjqi u əxcij nijxə — nijxə u в xə qədrə вasura вidvəqivə min mərəvəti murjizzi d mattь — qapitalisti, xujiddi go qarteli. Şmaţta d ţьjmь vijdələ ahval d denəndəri (mərəvəti d кərxəni, sənnətkəri, akkarь u şərkə) вehəd jaqurta u l dərqul, ahval d jəvəni d denə vijdələ cim rава spaj. Hədxə ahval plaţo gərəg həvivə u hər miççid zi vili вanqrotuta вehəd gurta d firmi u d xə — xə mərəvəti prijşi. Go mitxə d 3 şinni xarajь al dəhə вiniət tliqlun ьsгь əlpi şərikujəti go Amerikə d Çarвja, go Germanija, go Ingland, go Fransa. Min вar вanqrotuta d şərikujəti şurьla npəltə d ţьjma d zuzi, d xəccə qulqilləlǝ ahval d denəni. Bar npəltə d ţьjma d zuzi şurьla srəvtə d deni, əx d вarrajь hədə zi gəvəji, d piştivə muvьrta go qənun в məlkutə в gəno. Xrəqtə d hədxə вankь, əx вanka d Darmştat u Drezden go Germanīja, Qredit Anştalt go Avstrija, u hədxə qonserni, əx qonserni d Qrajger go Şvesija, Insul — Qonsern go Amerika u ş. — kulxə ki jaddьla.

Məhlim ijlə, qəd вar dənni qəvəmjəti, d şukşikkəlun şəttistə d sustimə d qredit, gərəg həvijvə u hər d miççid zi vilun qţajatь d prajatь d qrediti u deni d xarьjçь, qţeta d prajatь d deni d вil вne qjəmə, qţeta d eqsport d qapital, вsarta təzədən d savda вarreta, вsarta təzədən d eqsport d mattь, xəlləntə d plaşь вut şuqi xəti, plaşa taçьraja вil atravatь u — demping. Hi, xoravatь, demping. Ənə levin tənuji вut demping d soveti mulximmə min dugli, d вəsu hala lə min çəldi həl xəsxəstə d qəle məqvuxivə xəкmə vəkkili nəçiв d parlamentь nəçiв d Jurup u Amerikə. Ənə вimərivin вut demping d miççid, d ədijə xəccə peşə вivədunə kulle məlkvəti „mardutanajь", d в ajaruta masmusьna odij вəsu ənni vəkkili rəşşid u nəçiв.

Xə şula əşkərili midri, d ənni qissətti təlxəni, d вrix-şivə вaraвar am qrizis industrijəjə u vijdəlun davrane l vəddər min daвjra d mhasalta, le masвjva d lə odi-jvə kar al rahţa d qrizis industrijəjə в nizвət вuş xəllən-tu u jaqrantu.

Hədxili şiklə kullənəjə d çvəçtə d qrizis industrijəjə.

Dunə xəkmə pijgarь min maвuь ruşmajь, d məxzuj-inə 1 şiklə d çvəçtə d qrizis industrijəjə go mitxə d qə-tu вjəvivəx xiƶвunə.

Qədrə d hasьl industrijetə в prosenti в mədvəqto am şitə d 1929:

	Ş. 1929	Ş. 1930	Ş. 1931	Ş. 1932	Ş. 1933
SSSR	100,0	129,7	161,9	184,7	201,6
Amerika	100,0	80,7	68,1	53,8	64,9
Ingland	100,0	92,4	83,8	83,8	86,1
Germanija . . .	100,0	88,3	71,7	59,8	66,8
Fransa	100,0	100,7	89,2	69,1	77,4

Əhə iskima, əx вiszəjitun, в gənu tənuvili вut gənu.

В de dana d industrijə d atravatь şəttissəji qapitalis-tajь вьвsara-вinpəlilиə min şitə l şitə mudviqtə am daraç d ş. 1929 u əxcij в şitə d 1933 şurьla xəccə вizrəzə, kəd hala cim raвa rixqə min mţeta l daraç d şitə d 1929, industrijə d SSSR gərvusivə min şitə l şitə, kəd вьvara в rahţa d rjamta zjədtə вarqarar.

В de dana d industrijə d atravatь şəttissəji qapitalis-tajь mьssait məxzujilə l **вsarta** d qədrə d matto qə prəq-tə d şitə d 1933, mudviqtə am şitə d 1929 qə 25 pros. u zodə, industrijə d SSSR gurvislə hər go dəhə mitxə xə в tre,janь, zodə min 100 prosentь **(aplodismenti)**.

Ki hojə d məвjinnə в məxzetə d əhə iskimə, qəd min 4 atravatь qapitalistajь Ingland ijlə go ahval вuş spaj. Inə əhə lelə tammam duz. In şəqləx l industrijə d d ənni atravatь u mədviqəxlə am daraço d min qəm plaşa, egə şiklə вivəjili tamam xə xinə.

Duli iskimə, d məxzujoli əhə:

Qədrə d hasьl d industrijə в prosenti mudviqtə am daraç d min qəm plaşa:

	ş. 1913	ş. 1929	ş. 1930	ş. 1931	ş. 1932	ş. 1933
SSSR . .	100	194,3	252,1	314,7	359,0	391,9
Amerika	100	170,2	137,3	115,9	91,4	110,2
Ingland ·	100	99,1	91,5	83,0	82,5	85,2
Germanija	100	113.0	99,8	81,0	67,6	75,4
Fransa ·	100	139,0	140,0	124,0	96,1	107,6

Əx вixzəjitun, industrijə d Ingland u Germanija hala lelə mţьta l daraç d min qəm plaşa, ijmən d Amerika u Fransa murmona qə xəkmə prosenti, inə SSSR murmolь u gurvissoli hasьl d industriju go dəhə mitxə mudviqtə am daraç d min qəm plaşa вuş zodə mun 290 prosenti. **(Aplodismentь)**

Inə min dənni iskimi вьplaţьla xə qţeţa xiţə zi.

B de dana d industrija d atravatь şəttissəji qapitalistajь dajьm вinpəlivə, kəd şarujь min şitə d 1930 u illəki min şitə d 1931, в şitə d 1932 mţьta al nuqzə вuş kupə d npəltə,—в şitə d 1932 u 1933, ənij hala вuş məxkuminə l dəhə plaţa, şəвəв ənij tənujinə вut dəj, industrijə d ənni atravatь, levə gəşəqtə zjədtə-вsarta d matto go mitxə d şitə d 1933, lelə вivəjə saвьtuta dəj, d mehlo ijvə maslьjala zjədtə-вsarta liltix həl daraç d npəltə вuş gurta-xeləntə, d itvə в qeţa şitə d 1932

Əhə mudijlə manajo?

Əhə manajola, qəd industrijə d atravatь səttissəji qapitalistajь, əx məhlimlə, xinə vьrra daraç вuş kupə d npəltə, d allu xinə lə dьrra go mitxə d ş. 1933.

Xəkmə gənəti itlun mehl, d maprьmьjla ahval əxcij в kar d səвəвi oqiвəji əx mapreta d zuzi d vərəqə qə hadarjatь palaşajь. Dlə şik mapreta d zuzi d vərəqə qə hadarjatь palaşajь ləxxə itlə xədərjə kar. Əhə вuş duz

ijlə в nizвət l Çappan, ekə d əhə səвəв oqiвəjə ijli o xelə rişəjə u qaţţana d xə вəlвəltə surtə d xəkmə paвanь səmə zodə d industrijə palaşeta. Inə вit həvivə хьlţa gura mapramta d kulle dənni в mapreta d zuzi d vərəqə qə hadarjatь palaşajь. Hədxə mapramta lelə duz, qə ţusa hər вut dəj, d ən вəlвəljəti d go industrijə d rşьjmelьj в ullul, məвjuninə lə go kullə, jən xəccə peşə go kullə industrijə d atravatь, go do minjənə up go atravatь məri valjuţə qvitə. Bəs məhlim ijlə, d çid min mapreta d zuzi d vərəqə qə hadarjatь palaşajь, ləxxə itlə dukə hər hədə zi up kar d xeli gəvəji eqonomijəji d qapitalizm.

Qapitalizm вuşьrrь xəccə qəlqillə ahval d industriju min kistə d pəlіxi — в urxə d məqşetə u xəlləntə d eqsploaţasьja d çape, min kistə d fermeri — в urxə d ləвəltə d poliţiqə d masleta d ţьjma al hasьl d çape, al masalla nəjə, **min kistə d rəşpər d qoloniji u atravatь eqonomijəit zəввun** в urxə d masleta вuş zodə d ţьjma al hasьl d çape, səmə zodə, al masalla nəjə u вar hədə al mьxulta.

Ijtə ki həvi tənuji, d əxnən itlən şula am şənetə d min qrizis al depresijə ədətij, d min вaro ki ətij qjəmtə u məntetə d industrijə? Lə, le həvi tənuji. Kul dəxij d hojə вəhə dana lit hədxə saвьtujatь, duz jən lə duz, enij d tənijvə вut şuraja d rjamta d industrijə d atravatь qapitalistajь. Zodə min dəj, — kullə ahval məxzujilə, d hədxə saвьtujatь hic le masьj həvij zi, illəki qə danatь d qurвə. Le masьj həvij, səвəв it вipjəşə kulle ən şərti lə məntijəni, d lenə вjəvə mumkinutə qə industrijə d atravatь qapitalistajь d jarma u kəljə al əqlo. Həmzəmtij ijlə вut qrizis **kullənəjə** d qapitalizm, enij d вrixşili ləqəmu, d gəvu вьvara-вrixşili qrizis **eqonomijəjə,** вut lə maţţanta dajьmeta d вit-вulgəni, вut вepulxənutə dajьmeta d вit-вulgəni, вut вepulxənutə dajьmeta d səggiji, вut kətləntə d qrizis industrijəjə am qrizis d mərutə mətetə, вut letəjutə d mehli qə xəddətə d qapital şəttissəjə, d ijlə nişənqə d şuraja d rjamta u şərkə u şərkə.

Məhlim, d mindij d вîxzəjuvəx, ijli şənetə min nuqzə вuş kupə d npəltə d industrijə, min nuqzə d əmuqutə вuş gurta d qrizis industrijəjə,— l giвə d depresijə, inə lə depresijə adateta, xə depresijə priştə, enij d lelə ləвulo industrijə l giвə d qjəmtə u məntetə xədtə, lə zi maddurola al nuqzə вuş kupə d npəltə.

2. XRƏPTƏ D AHVAL POLIŢIQETƏ GO ATRAVATЬ QAPITALISTAJЬ

Plaţa d qrizis məgrişənə eqonomijəjə vili xə xrəptə lə vitə d ahval poliţiqetə d atravatь qapitaliştajь, dəxij d gove, hədə zi вil dije.

Xəlləntə d plaşь вut şuqi d l vəddər, вaţalta d səmi xarajь d savda azad, məttəvtə d gomrugi tərgəni d savda d l vəddər, davъj d savda, davъj d vəljuţə, demping, u raвa carь xini, d məxzujinə xə **millətəjutə** вehəd gurta go poliţiqə eqonomijəjə,— kulle ənni muxrippelun nizвətujəti вil atravatь, hudьrrun şərti qə məqqəmtə d davъjь u davъj pulţalun go mejdan əx cara d palleta xədtə d dunji u d daвjrь d karь qə məzjədtə d səmə d məlkvəti вuş xeləni.

Davъj d Çappan am Cijn, zaвţantə d Mənçurijə, plaţta d Çappan min go Ligə d millətti u pşaţta d go Cijn Garвjeta — hala вuş zodə ahval muxrippəlun. Xəlləntə d draşta вut Oqjənus gura u məzjədtə d cəkki d plaşa d jəmə go Çappan, ştatь Mxujiddi d Amerika d Garвja, Ingland, Fransa ijnə p'aţь d əhə xrəptə.

Plata d Germanija min go Ligə d millətti u qarantuj d revanş vilun вaвs xədtə d xrəptə вuş zodə d ahvalattь u məzjədtə d cəkki.

Leli şula d açъвuta, d pasifizm d вurƶuazijə jumu kijmili, u şopə d cəqcəqtə d вəz rappeta d cəkki вidvəqunə həmzəmjəti „maqul“ вut cəkвəntə u məzjədtə d cəkki.

Midri, əx d в şitə d 1914 go mejdan вiplaţьna partijь d imperializm paluşa, partiji d plaşa u revanş.

Cim əşkərilə, d qərвunilə davъj xədtə.

Hər ən şərti zi hala вuş zodə məxruponə ahval gə-

Из фондов российской национальной библиотеки

vetə d atravatь qapitalistajь. Arpa şinni d qrizis industrijəjə dirjəlun klas paləxetə min hal u mumţьjalun gəno go qdəlo. Arpa şinni d qrizis d mərutə mətetə tamam tlixlun вetə d akkarь miskini lə hər go atravatь rişəji d qapitalistь, inə up u illəki — go atravatь snijdi qolonijaji. Əpin d в pəndi statistiqajь calluşьna d sərţinijli minjənə d вepulxəni, inə le ətjə l srəvə, d minjənə d вepulxəni в məxzəjəti ruşmajь d ьdarь вurzuazijəji вьmţajьlь: go Ingland həl 3 miljuni, go Germanija həl 5 miljuni, go Ştatь Xujiddi d Amerika d Garвja həl 10 miljuni, xinə lə mətxure atravatь xini d Jrup. Məzjidunlun al dənni ən pəlgu — вepulxəni d minjəne zodili min ьsrь miljuni, midri məzjidun alle l səggiji d miljuni rəşpəri, d vijinə veran, — egə qəm ajnoxun вit qəim şiklə d snijqutə u вehivijutə d səggiji çapajь. Səggiji d a'ma hala lenə mьţjь l dəj, qəd gərşij hiççum l qapital, inə в dəj, d rьzaja d hiççum palaşeta gərvusilə go parmeta d səggiji, go dəhə namumkin ijlə d hojə şikutə. Əhə вipjəşilə musвьţţa hər məţţəx, в hədxə sввьtujatь, əx revoljusijə d Ispanija, d munpillə l faşizm, up gərvəstə d mahallь motvəji go Cijn, enij d lelə вьmsaja məklijə'ə qontrrevolusijə zuviqtə d Cijn u d xarьjçь.

Hər в dəhə pjəşilə muprьmta əj, d klasь hakmanь d atravatь qapitalistajь в xaвaţuta вivədinə rəd jən mamţujьna al-lit qьţţaţь pijşi xarajь d parlamentarizm u demoqratija d вurzuazija, enij d ki masьj həvij muplixxi в klas paləxetə go plaşo l dərqul d maljьsanь, qə partiji d qomunisti mxəjinə txut ahval tşьta u вvarьna l metodь cim gilji teroristəji d xəmetə d diqtatura d gəne.

Şovinizm u hadarjatь d qə davьjь, əx ьştuxsь şəttisəji d poliţiqa вarreta, zəвţəntə d l klas paləxetə u teror в nizвət l poliţiqa gəvetə, əx həççət ənənqetə qə məqvetə d xasa d fronţь d dıvьj d datьd, ənninə — ən вuqarь, d miljonə xьjal d politiqi imperialistəji d qəim.

Lelə açьвuta, d faşizm ədijə vili matta вuş məri moda вil poliţiqi paluşь d вurzuazija. Ənə вimərivin lə əxcij вut faşizm əx çəm, inə min qəm kulle вut faşizm d в

təhər d Germanija, enij d lədᴜz ʙipjəşili qьrja nasional-sosialistəjə, səʙəʙ ʙ de xjərtə ʙᴜş ʙ diqqət le hojə mumkin məcəxtə gəvu up xə atom d sosializm.

Go dəhə jьssura halьʙuta d faşizm go Germanija lazьm ijlə parmujo lə əxcij əx nişənqə d zəʙʙunutə d klas pələxetə u əx plaţa d jahьjuta d sosial-demoqraţь l klas pələxetə, d tummizələ urxə d faşizm. Əj lazьm ijlə mapramto up əx nişənqə d zəʙʙunutə d ʙurƶuazija, əx nişənqə d əj, d ʙurƶuazijə xelo leli ʙьmţaja d hakma ʙ təhəri ətijqi d parlamentarizm u d demoqratija d ʙurƶuazija, min səʙəʙ dəhə əj nacar ijlə go poliţiqa gəvetə mavьrra təhər d hakamta teroristetə,— əx hədxə nişənqə, d əj xelo leli ʙьmţaja d xinə məcxə cara qə plaţta min go ahval d ədijə al ʙinjət d poljţiqə ʙarreta d şləmə, min səʙəʙ dəhə əj nacar ijlə ora l poliţiqa d davьj.

Hədxilə ahval.

Əx ʙixzəjitun, şula ʙrixşili l giʙə d davьj xədtə imperialistetə, əx xə plaţa min ahval d qəim.

Həlʙət, lit ʙinjət qə xşəvtə, d davьj ki masja jəvə plaţa sarast. L darqul, əj gərəg hala ʙᴜş kətlinnələ ahval. Çid min dəj, əj d lə şik ʙit şərjə l revoljusijə, ʙit mətvəlun xut ʙuqara xəjji d qapitalizm ʙ gənu go xədərjə atravatь, əx d əhə itvələ dukə go rahţa d plaşa qəməjə imperialistaja. U in, kəd lə gəşuqi al nisjənə d plaşa qəməjə imperialistaja, poliţiqi d ʙurƶuazijə midri rappujьna ijdə ʙ nurə d plaşa, əx xənqənə ʙ zilikkə, ʙəs əhə manajola, d ənij tamam alle tliqtilə, npijlinə go ahval d nacaruta u ʙajьj cəmcimijlə gəne go umqi d lə iştə:

Spaj ʙit hojəvə ʙut dəhə ʙ kirjutə pəkraxvəlun ən planь d mərjəztə d davьjь, enij d ədijə pjəşinə pulţь go daьjrь d poliţiqi ʙurƶuazijəji.

Xəkmə təxmuninə, d davьj lazьm ijlə mərjuzo l dərqul d xə min atravatь gaʙʙarь. Ənij təxmuninə d məxij əj pərpisijlə, səqqittijlə u şulanь d gəne zərzijlun min qdələ d əj. Məttəx, d ənij əhə davьj murjizzəlun. Mudij min dəhə ki masь palьţ? Əx d ki jaddax, up ʙ dana d plaşa qəməjə imperialistaja ʙajьjva pərpisijvələ xə min məl-

Из фондов Российской национальной библиотеки

kvəti gurь — Germanija u min qdələ d əj şulane zərzivəlun. Inə mudij min dəhə plьţlь? L Germanija lə msьlun rəd odijvə, inə go Germanija zrьlun hədə narazьjuta l dərqul d halвano u mutivlun hədxə вinnə qvitə qə revanş, d həl ədijə lenə msaja, u вixşəvinin, hala çəldi le masьj zi axlьjla ə şijlə gəngizəntə, d hər в gəne zi вuşlonə. Inə ənij quвillun l şmaţta d qapitalizm go Rusija u — şula pşuqili — Xujədə motvəjə. Ekilə xətirçəmutə, d davьj trajaneta imperialistetə вit jəvə qəte plaţь вuş „spaj“, min d qəmetə? Le hojə duz təxməntə d l dərqul dəj?

Xini təxmuninə, d davьj lazьm ijlə mərjuzo l dərqul d xə min atravatь zəввun в nizвət l xelu palaşaja, inəgura в nizвət l şuqu, qə ţusa — l dərqul d Cijn, enij, d xşuv, le həvi lьqraja zi məlkutə, əx d ki peşə qrьta, inə ijli əxcij xə „sərhəd lə murjizzə“, d snijqili l dəj, d zəвţinijli məlkvəti xeləni. Ənij вajьj, əx məhlimlə, hər tamam pallьjla əj u şulane zərzijlun min qdələ dəj. Məttəx, qəd ənij davьj murjizzəlun. Mudij min dəhə ki masь palьţ? Məhlim ijlə, d go şuraja d dora d XIX hər tamam hədxə gəşuqivə al Iţalija u Germanija, əx d ədijə gəşuqinə al Cijn, janь xəƶвunevə „sərhəddi lə murjizzi“, inə lə məlkvəti, u ki maljьsьjvalun, inə mu min dəhə plьţlь? Hər min dəhə zi plьţlun, əx d ki jaddax, plaşь d Germanija u Iţalija вut azaduta u zəvəgtə d ənni atravatь, vədte məlkvəti ləsnijdi. Min dəhə plьţla xəlləntə d snetə l kis maljьssanь go liввə d almь d ənni atravatь, enij d plaţo həl ədijə rəd lenə viji. Baqarta вiqjəmilə: ekilə xətirçəmutə, qəd up əhə le hojə go plaţa d plaşa imperialistaja l dərqul d Cijn?

Tlitəji təxmuninə, d davьj gərəg mərjizlə „şoţa rişəjə“, şəqləx „şoţa“ d Germanija, l dərqul d „şoţa kupə“, min qəm kulle — l dərqul d slavjanь, d əxcij hədxə davьj ki masja palţalun min go ahval d ədijə, səвəв „şoţa rişəjə“ pijşili qьrja qə makmalta d „şoţa kupə“ u hakamta d allu. Məttəx, d əhə teorijə qərivəjə, enij hədxə rixqili min elmi, əx d şməjjə min arra, — məttəx, d əhə teorijə qəriвəjə

muvьrrun в xəjji. Mudij min dəhə вit palьţ? Ki jaddax, d Rumi ətiqtə zi-hər tamam hədxə gəşuqivə l əvəhəti d germanajь u fransajь d ədijə, əx d ədijə gəşuqinə „şoţь ьllajь“ al ţajьrpь d slavjanь. Məhlim ijlə, d Rumi ətiqtə ki leməvəlun əx şoţь „вarвarajь“, d xşijxinə əxcij qəd həvij xut maljasta əвədinetə qə „şoţa ьllaja“ „gaввara d Rumi“, d kəd hala Rumi ətiqtə,—xaвra pəiş ləxxə,—itvələ qə dəhə xə вinjət, mindij, d le həvi tənuji вut вne „şoţa ьllaja“ d ədijə **(gəmgəmtə d aplodismenti).** Inə mu min dəhə plьţla? Plьţla əj, d kulle lərumajь, janь ən „вarвarajь“, xujidlun dərqul d dizmin kullənəjə u в qarqamta Rumi tlijxəlun. Buqara вiqjəmili: ekilə xətirçəmutə, qəd ţlaвjatь d вne „şoţь ьllajь“ d ədijə le məjijlun hər al dən plaţь marьjrь? Ekilə xətirçəmutə, qəd politiqi d saprajuta faşistetə go Berlin вit həvilun zodə ьqвal min zəвţinəni ətijqi u məri nisjənə d go Rumi? Le hojə вuş duz məxşəxto l dərqul?

Xarta-d xareta, rvьjajь təxmuninə, d davьj lazьm ijlə mərjuzo l dərqul d SSSR. Ənij в xьjale ijlə SSSR şamţьjla, sərhəddo pallьjlun u min qdələ d əj şulane zərzijlun. Bit hojəvə xьlţa xşəvtə, d hədxə təxmuninə əxcij xəkmə daьjrь palaşajь go Çappan. Qətən məhlim ijlə, d hər hədxə xuşəvi вipjəşinə pulţь go daьjrь poliţiqəji d təgвirəni d xəkmə məlkvəti d Jurup zi. Hər məttəx, d ənni ahalarь min həmzəmtə vьrrun al əməl. Mudij min dəhə ki masь palьţ? Levin həmmuni, d ki həvi pjəşə в şikutə, d əhə davьj вit hojə e davьj вuş məri zduta d вurzuazija. Əj вit hojə e вuş məri zduta lə hər əxcij вut dəj, d almь d SSSR həl mote вit paļşьj вut qnəjəti d revolusijə. Əj вit hojə вuş məri zduta qə вurzuazija xinə вut dəj, d vədtə davьj вit hojə lə əxcij go frontь, inə up вar xasa d dizmin. Burzuazijə ki masja lə peşə в şik, qəd dostь вexizвunə d klas pələxetə d SSSR go Jurup u Asijə вit callьşşьj məxij min вar xasa d maljьsane, ənij d şurjuna əhə plaşa d çalalьjuta l dərqul d vatan d klas pələxetə d kullə dunji. U xuş lə səqmijlən ənni ahalarь вurzua, in ənij o jumə xinə min вar hədxə

davьj min gəve ʙasrьj xəkmə hukmi qəte qurʙə, d ədijə cim rahat ʙivədinə məlkutə, „txut rəxmi d ələhə“ **(gəmgəmtə d caprь).** Xə hədxə davьj dərqul d SSSR it vitə, in ʙit təxritunlə, 15 şinni min qəm ədijə. Əx d ki jaddax, ʙ kulle muxiʙʙə Cercil mulvişşəli egə əhə davьj go formula şaьreta — „hiççum d 14 məlkvəti“. Həlʙət, əxtun ʙitxəritun, d əhə davьj mxujiddelə kulle çapajь d atra dijən go xə lager d palaşь dvijxgənə, d ʙ sadre ʙьnţarova vətəne, vətən d pələxi u akkarь min diƶminni xarьjçь. Əxtun ki jaddьtun, mudij vili plaţo. Plaţo vili kamarta d interventi min go atra dijən u məqqəmtə d „qomiteti əmələji“ go Jurup. Levin ʙixşəvə, d ki həvi pjəşə ʙ şikkutə, d davьj trajjaneta l dərqul d SSSR plaţo ʙit həvi şmaţţa tamam d gərşəni d hiççum, revoljusijə go xədərjə atravatь d Jurup ŭ Asijə u ţaxţaxta d hukmi ʙurƶuazaj — mulkadarajь d ənni atravatь.

Hədxinə planь palaşajь d politiqi alle tliqtə d ʙurƶuazija.

Əx ʙixzəjitun, ənij lenə ʙalʙusь lə ʙ honə, lə ʙ mərdutə. **(Aplodismentь).**

Inə in ʙurƶuazijə prəşilə urxə d davьj, klas pələxetə d atravatь qapitalistajь, kəd mumţьta l ximtə d ʙehivijutə ʙ qrizis u ʙepulxənutə d 4 şinni, ʙikləjilə al urxə d revolusijə. Əhə manajola, d ʙьkmala qərʙunili u ʙit həvi ʙьkmala qrizis revoljusijəjə. U qrizis revoljusijəjə ʙit həvi gərvusi xə hədə ʙuş qьv ah, əx kmə d ʙuş zodə ʙurƶuazijə ʙit hojə kətluni go curutmi palasajь d gəno, əx kmə d əj ʙuş zodə ʙit hojə məpluxe urxəti teroristəji d plaşa l dərqul d klas pələxetə u rəşpəri çapajь.

Xəkmə xoravatь ʙixşəvinə, d in it al hizzur qrizis revolusijəjə, ʙəs ʙurƶuazija gərəg nəplə go ahval d lə plaţa, d tjəmtə d dijo, al dəhə gorə, xinə qţьta priqtilə, qəd halьʙuta d revoljusijə hər ʙ dəj ərxəjin vidtilə u qəte pjəşilə əxcij xməltə al npəltə d ʙurƶuazijə. u ktəvtə d qţajatь d halьʙuta. Əhə ijli xə xьlţa gura. Halьʙuta d revolusijə hic dana ʙ gəno le hojə. Əj lazьm ijlə haduro u

Из фондов Российской национальной библиотеки

lişqəlo ʙ plaşa. U hadurь lişqəlo ʙ plaşa ki masja əxcij partija xeləntə revolusijetə d proletariat. Ki həvij danatь, ijmən d ahval ijlə revoljusijetə, hukmə d ʙurƶuazijə şəkşukili min ʙinjəttu, inə halьʙuta d revolusijə midri lelə ʙivəjə, min səʙəʙ d lit go şula partija revoljusijetə d proletariat, ʙəssə xeləntə u məri qədrə qə ʙut dəj, d səggiji gərşəlun ʙaro u hukmə şəqləli go ijdə d gəno. Bit hojəvə xə nazannuta, in təxminəxvə, d hədxə „qəvəmjəti“ le masьj həvilun dukə.

Le hojəvə zodə, in ləxxə təxrəxvəlun xaʙrь nəʙjəni d Lenin ʙut qrizis revolusijəjə, d pijşinə tunji go qongres 2 d Qomintern:

„Əxnən ədijə mţьlan l ʙuqara d ʙut qrizis revolusijəjə, əx şəttistə d əməl revolusijetə d dijən. U ləxxə lazьm ijlə, min qəm kulle, lirşama l tre xьlţь d prijsi — rʙьjxьna. Min xə giʙə, əhə qrizis eqonomisti d ʙurƶuazijə salmununa əx xə „narahatuta“ pşьţta, ʙ tənetə nəçiʙ d inglisnəji. Min giʙə xinə, xəkmə gəhi revolusioneri calluşьna d mazʙьţţьj, d min qrizis hər hic le həvi plaţa. Əhə xьlţьla. Ahvalattь d hic lə həvilun plaţa, le həvij. Burƶuazija gəno ʙidvəqolə əx çanavar srьjxa u rişu tulqu, əj ʙivədilə əhməqutə ʙar əhməqutə, kəd məxrupo ahval, u məljuzu tləqə d gəno. Kulli əhə hədxilə. Inə le hojə „mazʙuţь“, d lit hic xə mumkinutə, qəd əj lə maţlьja qə xə pьllan qədrə surə d muljьssь ʙtammamta d xə pьllan qədrə d ţlaʙjatь suri, qəd əj lə ʙəlsə l xə pьllan çvəçtə jən qujəmə dxə pьllan səmə d muljьssь. Çaraʙta-d „mazʙaţta“ min qəm dana l namumkinutə „tammam“ d plaţta ʙit hojəvə xə pedanuta ʙaţьlta jən zi ţaalta d ʙ parmejatь u ʙ xaʙrunь. „Saʙьţuta“ ʙuş sarast go dəhə ʙuqara u go ʙuqarь dəmjəni d allu ki masja hojə əxcij praqtiqa. Rizə d ʙurƶuazija go kullə dunji npijlili go ahval d qrizis ʙuş gura revolusijəjə. Lazьm ijlə ədijə „mazʙuţь“ ʙ praqţiqa d partiji revolusijəji, d ənij itlun ʙəssə parmeta, rizə, jьssura am səggiji muljьssь, çurrət, ʙaşarta, qəd əhə qrizis məplixijli qə pajda d revo-

Из фондов российской государственной библиотеки

lusijə məntijəntə, halʙanta" (**Lenin,** ş. 1920 ç. XXV. pətə d 340—341).

3. NISBƏTUJƏTI BIL SSSR U MƏLKVƏTI QAPITALISTAJЬ

Həsənəjlə parmeta, kmə cətun ijvə qə SSSR ləʙulo l qəməj politiqə d şləmə go dəhə hava suminnə azarь d curutmi palaşajь.

Go ahval d əhə mejxana d qəm plaşa, d dviqtelə xədərjə atravatь, SSSR go mitxə d ənni şinni hər midri qujə d lə şəkşəktə kiljivə al səngəru d şləmə, kəd plaşa am qivəndinusi d davъj, kəd plaşa ʙut xəmetə d şləmə, kəd hajjurь qə dən atravatь, d ʙ kul təhər d hojə kiljinə l giʙə d xəmetə d şləmə, kəd ʙigləjə u ʙişləgu pərdə mal pətə d ənij, d hadurь mərjuzinə plaşa, məlxuminə mahanь qə məqqəmtə d plaşa.

L mudij dirjovə hiviju SSSR go dəhə plaşa cətun u mrəkvə ʙut şləmə?

a) Al xelu mərujəjə u politijqəjə d dajьm gərvusi.

ʙ) Al hajarta itiqonetə d səggiji d klas pələxetə d kulle atravatь, d ʙ kulli liʙʙu muştərijli qə xəmetə d şləmə.

g) Al salьjluta d ən atravatь, d ʙ xə pьllan həçҫət, litlun muştərutə, d şamtьj l şləmə u ʙajjьj ʙuş marvьxьjlun nizʙətujəti d taçьruta am hədxə qontr—agent şarьjra, əx SSSR.

D) Xarta-dxareta al qoşun mərdi d gənən, d hazьr ijlə natralь atran min hiççumi d min l vəddər.

Al dəhə ʙinjət pişlə muqqimtə qampanija d dijən qə qteta d şartnamь ʙut lə rappeta l udalь u şartnamь məxşəxtə d giʙə rappana am məlkvəti d ʙ şvəvutə. Əxtun ki jaddьtun, d əhə qampanija itvələ məntetə. Əx d ki jaddax, şartnama ʙut lə rappeta piştilə qtьta lə əxcij am səmə zodə d məlkvəti d ʙ şvəvutən l Maьr va u Tejmnə, inə up am hədxə atravatь əx Fransa, u şartnama ʙut məxşəxtə d giʙə rappana hər am dənij məlkəvəti d ʙşvəvutən.

Hər al dəhə ʙinjət zi qvilə dostuta ʙil SSSR u Tur-

kijə, vilun вuş spaj u xətirçəm masvьjanь nizвətujəti вil SSSR u Italija, vilun вuş spaj nizвətujəti, am Fransa, Polşə u məlkvəti xini d Ikis Baltik, xudittinni nizвətujəti am Ştatь Xujiddi d Amerika Garвjeta, am Cin u şərkə.

Min xə çərgə d qissətti, d вishədinə вut məntəjəti d politiqa d şləmə, d ləвuloli SSSR, lazьm ijlə lьrşama u prəşe tre qi səti, d itlun xə manaja xətirçəm gurta.

1) Ənə nijəttijlə, d qəmetə, e ptəltə 1 giвə spaj go nizвətujəti d вil SSSR u Polşə, вil SSSR u Fransa, d vilə в danatь xarajь. В davar, əx d ki jaddьtun, nizвətujətən am Polşə levə ləxumi. Go Polşə вьqţaleva vəkkili d məlkutən. Polşə вixşəvovə gəno xə səngər d məlkvəti maвrvajь qəm SSSR. В Polşə вьsjarьva hivij kulle u kul təhər imperjalisti, kəd вixşəvo əx xə riş xiggə qə dana d hiççum palaşeta dərqul d SSSR. Levə вuş spaj ahval d şula go nizвətujəti d вil SSSR u Fransa.

Вəssilə d təxrəxlun qissətti min taş'ьjta d dijvan al dəstə məxrivəntə d Ramzin go Mosqva, qəd məjəxli al вələn şiklə d nizвətujəti d вil SSSR u Fransa. U hə ənni nizвətujəti ləməвsimənі nijxə-nijxə şarujьna вьţvaja. Ənij pjəşinə şuxlippi в nizвətujəti xini, d le həvij qraja в xə təhər xinə, çid min nizвətujəti d qərвəntə. Şula leli əxcij hər go dəj, d əxnən qţьlan şartnama d lə rappeta d ludalь am dənni atravatь, əpin d şartnama в gəno itlə manaja cim gurta. Şula min qəm kulle ijli go dəj, d hava suminnə в ləhejmənutə d в udalь şarujьь вərвuzi. Həlвət, əhə lelə manajo, d rahţa rşьjma d qərвəntə ki həvi lixşəvu, əx rahţa вəssə qujə u jəvənə d məntetə xətməntə d şula. Qəvəmjəti lə spəri u məptəljəti politiqəji, qə ţusa, go Polşə, ekə d əməli əntimotvəji hala xelənino, hala hər le həvij xəzвuni tamam prijqi. Inə şuxləpi 1 giвə spaj go nizвətujəti d dijən, kul dəxij d həvij plaţe в datьd, — ijnə saвьtujatь, d xşijxinə qə dəj, d peşij rşьjmь u mukliji go çərgə qəməjə, əx xə həççət d vədtə d spaj 1 şula d şləmə.

Ekilə səвəв d əhə şuxləpə, вmudij av pjəşili вirjə?

Min qəm kulle ʙ gərvəstə d xelə u zəxmutə d SSSR. Go dəhə zonə d dijən lelə piştə quʙiltə lixşəvə l zəʙʙuni,—ʙixşəvinə əxcij qə xeləni. Bar hədə — xəkmə şuxləpi go poliţiqa d Germanija, d məxzujinə l gərvəstə d mehli d revanş u mehli imperialistajь d go Germanija.

Xəkmə politiqi d Germanija ʙut dəhə həççət ʙimərinə, d SSSR ədijə xaso ʙьsjarula ʙ Fransa u Polşə, əj min diƶmin d şartnama d Versal dьrra u vilə tərəpkeşe, d əhə şuxləpə pjəşili muprьmma ʙ məqqəmtə d rizə d faşizm go Germanija. Əhə lelə duz. Həlʙəttə, əxnən rixqivəx min dəj, d pasxax ʙ rizə faşistəjə d go Germanija. Inə şula ləxxə leli go faşizm, hər tənəx ʙut dəjd faşizm, qə ţusa, go Iţalija lə vili ʙaьs d SSSR muqqimlə nizʙətujəti ʙuş spaj am dəhə atra. Şula hər hədə zi leli go xşəvjəti dugləni ʙut şuxləpi go nizʙətujəti d dijən Ikis şartnama d Versal. Qə dijən, dijvəx grijşu lomə d şləmə d Brest, le xəşxə xqartı d şartnama d Versal. Əxnən əxcij levəx razьj ʙ dəj, qəd riş dəhə şartnama dunji məptillə l go cəmcəmə d davьj xədtə. Hər up əhə zi lazьm ijlə tənujo ʙut xşəvtə dugləntə d orijenţasija d SSSR. Əxnən litvələn orejinţasija al Germanija, hədə zi əx d əxnən litlən orejinţasija al Polşə u Fransa. Əxnən itvələn orijentasija ʙ davar u itlən orienţasija ʙ qəim al SSSR u əxcij al SSSR. **(Aplodismentь əx ʙuran).** U in pajdь d SSSR ʙьţlaʙьna qərʙəntə min dənij pьllan atravatь, d litlun mehl lişmaţa şləmə, əxnən l dəhə şula ʙrixşivəx dlə dəʙləʙtə.

Lə, şula leli go dəhə. Şula ijli go şuxləpə d poliţiqa d Germanija. Şula tamьь, d politiqi d Germanija hala min qəm d jətvijvə go hukmə, illəki min ʙar d tivlun—go Germanija şurьь plaşa ʙil tre liniji poliţiqəji—ʙil poliţiqə ətiqtə d quʙilli ʙrəqələ go xəkmə şartnamь d SSSR am Germanija, u poliţiqa „xəttə“, d min ʙinjəttu ʙidməjivə l poliţiqa d qəmetə d Germanija d qajzer, enij d ʙ xə dana zəʙţunivə l Uqrajьna u grişlə hiççum l dərqul d Leningrad, atravatь d Baltik muxdьrela l cinnə d hazьruta qə hədxə hiççum, kəd poliţiqa „xəttə“

Из фонда Российской Национальной библиотеки

в təhər cim gilјə вidјəşili mal ətijqə. Le həvi xəƶвunu şula d təpqu, d nəşi d poliţiqə „xəttə" в kul təhər xeləni вitəjinə, inə tərəpkeşi d poliţiqa ətijqtə pişlun min ajna dirji. Levə şula d təpqu hər hədə zi qjəmtə d Gugemвerg go London, hədə zi əx d lenə в təpqu deqlarasiji вuş məşhur d Rozenвerg, təgвirənə d poliţiqa вarreta d partija hakmanta d Germanija. Dьmun ekili şula, xoravatь.

2) Ənə в pikijrijlə, d tre, məqqəmtə d nizвətujəti qənunəji вil SSSR u Ştatь Mxujiddi d Amerika d Garвja. Le masja hojə şikkutə, qəd əhə şula itli manaja gurta go kulli sustimə d nizвətujəti tiviləji. Şula leli hər əxcij go dəj, d av məqqumili 1 şərti məntijəni qə nţarta d şləmə, d вivədeli вuş spaj nizвətujəti d tirve atravatь, d вile məqvujili jьssurь d taçьruta u məttujili вinnə qə pləxtə d mudalь. Şula ijli go dəj, d əj məttujilə xə nişənqə вil dana ətiqtə, ijmən d Amerika ki peşəvə xuƶвintə вədən səndənə qə kulle calьjşь əntimotvəji up qə xəti, ijmən d əhə вədən səndənə в rьzaja d gənu pijşili şqijlə min urxə вut pajdь kullənəji d tirve atravatь.

Hədxinə tre saвьtujatь şəttissəji, d məxzujinə 1 məntəjəti d poliţiqa d şləmə d atra Motvəjə.

Bit hojəvə xьlţa, in təxminnəxvə, d go mitxə d qətu вijəvivəx xiƶвunə kulle şulanan vijinə cim rahat. Lə, hala xədərjə rixqivəx min dəj d kulle şulanan həvij rahat.

Txurunlə, hic lə hojə, djəştə xeləntə min giвə d Ingland, məttetə d emвargo 1 eqsport d dijən, çaraвta d xvaţta d go şulanь gəvəji d dijən u pəltəştə d qətən в dəhə,—çaraвta d xelə d dərqulutən. Həlвət, min dəhə çaraвta hic mindij lə plьţlь, up emвargo pişli şqijlə min вar hədə, inə şoxə d əhə çaraвta hala hər вitəj li в kul mindij, d itli jьssura am nizвətujəti d вil dijən u Ingland, go do minjənə zi go həmzəmjətən вut nizвatujəti d savda. Inə ənni rappajaь d al SSSR le həvij lixşəvə xə şula d təpqu. Ki jaddax, d xə səmə d qonservatorь d

inglisnəji le masъj xəjjij dlə hədxə rappajatь. U məxsus вut dəj, d ənij lenə şula d təpqu, əxnən gərəg jaddax, d up в datьd вit həvij rappajatь al SSSR, вit həvij qəto в kul təhər mazdujь, вimxəjə allo zəpər u ş.

Le hojə hədə zi lə məssumi вələ up al nizвətujəti d вil SSSR u Çappan, enij d snijqinə l xə ţurasa gura. Məxpəltə d Çappan min lьqţaja şartnama вut lə rappeta d xə l do xinə, d allo Çappan sniqtilə lə вasura min SSSR, xə gəhə xitə mazвuţьla, qəd şula d nizвətujəti d dijən lenə kulle giвənu salamat. Hər hədə zi lazьm ijlə tənuji вut kletə d həmzəmjəti вut QVƵD, d vilə lə в gnəhə d SSSR, inə hər hədə zi вut dəj, d agenti d Çappan вimərinə mindijəni d le ətij livəjə al QVƵD, вeşarrat вidvəqinə l quliuxkarь motvəji al QVƵD u ş. Ənə xinə levin вimərə вut dəj, d xə səmə d nəşi palaşajь d Çappan cim giljə makruzьna go ruzname вut ənənqəjutə d plaşa am SSSR u zəвţəntə d mahallь d вijə в jəmə, kəd cim əşkərə məxkumo səmə xinə d palaşajь, inə hukmə d Çappan min giвə dəj, d qə məlvixxəni d davъj mətti l rizə d şiljutə, məxzujoli gənu, d əhə qə dav nizвət litlə. Lela cətun parmeta, d hədxə ahvalattь le masъj dlə məqqimmij gəvən şikkutə u narahatutə. Həlвət, əxnən up в datьt cim qujə вit ləвləx l poliţiqa d şləmə u вit callьşax, d nizвətujətən odəxlun spaj am Çappan, səвəв əxnən вajax l dənni nizвətujəti spaj. Inə kulli şula ləxxə leli tiljə l dijən. Вut dəhə, əxnən mudalь am dəj gərəg callьşax в kulle carь qə вut dəj, doqəxli qəm atra d gənən min rappajatь d mnəgistən u həvəx hazьr qə nţartu min qəm nizdi **(aplodismenţь əx вuran).**

Əx вixzəjitun, mudalь am məntəjəti d poliţiqan d şləmə əxnən itlən xədərjə qəvəmjəti dərquləji.

Hədxilə ahval вarreta d SSSR.

Poliţiqa вarreta d dijən əşkərilə. Əj ijlə poliţiqa d nţarta d şləmə u xəlləntə d nizвətujəti d savda am kulle atravatь. SSSR litli xъjal mazdь qə hic atra u iləki-rappь l xə pьllan atra. Əxnən ijvəx tərəpkeşi d şləmə u вisnəduvəx şula d şləmə. Inə əxnən levəx вьzdaja min maz-

dajatь u hazьr ijvəx al mxetə çəviвəx в'mxetə qə məlvix-xəni d davьj. **Aplodismenţь əx вuran).** Kul d вajjь şləmə u calluşьlь d həvili amman jьssura d jəvəltə—şqəltə, av həmməşə lkislən вit məcix hajarta. İnə ən d çarвьj rappьj al atra dijən, вit qəвlij xə dьqra qərpix-xənə, qəd hojə tənвə qəte, d gəhə xitə xinə lə paşţьjlь puze puza d xzurə go kərdi motvəji d dijən, **(qarqamta d apladismenţь.**

Hədxilə poliţiqa вarreta d dijən **(qarqamta cappь.**

Nijşə ijli go dəj, əhə poliţiqa up в datьd morraxla go xəjji в kullə qujutə u вarqararuta.

Из фондов Российской национальной библиотеки

II.

XƏŞTƏ LƏQƏMO RJAMTA D MƏRUTƏ ALMETA U AHVAL GƏVETƏ D SSSR

Bьvarьvьn al buqara d but ahval gəvetə d SSSR. Bnizbət ahvalattь gəvəji d SSSR mitxə d bijəvivəx qətu xiƶbunə bidməjili l şiklə d rjamta d hər buş вьrvaxьla, əx d в nizbət mərutə almeta, hədə zi в nizbət d marduta.

Əhə rjamta ijvə lə əxcij в minjənə pşьjţa d xelə pundimmə. Əhə rjamta məşhur ijlə в dəj, d əj vidlə şuxləpi gurь go turasa d SSSR u tamam min şəttiso şuxlippələ pətə d atra.

SSSR go dəhə mitxə min koku şuxlipli, ruppьь mallu şiklə d вemarduta d dorь mьssajь. Min atra agraraja av xdьrrь l atra industrijəjə. Min atra d mərutə mətetə dəqtə lxudetə av xdьrrь l atra mərə d mərutə mətetə gərustə məxənijqetə. Min atra xişkənə d вeqarjanuta u вejulpənə av vili-в duzutə вivəjili — atra qarjana u mardutanaja, d muksli в gərdə gaввara d mədrəsi ьllajь u mьssajь, d вipləxinə в lişəni d milləti d SSSR.

Pijşinə mummьrrь pavanь xəti d mhaslanujatь: mhasalta d dəzgi, mhasalta d avtomoвili, mhasalta d traqtorь, mhasalta dkimijə, mhasalta d motorь, mhasalta d qomвajnь, mhasaljatь d turвini zarвanь—xeləni, d pulad rişəjə, d ferrosplavь, d qaucuq sintetiqəjə, d azot, d amra oqiвəjə u ş. **(aplodismenţь məgrişşəni).**

Pijşinə mummьrrь u şurjьna pilxənə əlpi вit-вulgəni mhaslanajь xəti tamam kamьl. Pijşinə mummьrrь giganti, əx Dneprostroj, Magnitostroj, Quznetsstroj, Celjəвstroj, Boвriqi, Uralmaşstroj, Qrammaşstroj. Pijşinə mgurvissi—

mxuditti al вinjət d texniqə xətə əlpi вit-вulgəni ətijqi. Pijşinə mummьrrь вit-вulgəni xəti u pijşinə dirji вinjəni mhaslanajь go respuвliqi d millətti u l guşəni d SSSR: go Belorusija, go Uqrajina, go Qavqaz Garвjeta, go Qavqaz tejmnetə, go Əsijə mьsseta, go Qazaqstan, go Burjato-Mongolija, go Tatarija, Başqirija, al Ural, go Siвir d Mədinxə u Maьrva, go Mədinxə Rixqə u ş.

Pijşinə murjizzi zodə min 200 əlpi qolxozь u 5 əlpi sovxozь məri qьntrunь mahallajь xəti u nuqzi industrijəji qəte.

Xəccə peşə l dukəni spijqi pijşinə muqqimmi mdijnəti gurь məri d minjənə gura d amranь. B xelə gura gurvislun mdijnəti ətijqi u nuqzi industrijəji.

Pijşinə mutvi şəttissi d Uralo-Quznetsqij qomвinat— zəvəgtə d komur, d pjəşilə vidtə qoqs am mədən prizləjə d Ural. Binjət xəttə metalurgetə d go Mədinxə ki hojə xəzвuni вəhə təhər muxdьrta min mətləвi l miççidutə.

Pijşinə mutvi şəttissi d вaza xədtə u xeləntə d neft go mahallь tejmnəji u maьrvajь d şişiltə d Ural—l go oвlast d Ural, Başqirija, Qazaqstan.

Əx məhlim ijlə, qəd məttetə gaввarta d qapital d məlkutə go kulle pavь d mərutə almeta, d вivədinə go mitxə d qətu вijəvivəx xizвunə zodə min 60 miljardь manattь,—lenə xuraj xijşi u şarujь lijəvə l plaţь в matte.

B plaţь d ənni məntəjəti gaввarь mudəxil almeta d SSSR min 29 miljardь d go şitə d 1929 gurvislə həl 50 miljardь d go şitə d 1933, kəd go dəhə mitxə it npəltə gaввarta d mudəxil almeta go kulle dlə təpavud atravatь qapitaliştajь.

Məhlim ijlə, d kulle ənni məntəjəti u kullə əhə rjamta gərəg məjijvə—u в sarrastuta mujilun l məqvetə d l qəməj l əhval gəvetə d SSSR.

Dəxij msьlun həvijvə hədxə şuxləpi gaввarь go xə mitxə d 3—4 şinni al sərhəddi d məlkutə jəkki məri texniqə pijştə l вara, məri d julpənə pijşə l вaru? Leli əhə şula d açьвuta? Əhə вit həvivə şula d açьвuta, in

gərvəstə hojəvə вrixşə al вinjət d qapitalizm u mərutə lxudetə dəqtə. Inə əhə le hojə xəžвuni açьвuta, in qəm ajnan salmьnnax, d gərvəstə lkislən вivəjivə al вinjət d prəstə d mamarta sosialistetə.

Məhlim ijlə, d əhə rjamta gaввarta ki masja əxcij hojə al вinjət d mamarta qьvrah d sosializm, al вinjət d çapa şotəpəjə d ьsrь miljuni nəşi, al вinjət d mjatruta d sustimə sosialistaja d mərutə qəm sustimə qapitalistaja u d rəşpərəjə-lxudəjə.

Lelə açьвuta вut dəj, d gərvəstə gaввarta eqonomijetə u mardutaneta d SSSR go mitxə d xəžвunuvəx mudalь am dənij itvələ manaja d vədtə d rəd l ьsţuxsь qapitalisţajь u xərzəptə d lə вaraj qə mərutə lxudetə d rəşpərutə. Əhə miççid ijlə, d qədrə d sustijmə sosialistaja в nizвət l industrijə ijli вəhə dana 99 pros., inə go mərutə mətetə, in xəžвinəxlun mazrajь d zruta d məsuli d daxlanь ijnə — 84,5 pros., ijmən al səmə d mərujəti lxudəji d rəşpərutə, kulle вinpəlinə 15,5 pros.

Plaţьla, d mərutə qapitalьsţeta go SSSR piştilə rəd vidtə, inə sərnə lxudəjə d rəşpərutə pijşili xurzippə l dukə trejaneta.

Lenin tunili в dana d mavarta d NEP, d go atra dijən it xəmşə rizi şotəpəj-eqonomijəji: 1) mərutə patriarxetə (səmo gura mərutə naţuraleta). 2) mhaslanujatь məri xəccə mindij (səmə zodə min dən rəşpəri, d zəвuninə daxla). 3) qapitalьzm lxudəj-mərujəjə. 4) qapitalizm d məlkutə. 5) sosializm. Lenin xəžвunivə, d min kulle dənni rizi вxarta d xarta gərəg rişənutə şəqillə rizə sosialistəjə. Əxnən ədijə ki masax tənəx, d rizi qəməjə, tlijtaja u rvьjaja şotəpəj-eqonomijəji xinə lit pijşi, rizə trejana şotopəj-eqonomijəjə pijşili xurzippə l dukə trejaneta, inə rizə xmijşəjə şotəpəj-eqonomijəjə — rizə sosialistəjə ijli xelə hakmana lə pallьjana u xelə xdənəjə təgвirənə d l kullə mərutə almetan (**aplodismenţь, xeləni, məgrişəni**).

Hədxili çəm.

Go dəhə çəm — ijlə вinjət d qujutə d poliţiqa gə-

vetə d SSSR, вinjət d kletə qvitə d səngər diju min qemәj u min вar xasa go ahval d xurdetə в qapitalisti.

Ədijə şarax pəkuri 1 masallь qonqretәji в вuqarь prijşi d ahval eqonomijetə u poliţiqetə d Xujədə Motvəjə.

1. RJAMTA D INDUSTRIJƏ

Min kulle pavь d mərutə almeta вuş qьvrah gərvusivə industrijə d dijən. Go mitxə d xiƶвunə qətu вjəvivəx, janь kəd şarujь min şitə d 1930, industrijə lkislən gurvistilə zodə, min d xə в tre, janь qə 101,6 pros., inə mudviqtə min dana d min qəm plaşa əj gurvistilə xəccə peşə xə в arpa, janь qə 291,9 prosenti.

Əhə manajola, d industrijə d dijən gərvusilə в xelə cim gura.

Gərvəstə qьvrah d industrija şula mumţьla 1 dəj, d go kullə matta d mərutə almeta matta d industrijə dvijqələ dukə rişetə.

Duli sьdra mləxmə.

Qədrə d matta d industrijə min go çəm matta d mərutə almeta go prosentь (go ţьjmь d şitə d 1926—27):

	ş. 1913	ş. 1929	ş. 1930	ş. 1931	ş. 1932	ş. 1933
1. Industrijə . . .	42,1	54,5	61,6	66,7	70,7	70,4
2. Mərutə mətetə .	57,9	45,5	38,4	33,3	29,3	29,6
Çəm . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100.0

Əhə manajola, atra dijən vili в miljutə u tamamatuta— atra industrialəjə.

Manaja qaţţanta go şula d industrijə itlun gərvəstə d hasalta d həççətti u hasalta d aslahattь mhaslanajь go rjamta kullənetə d gərvəstə d industrijə. Saвьtujatь d go mitxə d xəƶвunuvəx məxzujinə, qəd qədrə u kmə-

Из фондов Российской национальной библиотеки

jutə go dəhə pava kullənəjə d industrijə dviqtolə dukə rişetə.

Duli sьdra mləxmə:

Qədrə d mattь d tre dəsti pavь şəttisəji d industrijə gərustə (вţьjmь d şitə d 1926—27):

	Hasьl đəç (в mlrd. man.)				
	ş. 1929	ş. 1930	ş. 1931	ş. 1932	ş. 1933
Kullə industrijə gərustə	21,0	27,5	33,9	38,5	41,9
Go đo xizвunə:					
Gr. „A" Həççətti u aslahattь mhaslanь	10,2	14,5	18,8	22,0	24,3
Gr. „B" Mindjəni d məpləxtə . .	10,8	13,0	15,1	16,5	17,6
Qədrə đ mattь в %%:					
Gr. „A" Həççətti u aslahattь mhaslanь	48,5	52,6	55,4	57,0	58,0
Gr. „B" Mindijəni d məpləxtə . .	51,5	47,4	44,6	43,0	42,0
Çəm . . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sьdra, əx вixzəjitun, mapramta qətu lelə lazьm.

Go atra d dijən, đ hər hala ijli çihil в nizвət l texniqə, industrijə itlə xə nijsə əlhəddə. Əj gərəg xəđittə l вinjət xədtə d texniqə lə əxcij qə gənə d gəno, lə əxcij l kulle pavь d industrijə, go do minjənə industrijə qəlultə, d mьxulta, industrijə d meşəti. Əj gərəg xədittə l kulle təhəri d transportь u l kulle pavь d

Из фондов Российской национальной библиотеки

mərutə mətetə. Inə əj ki masja əhə nijşə tammьmalь в dəj dana, in tarasta d maşьnь — d ijlə ləhhəz şəttisəjə d xəddəttə d mərutə almeta — in gəvu doqələ e dukə rişetə. Saвьtujatь d mitxə d xəƶвunuvəx məxzujinə, d tarasta d maşьnь min go çəm kullənəjə d industrijə dviqtolə e dukə вuş rişetə.

Duli sьdra mləxmə:

Qədrə d mattь d pavanь prijşi d industrijə go pros. Ikis çəm d hasьl dəç:

	ş. 1913	ş. 1929	ş. 1932	ş. 1933
D komur	2,9	2,1	1,7	2,0
D qoqs	0,8	0,4	0,5	0,6
D pallatta d neft	1,9	1,8	1,5	1,4
D pləxtə d neft	2,3	2,5	2,9	2,6
Metalur. kumtə	lit. gən.	4,5	3,7	4,0
Metalur. rəng.	„ „	1,5	1,3	1,2
Matras. d maşьnь	11,0	14,8	25.0	26,1
Ximijə şətissetə	0,8	0,6	0,8	0,9
D parcь d ktənə	18,3	15,?	7,6	7,3
D şal	3,1	3,1	1,9	1,8

Əhə manajola, d industrijə d dijən gərvusilə al вinjət salamat, up qdijlə d xəddəttə — matrasta d maşьnь — kulli go ijdə d dijən ijli. Əxcij ənənqetilə, d av həvi muplixxə в başarta, kamьlait.

Şiklə maçьвana məxzujili gərvəstə d industrijə go mitxə d qətu вjəvivəx xiƶвunə в puləhi şotəpəji.

Duli sьdra mləxmə:

Hasьl dəç d industrijə gərustə в puləhi şotəpəji (в ţьjmь d s. d. 1926-27).

	Çəm d mudəxil go miljuni manatь				
	şitə d 1929	şitə d 1930	şitə d 1931	şitə d 1932	şitə d 1933
Kullə hasьl . . .	21 025	27 477	33 903	38 464	41 968
Go do minjənə:					
I. Industrijə mşutiptə	20 891	27 402	lit gən.	38 436	41 940
Go do minjənə:					
a) industrijə d məlkutə	19 143	24 989	„	35 587	38 932
в) industrijə qoperativetə . . .	1 748	2 413	„	2 849	3 008
II. Industrijə lxudetə	134	75	„	28	28
			B PROSENTI		
Kullə hasьl . . .	100	100	100	100	100
Go do minjənə:					
I. Industrijə mşutiptə	99,4	99,7	lit gən.	99,93	99,93
Go do minjənə:					
a) industrijə d məlkutə	91,1	90,9	„	92,52	92,76
в) industrijə qoperativetə . . .	8,3	8,8	„	7,41	7,17
II. Industrijə lxudetə	0,6	0,3	„	0,07	0,07

Из фондов Российской национальной библиотеки

Min dəhə iskimə məвjunilə, qəd şula d ьstuxsь qapitalistəji go industrijə prijqili, u sustimə sosialistəjə d mərutə ijli ədijə sustimə xdənəjə u monopoləjə go industrijə dijən **(aplodismentlь).**

Inə min kulle məntəjəti d industrijə, d pijşinə hlьjвь вijo go mitxə vьjra, d məntetə вuş ənənqetə lazьm xəƶвunu av şula, qəd əj msьla gɔ dəhə mitxə təlmidəvə u gəmrəvə əlpi nəşi xəti u təgвirrəni xəti d industrijə, sallь şijmi d inƶeneri u texniqi xəti, immi əlpi pələxi çihilli lijpi spaj, enij d lijponə texniqə xədtə u luвlonə l qəməj industrijə dijən sosialistetə. Lit şikutə, qəd lə dənni nəşi industrijə le masjava həvijvələ ənij məntəjəti, d itlə ədijə u enij d вije əj itlə həqə odə şuvhara. Qissətti вimərinə, qəd go mitxə vьjra industrijə rupьla go вulgənə min mədrəsi d iskuləji d faвriqi, zavodь qurвə l 800 əlpi pələxi zodə jən вasura lijpi, u min vtuzь, vuzь u texniqumi — zodə min 580 əlpi inƶeneri u texniqi. In diz ijlə, d вuqara d qadrь ijli o вuqara вuş ənənqəjə d gərvəstə dijən, egə lazьm qəвulo, qəd industrijə dijən şarujьla в əməl lihlaвu əhə вuqara.

Hədxinə məntəjəti şətissəji d industrijə dijən.

Inə вit hojəvə, təxməntə lə duz, qəd industrijə itvələ hər əxcij məntəjəti. Lə, əj itlə up вasurujatь d gəno. Ənij rişəji minne ïjnə:

a) Pjəştə d **metallurgijə kumtə;**

в) Mərjəztə lə вəssə d şula **d metallurgijə rəngetə;**

g) Lə mətetə qədrə l manaja вuş ənənqəjə d prəstə d palatta **d komuri maнallajь** go mizan kullənəjə d jəqdənə d atra (mahal Podmosqovnьj, Qavqaz, Ural, Qaraganda, Asija Mьs'eta, Sівir, Mədinxə Rixqə, sərnə garвjaja u ş.);

d) Letəjutə d hişjərutə lazьm l вuqara d mərjəztə **вaza xədtə d nьfta** go mahallь d Ural, Вaşqirijə, Emвa;

h) Letəjutə d xəm qşitə вut məptetə d hasalta **d mattь d məpləxtə rvьxta**, dəxij d go industrijə qəlultə u d mixulta, up hədə zi go industrijə meşetə;

v) Letəjutə d hişjərutə lazьm l вuqara d prəstə **d industrijə mahalleta;**

Из фондов Российской национальной библиотеки

z) Nisʙətutə tammam lə xşixtə l ʙuqara ʙut zərəztə **d dəxijutə d hasь;**

x) Pjəştə d ʙigrəşilə go şula d maramta **d mhaslanuta** d çapa, maʙsarta d **ţьjma qəməjə,** mavvarta **d xozrascot;**

ţ) Hala lə ʙuţьlta mərjəztə xirʙə d çapa u həqə d pilxənə, oʙezlicqa go pilxənə, uravnilovqa go sustimə d həqə çapaja;

j) Metod qanseljərəj—ʙjuroqrataja d təgʙərtə go narqomatь mərujəji u organь dije, go do minjənə up go narqomatь d industrijə qəlultə u industrijə d mixulta, d hala leli pijşə ʙuţla.

Lelə lazьm midri maprumo vaçьʙuta gurta d ʙaţalta qьvrah d ənni ʙasurujatь. Metallurgijə kumtə u rəngetə, dəxij d məhlum ijlə, lə tummьmlun plane go mitxə d pjətiletqa qəmetə. Ənij lə tummьmlun av up go şitə qəmetə d pjətiletqa trajaneta. In ənij ʙit həvij ʙipjəşə up ʙ datьd, ənij mumkin xadrьj l ʙьxxav qə industrijə u həvij həççət d pjəşta l ʙaraj. B nizʙət lmammarta d ʙazь xəti d industrijə d komur u nьfţa, lelə cətun parmeta, qəd in lə tammьmalь əhə nijşə ləxəmlənə, əxnən mumkin mədmixəxlun up industrijə up tranьport. Buqara ʙut şirpotreʙ u marvaxta d industrijə mahalleta, dəxij d up ʙuqarь ʙut zərəztə d dəxijutə d hasь, maramta d mhaslanuta d çapa, maʙsarta d ţьjma qəməjə u mavvarta d xozrascot—up ənij lenə snijqi l mapramta. B nizʙət l mərjəztə lə spaj d çapa u həqə çapaja u metod d təgʙərtə qanseljərəj—ʙjuroqrataja, dəxij d muxzilə əməl d Donʙas, dəxij d am ʙulgəni d industrijə qəlultə u d mixulta, əhə marra məri zduta dirjili cinnə go kulle pavanь d industrijə, kəd məklujo gərvəstə dije. In əj lə peşə ʙuţьlta, industrijə ʙit hojə lənguli ʙ tirve əqlo.

Nijşi noʙəji:

1) Xəmetə d kar ləʙləntə d qəim go mammarta d maşьnь go sustimə d industrijə.

2) Baţalta d pjəştə d metallurgijə kumtə.

Издание Российской национальной библиотеки

3) Žərəztə d şula d metallurgijə rəngetə.

4) Marvaxta tammam d palaţta d komuri mahallajь go kulle mahallь məhlum, mərjuzi mahallь xəti d palaţta d komur (məsələn, go mahal d Burəj d mədinxə Rixqə), maxduru Quzвas l Donвas trajana (**aplodismentь xə mitxə jarьjxa**).

5) Xaвuţь в əməl в mərjəztə d вaza d пьfţa go mahallь d sadraпь maьrvajь u təjmnəji d şişiltə d Ural.

6) Məptetə d hasalta d mattь d şirpotreв go kulle narqomatь d mərutə.

7) Lişrəjo industrijə motvetə mahalleta, lijəvə qəto pirsət qə məxzetə d inisiativə в nisвət l hasalta d mattь d şirpotreв u livədə hajjarta mumkin в masalla u şəri.

8) Zəruzo dəxijutə d mattь d paluţena, вaţalta d palaţta d hasьl lə qompleqtetə u talumь l kulle ənij xoravatь, lə gəşəqtə al parsupь, enij d lenə tammume jən вьvarena qənuni d hukmə Motvəjə в nizвət l dəxijutə u qompleqtutə d matta.

Limţaja l gərvəstə sustimetə d mhaslanuta d çapa, maвsarta d ţьjma qəməjə u mavvarta d xozrascot.

10) Liqţajo oвezlicqa go pilxənə u uravnilovqa go sustimə d həqə d çapa.

11) Baţulu metod d təgвərtə qanseljərəj — вjuroqrataja go kulle həlqi d narqomatь d mərutə, kəd saxsujo sustiməit tammamta d qţajatь u rşamjatь d qьnţrunь təgвirrəni в organь kəljəni iltix.

2. GƏRVƏSTƏ RJAMTA D MƏRUTƏ MƏTETƏ

Xəccə в xə çurrə xitə xişlə gərvəstə go mərutə mətetə. Qə raвa gəhi вuş nijxə min d go industrijə, inə midri вuş qьvrax, min d go mitxə d zodunjə d mərutə lxudetə вrixşivə l qəməj, go mitxə d qətu вijəvivəx xizвunə gərvəsta d pavaпь şəttissəji d mərutə mətetə. Inə в nizвət l pava d xəmetə d risqi əxnən itvələn hala xə rahţa dərquləjə,—вsarta d çəm d qinjəni, u

əxcij go şitə d 1933, up əj əxcij go pava d xəmetə d xzuri, muʙjinnun nişənqi d gərvəstə.

Məhlum, cətunujəti cim gurь d xəjədtə d mərujəti akkarajь dəjqi u prijşi go qolxozь, şula cətun d mammarta xəccə peşə al şopə spijqə l qədrə gura d mərujəti gərusi d daxla u d qinjəni u əx çəm, mitxə d reorganizasijə u mavarta d mərutə mətetə lxudetə al relsi xəti qolxozaji, d ʙiţlaʙьь raʙa dana u xərəçjəti gurь,— kulle ənni səʙəʙi min qəm dana qţьlun şula u vilun ʙajьs dəxij d tempi nijxi d gərvəstə d mərutə mətetə, hədə zi d nvəltə d qə xə mitxə jarьjxa ʙ nizʙət l məzjədtə d minjənə d qinjəni.

B əməl mitxə d qətu ʙijəvivəx xiƶʙunə qə mərutə mətetə ijvə lə uxcə mitxə d gərvəstə qьvrax u tav xeləntə, kmə d mitxə d hadarta d şərti u mumkinujəti qə hədxə gərvəstə u hədxə tav ʙ datьd qurʙə.

In şəqləxlun saʙьtujatь d ʙut gərvəstə d majdanь d zruta d kulle məsuli, u min ʙar hədə əlhəddə — məsuli texniqəji, egə gərvəstə d mərutə mətetə go mitxə d qətu ʙijəvivəx xiƶʙunə məʙjunilə hədxə:

Majdanь d zruta d kulle məsuli go SSSR:

	B miljuni hektarь					
	ş. d 1913	ş. d 1929	ş. d 1930	ş. d 1931	ş. d 1932	ş. d 1933
Kullə majdan d zruta . . .	105,0	118,0	127,2	136,3	134,4	129,7
Go do minjənə						
a) D daxlanь . .	94,4	96,0	101,8	104,4	99,7	101,5
ʙ) Texniqəji .	4,5	8,8	10,5	14,0	14,9	12,0
g) D səvzi – ʙьstananь . . .	3,8	7,6	8,0	9,1	9,2	8,6
d) D mьxla d qinjəni . . .	2,1	5,0	6,5	8,8	10,6	7,3

Из фондов Российской национальной библиотеки

Majdanь d zruta d məsuli texniqəji go SSSR:

	B miljuni hektarь					
	şitə d 1913	şitə d 1929	şitə d 1930	şitə d 1931	şitə d 1932	şitə d 1933
Ktənə	0,69	1,06	1,58	2,14	2,17	2,05
Qьttu (dolgunes) .	1,02	1,63	1,75	2,39	2,51	2,40
Silqə d qənd . .	0,65	0,77	1,04	1,39	1,54	1,21
Bazrь	2,00	5,20	5,22	7,55	7,98	5,79

Ənni iskimi məxzujinə tre urxəti şəttissəji go mərutə mətetə:

1) Urxə l giвə d marvaxta kul dəxij d hojə d majdanь d zruta go mitxə d ços d reorganizasijə d mərutə mətetə, ijmən d qolxozь вipjəşivə mummьrrь в ьsrь əlpi, ijmən d ənij kamuruva qulaq mal apra, zaвtunьva apranь azad u çammujeva go ijdəte;

2) Urxə l giвə d grəştə d ijdə min marvaxta həвəs d majdanь d zruta, urxə l şənetə min marvaxta həвəs d majdanь l zərəztə d вəçərtə d apra, l mavarta d şuxləpə d zruta u krivəni sarast, l maramta d mudəxil u, in əhə ţalвa praqtiqa,—l maзsarta zonənetə d majdanь d zruta d it al hizzur.

Dəxij d məhlum ijlə, urxə d tre,—urxə jəkkənetə duz go mərutə mətetə,—piştilə muddьta в şitə d 1932, ijmən d mitxə d reorganizasijə go mərutə mətetə qərвunivə l prəqtə u вuqara вut maramta d mudəxil vili xə min вuqarь şəttissəji d gərvəstə d mərutə mətetə.

Inə pijgarь вut gərvəstə d majdanь d zruta le həvi xəƶвune əx nişənqə d gərvəstə d mərutə mətetə. Bitpəqilə, d majdanь gərvusinə, inə hasьl lelə gərvusi, jən zi hala—вiвsarьla, вut dəj, d вəçərtə d apra xrivlə u hasьl min kul xə kjulə d apra вsьrra. But dəhə pijgarь d вut majdan lazьm ijlə məmluvve в pijgarь d вut hasьl dəç.

Из фондов Российской национальной библиотеки

Duli iskimə mləxmə.

Hasъl dəç d məsuli d daxla u texniqəji go SSSR:

	B miljuni sentneri					
	şitə d 1913	şitə d 1929	şitə d 1930	şitə d 1931	şitə d 1932	şitə d 1933
D daxlanъ	801,0	717,4	835,4	694,8	698,7	898,0
Ktənə (gurmənə) .	7,4	8,6	11,1	12,9	12,7	13,2
Qittu (volokno) .	3,3	3,6	4,4	5,5	5,0	5,6
Silqə d qənd . . .	109,0	62,5	140,2	120,5	65,6	90,0
D вazrъ	21,5	35,8	36,2	51,0	45,5	46,0

Min dəhə iskimə məвjunilə, qəd şinni d çoş вuş gurta d reorganizasijə d mərutə mətetə — şinni d 1931 u 1932 — ijvə ən şinni d вsarta вuş gurta d hasъl d məsuli d daxla.

Min dəhə iskimə məвjunilə, вar hədə, qəd qъţţu u ktənə go mahallъ d gəve reorganizasijə d mərutə mətetə вizəlivə в tempi вuş nijxə, xəccə peşə hic lə вsъrrun u вizəlivə в xə tav min zodə jən вasura вarqarar u duz, kəd xəmuju daraç rama d gərvəste.

Min dəhə iskimə məhlum вivəjilə, d ţla, qəd в əj dana, d məsuli d вazrъ quвillun əxcij xə darvadta lə gurta, kəd xəmuju daraç rama d gərvəste, mudviqqə am daraç d min qəm plaşa, silqə d qənd, enij d go mahallu məвjunivə tempi вuş gurъ d reorganizasijə d mərutə mətetə u min kulle xarta vъrrъ go mitxə d reorganizasijə,— quвilli вsarta вuş gurta go şitə xareta d reorganizasijə, go şitə d 1932, kəd muвsъrra mumţъjo hasъlu вuş iltix min daraç d qəm plaşa.

Min dəhə iskimə məвjunilə, в prəqtə, qəd şitə d 1933—şitə qəmetə min вar pərəqtə d mitxə d reorganizasijə — ijlə şitə məptiləntə go gərvəstə d məsuli texniqəji u daxla.

Əhə maddujъla, qəd məsuli d daxla min qəm kulle, u min вar dənij — məşuli texniqəji min ədijə l вarъ вit

həvij вizələ l giвə d gərvəste zarвanta в qujutə u xətir-çəmutə.

Min kulle вuş zodə в marra muvьrrь mitxə d reorganizasijə pava d вəçərtə d qinjəni d mərutə mətetə.

Duli iskimə mləxmə.

Çəm d risqə go S. S. S. R:

	B miljuni rişi					
	şitə d 1913	şitə d 1929	şitə d 1930	şitə d 1931	şitə d 1932	şitə d 1933
a) Susəvəti . . .	35,1	34,0	30,2	26,2	19,6	16,6
в) Qinjəni . . .	58,9	68,1	52,5	47,9	40,7	38,6
g) Irвi u ьzzь . .	115,2	147,2	108,8	77,7	52,1	50,6
d) Xzuri	20,3	20,9	13,6	14,4	11,6	12,2

Min dəhə iskimə məвjunilə, qəd в nizвət l çəm d risqə go mitxə vьjra əxnən itlən lə gərvəstə, inə hala вsarta jumə lxoru вuş gurta в mədvəqtə am daraç d qəm plaşa. Məhlum, d mletə вuş gurta d pavanь d вəçərtə d qinjəni d mərutə mətetə вijid qulaqь gurь min xə giвə, u agitasijə xeləntə d qulaqь вut pənetə d risqə, d itvələ məntetə go şinni d reorganizasijə, min giвə xinə—karu məвjunilə go dəhə iskimə. Min dəhə iskimə məвjunilə, xinə, qəd вsarta d risqə şurьla hə min şitə qəmetə d reorganizasijə (ş. d 1930) u вigrəşilə həl şitə d 1933, u вsarta mţь'a 1 qədri вuş gurь go 3 şinni qəməji, inə go şitə d 1933, go şitə qəmetə min вar pərəqtə d mitxə d reorganizasijə, ijmən d məsuli d daxla şurьlun вizjədə, qədrə d вsarta d risqə mţьь 1 nuqzə вuş kupə. Min dəhə iskimə məвjunilə, в prəqtə, qəd 1 nizвət d вəçərtə d xzuri şurьь xə rahţa dərquləjə u в şitə d 1933 muвjinnun nişənqi d gərvəstə duz. Əhə maddujьla, qəd şitə d 1934 gərəg hojə u ki masja hojə

Издание Российской национальной библиотеки

şitə d ptəltə l gьʙə d zjədtə rjamta go kullə mərutə d ʙəçərtə d risqə.

Dəxij ʙiprəsivə l kislən go mitxə d qətu ʙijəvivəx xiƶʙunə qoleqtivizasijə d mərujəti akkarajь?

Duli iskimə mləxmə.

Qoleqtivizasijə:

	şitə d 1929	şitə d 1930	şitə d 1931	şitə d 1932	şitə d 1933
Minjənə d qolxozь (ʙ əlpi) . .	57,0	85,9	211,1	211,05	224,5
Minjənə d mərujəti go qolxozь (ʙ miljuni) . .	1,0	6,0	13,0	14,9	15,2
% d qoleqtivizasijə d mərujəti akkarajь	3,9	23,6	52,7	61,5	65,0

Bəs dəxij ʙivarьva çvəçtə d majdanь d zruta ʙ puləhi? Duli iskimə mləxmə.

Majdanь d zruta d daxlanь ʙ puləhi:

Puləhi	Zruta d daxlanь ʙ miljuni ha					B % l majdan d şitə d 1933
	şitə d 1929	şitə d 1930	şitə d 1931	şitə d 1932	şitə d 1933	
1. Sovxozь . .	1,5	2,9	8,1	9,3	10,8	10,6
2. Qolxozь . .	3,4	29,7	61,0	69,1	75,0	73,9
3. Lxudəji . .	91,1	69,2	35,3	21,3	15,7	15,5
Çəm d zruta d daxla go SSSR	96,0	101,8	104,4	99,7	101,5	100,0

Издфондов Российской национальной библиотеки

Mudij maddujьna ənni iskimi? Ənij maddujona əj, d mitxə d reorganizasijə d mərutə mətetə, ijmən d minjənə d qolxozь u minjənə d həddəmi dije вizjədivə в tempi cim qьvrax, pijşili vьjra, vьjra hala go şitə d 1932.

Məhlum rahţa d qoleqtivizasijə d mədijə l вarь ijli rahţa d srəptə u təlmədtə nijxə-nijxə d mərujəti lxudəji akkarajь вijid qolxozь.

Əhə maddujьla, qəd qolxozь hlьвlun в mijutə u tammatuta. **(Aplodismentь əx вuran, hər lə вiştəqə).**

Ənij вishədinə вar hədə вut dəj, d sovxozь u qolxozь mudalь itlun 84,5% d kulli mazraja d daxlanь go SSSR.

Əhə maddujьla, d qolxozь u sovxozь mudalь xdьjrь vijinə xə hədə xelə, enij d вьqţajolь ьqвal d kullə mərutə mətetə u d kulle pavano.

Ənij вishədinə, вar hədə, вut dəj, d 65% d mərujəti akkarajь, xujiddi go qolxozь itlun 73,9 prosenti d kulle mazrajь d daxlanь, kəd hər вe dana kullə çəm d səmə pijsə d mərujəti lxudəji d akkarь, d вixvəşinə 35% d kullə amranь akkarь, it в ijdu əxcij 15,5% d kulli mazrajь d daxlanь.

In al dəhə məzjiddəxlə e qissət, d qolxozь go şitə d 1933 juvillun qə məlkutə min kulle təhəri d mudəxili zodə min xə miljard putь dən, inə rəşpəri lxudəji, d tummьmuva plane qə immunte prosenti, juvillun əxcij qurвə 130 miljuni putь, kəd hər вe dana в şitə d 1929—1930 rəşpəri lxudəji qə məlkutə juvivə 780 miljuni putь, inə qolxozь lə zodə min 120 miljuni putь,— вəs вivəjilə cim məhlim, d qolxozь u rəşpəri lxudəji go mitxə d qətu вijəvivəx xizвunə в tammamatuta muxlippəlun mudalь kare, kəd qolxozь viji go dəhə mitxə xelə rişəjə d mərutə mətetə, inə rəşpəri lxudəji — xelə d daraç trajjana, d pijşili muviddə şəlim u məmridlə gənu l go rizə qolxozaja.

Lazьm ijlə qəвulo, d rəşpərutə çapeta, rəşpərutə mot-

vetə d dijən qьţjaьt u d lə djara klilə xut вejdah smuqtə d sosializm. **(Aplodismentь məgrişəni).**

Xuş dərdirrij puppunjəti d eseri — menşeviqəji u вurzuazaj — ţrotsqistajь, qəd rəşpərutə в aslo ijlə qontrrevolusetə, d əj go qьsso ktivtilə d məqqiməli qapitalizm go SSSR, d le masja am pələxi hojə xə xasa go şula d mammarta d sosializm, qəd go SSSR le hojə mammurrь sosializm. Qissətti məxzujinə, d ənni ahalarь вidrəjinə вuxţan up al SSSR up al rəşpərutə motvetə. Qissətti məxzujinə, d rəşpərutə motvetə d dijən qə həmməşə u qьţjaьt ijdə grişlə min qapitalizm u, kəd mxudittə am klas pələxetə xişlə ləqəmo, — lə sosializm. Qissətti məxzujinə, d əxnən ədijə xinə mummьrrovax şətistə d şotəputə sosialistetə go SSSR u qətən pjəşilə liqjəвo в məttetə d sərmohro, — xə şula, d ijli, d lə şik, вuş həsənəj min mammarta d şətistə d şotəputə sosialistetə.

Xelə d qolxozь u sovxozь leli prəqə hər в xə gərvəstə d majdan d zruta u hasьl. Plaţa d av məвjunili up go gərvəstə d parq d traqtorь, go gərvəstə d mexənizasijə. Dlə şik, в dəhə nizвət qolxozь u sovxozь d dijən pşьjţьna xədərjə ləqəmə.

Parq d traqtorь go mərutə mətetə d SSSR (am xəžвəntə d amortizasijə):

	B əlpi dəni				
	ş. 1929	ş. 1930	ş. 1931	ş. 1932	ş. 1933
Çəm d traqtorь . .	34,9	72,1	125,3	148,5	204,1
Go do minjənə:					
a) traqtorь d go MTS	2,4	31,1	63,3	74,8	122,3
в) Traqtorь go kullə sistimə d sovxozь	9,7	27,7	51,5	64,0	81,8

Из фондов Российской национальной библиотеки

	Xele в əlpi xeli d susəvəti				
	ş. 1929	ş. 1930	ş 1931	ş. 1932	ş. 1933
Çəm d traqtorь . .	391,4	1 003,5	1 850,0	2 225,0	3 100,0
Go do minjənə:					
a) traqtorь d go MTS	23,9	372,5	848,0	1 077,0	1 782,0
в) Traqtorь go kullə sustimə d sovxozь	123,4	483,1	892,0	1 043,0	1 318,0

Bəs 204 əlpi traqtorь u 3 mln. 100 əpli xeli d susəvəti ijnə d qolxozь u sovxozь. Xelə, əx вixzəjitun, leli xəccə, d ki masь nəcillun min go mətə kulle u kultəhər cilləli d qapitalizm. Xelə xə в tre вuş zodili min do minjənə d traqtorь, d вəsu mirri Lenin в xə dana əx вəs d məntəjəti d datьd rixqə.

В nizвət 1 parq d maşьnь d mərutə mətetə u sţansь d maşьnь u traqtorь go sovxozь d Narqomsovxozь əxnən itlən ənni iskimi.

MTS:

	ş. 1930	ş. 1931	ş. 1932	ş. 1933
Qomвajnь (əlpi dəni) . .	7 dəni	0,1	2,2	11,5
Məçviçəni u loqomoвili (əlpi dəni)	0,1	4,9	6,2	17,6
Dorənjəti mrəkvi u pəlgu mrəkvi (в əlpi dəni) .	2,9	27,8	37,0	50,0
Eleqtrostansь qə dvərtə .	168	268	551	1 283
Minjənə d вetsannь d remont go MTS	104	770	1 220	1 933
Avtomoвili d ţana (əlpi dəni)	0,2	1,0	6,0	13,5
Avtomoвili qəluli (в dəni)	17	191	245	2 800

Из фондов Российской национальной библиотеки

Go sovxozь d Narqomzovxozь:

	ş. 1930	ş. 1931	ş. 1932	ş. 1933
Qombajnь (в ə'pi dəni) .	1,7	6,3	11,9	13,5
Məçviçəni u loqomobili (в əlpi dəni)	0,3	0,7	1,2	2,5
Dorənjəti mrəkvi u pəlgumrəkvi (в əlpi dəni) · .	1,4	4,2	7,1	8,0
Stansь d вirqə	42	112	164	222
Betsannь d remont:				
a) d remont şətissəjə . .	72	133	208	302
в) d remont mьssaja . .	75	160	215	476
g) d remont juməjə . . .	205	310	578	1 166
Avtomoвili d ţana (в əlpi dəni)	2,1	3,7	6,2	10,9
Avtomoвili qəluli (в dəni)	118	385	625	1 890

Əпə вixşəvivin, d əппi saвьtujatь lenə snijqi l manharta.

Manaja gurta itvələ qə məqqəmtə d mərutə mətetə hər hədə zi mərjəztə d politpuləhi d MTS u sovxozь up mdaвarta d mərutə mətetə вijid pələxi· məri qvalifiqasijə. Ədijə kulle həmmuninə, d pələxi d politpuləhi viləlun xə kar gurta go şula d vədtə d вuş spaj l pilxəni d qolxozь u sovxozь. Ki jaddax, d go mitxə d qətu вijəvivəx xiƶвunə в Qomitet Qьntruneta d partija pijşinə şudrь l go mətvəti qə məqvetə d qadrь d mərutə mətetə zodə min 23 əlpi qomunisti d minne zodə min 3 əlpi ijnə pələxi d apra, zodə min 2 əlpi pələxi d sovxozь, zodə min 13 əlpi pələxi d politpuləhi d MTS u zodə min 5 əlpi pələxi d politpuləhi d sovxozь.

Hər o mindij zi lazьm ijlə tənuju вut mdaвarta d qolxozь u sovxozь в xeli xəti d inƶeneri, texniqi u agronomь. Ki jaddax, d go mitxə d qətu вijəvivəx xiƶвunə l mərutə mətetə min pələxi d əhə dəstə pijşinə şudrь zodə min 111 əlpi nəşi.

Go mitxə d qətu ʙijəvivəx xizʙunə pijşinə hudrь u şudrь traqtoristь, qomʙajneri, şturvalnij, şoferi hər əxcij ʙ sustimə d Narqomzem zodə min 1 miljun 900 əlpi gənəti.

Hər go do mitxə pijşinə hudrь u mulpi mdaʙranь u həddəmi d mdaʙranujatь d qolxozь, ʙrigadiri d akkaradaruta, ʙrigadiri d xəmet risqə, gərşəni d xizʙunə — zodə min 1 miljun 600 əlpi gənəti.

Həlʙət, əhə xəccilə qə mərutə mətetə d dijən, inə midri hər xə mindijlə.

Əx ʙixzəjitun, məlkutə vidtilə kul mindij d ijli txut xelo. qəd qəlqilləli pilxənə d organь d Narqomzem u Nərqomsovxozь ʙ şula d təgʙirənutə d mammarjatь d qolxozь u sovxozь.

Ki həvi tənuji, d ənni mumkinujəti əx d lazьm pijşinə muplixxi?

Muxəʙno, əhə le hojə tənuji.

Şarax min dəj, d ənni narqomatь ʙuş zodə min narqomatь xini tipjinə ʙ marra d nizʙətutə ʙjuroqrateta 1 şula. Bьqţajьna ʙuqarь, inə lenə təxmuni ʙut dəj, d lazьm ijlə saxsujo tamamte, d lazьm ijlə mənxusi 1 şamţanь d məxzəjəti u pugdəni d organь təgʙirəni, məttuji go şula nəşi d həvij ʙ halaluta u ʙ injət tammumь 1 şula.

Parq gurta d itlən d traqtorь u maşьnь məttujilə 1 qdələ d organь d akkaradaruta, d gərəg ənij ənni maşьnь ţьjmanь xəmijlun go rizə xşijxə, ʙ dana odijlun remont, go dana d pilxənə məplixxilun ʙ xə təhər ʙuş xşijxə. Mudij ənij ʙivədinə ʙ dəhə nizʙət? Muxəʙno, cim xəccə. Nţarta d traqtorь u maşьnь lelə masvьjanta. Up remont zi leli masvьjana, səʙəʙ həl ədijə hala hər le ʙajьj parmьj, d şəttistə d remont ijlə remont juməjə u mьssaja, inə lə remont şətissəjə. B nizʙət 1 məpləxtə d traqtorь u maşьnь, ahval d əhə şula lə masvьjana uxcə əşkərə u məşhur ijlə qə kulle, d əj lelə sniqtə 1 mazʙaţta. Xə min ʙuqarь rişəji d mərutə mətetə ijli— vədtə duz d şəxləptə d məsuli, gərvəstə d krivəni təmmiz d qeţa, vədtə d ʙuş spaj 1 şula d ʙarzarrь go

Издание Российской национальной библиотеки

kulle pavanь d akkaradaruta. Mudij pjəşilə vidtə в dəhə nizвət? Muxəвno, hala ki — cim xəccə. Şula d вarzarra, d dən u d ktənə hədə kutlinnili, d lazьm ijlə rава dana qə prəştu.

Xə min həççətti вuş sarrast d maramta d hasьь d məsuli texniqəji ijlə mdaвarta в darmanь xəllinəni d apra. Mudij piştilə vidtə в dəhə nizвət? Hala ki — cim xəccə. Darmanь xəllinəni it, inə organь d Narqomzem lenə вaşurь qəвlijlun, inə kəd quвle, leli вivəje xaвaţuta вut dəj, d в dana maţьj 1 duke u в qədrə xşijxə peşij muplixxi.

В nizвət 1 sovxozь gərəg tənəx, d ənij hala hər ədijə lenə mьţjь 1 daraç d vaçьвujatь, d it qəme. Ənə rixqivin min mət!əvtə d qədrə вasura al manaja gurta revolusijetə d sovxozan. Inə in mədviqəxlun xərəçjəti cim gurь d muttitelə məlkutə go şula d sovxozь am plaţь miççid d pilxənə d sovxozь, egə вixzəjivəx xə gnetə cim gurta d tərəzij, inə lə 1 giвə d sovxozь. E вaьs вuş rişetə d əhə gnetə ijlə əj, d sovxozan d daxla rава jəkkinə, direqtori lenə msaja təgвirrij 1 sovxozь jəkki, в gəne sovxozь vijinə zodə min lazьm məxsusəji, litlun şəxləptə d məsuli u krivəni d qeţa, lenə xəmuji risqə. Ənənqetilə, əx d məвjunilə, d sovxozь peşij duqdiqqi u peşə rəd vidtə məxsusute d zodə min lazьm. Ki həvi tənuji, d Narqomsovxoz в danu muttili əhə вuqara u quвilli qətu izin. Inə əhə lelə duz. Buqara pijşivə muttə u qьţja в marraşta d nəşi, d litvəlun hic xə nizвətutə lkis Narqomat d sovxozь.

Xarta-d xareta вuqara вut xəmetə d risqə. Ənə min qəm dana muddьвj вut ahval jaqurta d mərutə d risqə. Ki həvi lixşəvə, d organь akkaradarajь d dijən məxzujinə avuduta gurta в vədtə d rəd 1 qrizis d xəmetə d risqə, d ənij havar вivədinə, çammujь mərjuzenə pələxi u вigrəşinə hiççum go вuqara d xəmetə d risqi. Inə muxəвno, hic mindij əx d lazьm lə vili u leli вivəjə. Ənij lə əxcij lenə вivədə havar в nizвət 1 ahval jaqurta d xəmetə d risqə, inə — 1 dərqul dəhə — çalluşьna d

вuqara şepijli, u xəkmə gəhi go məmle çaruвьnа d ţaşьjla min qəm xьjal şotəpetə d atran ahval d miççid d xəmetə d qinjəni, enij d hər lelə xşixtə qə bolşeviqi. Min вar dəhə, dretə d hivij al organь akkaradarajь, d organь akkaradarajь вit вaşrьj xəmetə d risqə palţьjla l urxə u вit marmьjla l daraç xşijxə,—manajola mammarta d xə вinjənə al silə. Şula d xəmetə d risqə gərəg şəqləli go ijdo kullə partija dijən, kulle pələxi d dijən, partijajь u lə partьjajь, d gərəg jəddьj, d вuqara d xəmetə d risqə ədijə ijli hər xə hədə вuqara rişəjə u vaçьв, əx d ijvə qudmi вuqara d daxlanь, enij d ədijə şirju u purquvəx в məntetə. Lelə lazьm mazвuţь, d nəşi motvəji, d hlьjвьnа uxcə cətunujəti, d kiljivə qəm urxe, ki masьj halвьjla up əhə cətunutə **(gəmgəmtə d aplodismentь).**

Hədxili sьdra kirjə u tamam lə miljə d вasurujatan, enij d lazьm ijlə livəde rəd, u sьdra d nijşi, enij d gərəg peşij şirji в datьd qurвə.

Inə şula leli prəqə в dənni nijşi. It nijşi xini zi в şula d mərutə mətetə, d вəse lazьm ijvə tənuji xəkmə xaвrь.

Min qəm kulle lazьm ijlə d jaddax, d palleta ətiqtə d oвlaştь d dijən al oвlastь industrijəji u agrarajь xinə utqintə-xiştilə. Litlən ədijə xinə mahallь, d məxsus həvij agrarajь, enij d mdaвrьjva в ləxmə, вьsra, səvzi l oвlastь industrijəji, hər hədə, əx d litlən oвlastь məxsus industrijəji, enij d masьjva səprijvə l dəj, d вit qəвlij l kulle hasьl ənənqəji min lvəddər, min oвlasti xini. Gərvəstən ləвulən ijlə l dəj, d kulle oвlastь d dijən вivəjinə min zodə jən вasura industrijəji, u kmə d əzij l qəməj, hər вuş вit həvij industrijəji. Əhə manajola, d Uqrajina, Qavqas Garвjeta, SCO u mahallь xini, d qəmetə ijvə agrarajь, xinə le masьj rappьj l vəddər, l go qьnţrunь industrijəji xə hədə hasьl, kmə d ənij ki rappьjva qəmetə, səвəв ənij gərəg mdaвrьjlun mdijnəti d gəne u pələxi d gəne, enij d minjəne hər вit həvi вizjədə. Bəs min dəhə вivəjilə məhlum, d kulxə oвlast gərəg mərjizzə qə gəno xə вaza qa mərutə mətetə, qəd

həvilə səvzi d gəno, qьrtorь d gənо, mişxə d gənо, xalva d gəno u в xə pыllan qədrə daxla d gəno, вьsra d gəno,—in le вajja пəplə go xə ahval cətun. Əxtun ki jaddьtun, d əhə şula cim mittammьmanьь u ədijə pjəşili tummьmma.

Nijşə tamьь, d əhə şula kul dəxij d hojə pəiş luвlə həl rişə.

Lazьm ijlə вar hədə məssumi вələ 1 dəj, d palleta ətiqtə d oвlasti dijən al oвlasti xərçəni u mhaslanь, up əj şurьtьla təluqi 1 xəsjətto məxsusetə. Hədxə oвlasti „xərçəni“ əx oвlast d Mosqva u d Horqij, в əhə şitə qə məlkutə jivillun qurвə 80 miljuni puti daxla, Əhə, həlвət, leli xə mindij surə. Go mahallь d pijşinə qьrjь xərçəni, it qurвə 5 miljuni hektarь apra xam, muksə в calujь. Ki jaddax, d havatь go dənni mahallь lenə xirвə, arjanuta ki hojə prьta, вəruzujəti le həvij. In ənni apranь təm nizzij min calujь u odij xəkmə carь organizasijəji, ki həvi qəвuli xə mahal gura d məsuli d daxlanь, d вit masь jəvil daxla matteta в hasьь əx adat gurь go dənni dukəni lə вasura, min d ədijə вitə-jilə hasьl d Volga təxtəjə jən mьssaja. Əhə вit hojəvə xə hajarta gurta qə qьntrunь industrijəji garвjajь.

Əx d məhlum ijlə, nijşə tamьь, d go mahallь xərçəni pəiş murjizzə xə qədrə gura d məsuli d daxlanь.

Xarta d xarta вut вuqara d вəruzujəti Zavolƶja. Nsavta d meşəti u xjavandь natranь go mahallь mə-dinxəji d Zavoloƶje itlə manaja gurta. Əhə pilxənə, əx d ki jaddax, ədijə вivədunə, əpin d le həvi tənuji, d вi-vədunə в xə tav xeləntə. Inə məştetə d Zavoloƶje,—ijli o şula rişəjə в nizвət 1 plaşta dərqul d вəruzujə-ti,—le həvi qəвuli, d həvi şvijqə qə xə mitxə jarь-jxa. Duz ijlə, d əhə şula pijşivə murqillə в xəkmə ahvalattь вarrajь, d xədərjə xelə u hajarta zuzənetə qьtjeva minnu. Inə ədijə xinə lit həççət qə şvəqtu midri 1 вaraj. Əxnən le masax əzəx в urxə dlə xə вaza вəssə gurta u tamam staвiletə, lə tlitə 1 nazь d hava qə hasalta d daxla al Volga, d hasla в kul şitə qurвə

l 200 miljuni putь daxla matteta. Əhə tamam ənənqetilə, in xəƶвinəxlə gərvəstə d mdijnəti al Volga, min xə giвə, u çurri çurri cətunujəti, d mumkin qəvimmij go nizвətujəti d вil məlkvəti, min giвə xinə.

Nijşə go dəj ijli, d şarax в pulxənə məri kar в nizвət l mərjəztə d şulanь d məştetə d apranь d Zavolƶje **(aplodismenti).**

3. RJAMTA D DARAÇ D AHVAL MATERIƏLETƏ U MARDUTANETA D ÇAPAJЬ

B əhə təhər əxnən grişlən şiklə d ahval d industrijən u d mərutən mətetə, şiklə d rvaxte go mitxə, d вjəvuvəx xiƶвunə, şiklə d ahvale в əhə dəqijqə.

Go çəm əxnən itlən:

a) Rjamta gaввarta d hasalta dəxij go industrijə u, hədə zi go pavanь şəttissəji d mərutə mətetə.

в) Al вinjət d əhə rjamta halьвuta tammam d sustimə sosialistəjə d mərutə al sustimə qapitalistəjə dəxij go industrijə, hədə zi go mərutə mətetə, maxdarta d sustimə sosialistəjə l sustimə xdənəjə d kullə mərutə almeta, **xərвəstə** palaţta d ьsţuxsь qapitalistəji min go kulle pavanь d mərutə almeta

g) Rahţa gərvisənə d rvaxta d qolxozь l əvəz d mərujəti lxudəji d akkarь, enij d minjəne hər вьвsarьlь al dəhə gorə min jərxə l jərxə u вьxdara вivəjinə в asla d şula xə xelə hajjьrana qə qolxozь u sovxozь.

Xə şula əşkərili, d əhə halьвuta taşşьtaneta d al eqsploatatorь le masjava lə odəvələ вuş spaj в xə təhər şəttissəjə ahval **materijələtə** u kullə **guzaran** d çapajь.

Baţalta d klasь parazitəji plaţo vili **ţвeta** d eqsploatasijə d xə nəşə в xinə. Çapa d pələxə u d akkara pijşili vijdə azad min eqsploatasijə. Mudəxili, d вipjəşivə grijşi pulţь в eqsploatatorь min çapa almaja, ədijə вipjəşinə go ijdəti d çapajь u вipjəşinə muplixxi в xə səme qə marvaxta d mhaslanuta u mavarta d go mhaslanuta l dəsti xəti d çapajь, в xə səme xinə — qə məzjədtə d mudəxili parsupajь d pələxi u akkarь.

Tliqlə ʙepulxənutə e żavval d klas pələxetə. In go atravatь ʙurżuazijəji miljuni d ʙepilxəni ʙigrəşinə uqənə u jalsuj min dərd d letəjutə d pilxənə, go atra dijən xinə lit pələxi, d lə həvilun pilxənə u qnetə.

Mudalь am tləqtə d maljasta d qulaqь tliqlə up miskinutə go mətə. Kul akkara, qolxoznaja həvi jən akkara lxudəjə, itli ədijə mumkinutə lixəjə ʙ xəjji d nəşi, in əxcij ʙajjь pəlix ʙ mhumnutə, inə lə şamьţ kləmi, lə xadьr sənid u lə pərpisli mindij d qolxozь.

Baţalta d eqsploatasijə, ʙaţalta d ʙepilxənutə go mdijtə, ʙaţalta d miskinutə go mətə — ənni ijnə hədxə məntəjəti taşşьjtanajь go ahval materijəletə d çarajь, d ʙut dije hic le masьj xьlmazi xalmьj pələxi u akkarь d ən atravatь cim „demoqratajь“ d ʙurżuazijə.

Şuxlipli salma d mdijnətən gurь u d qьnţrunь industrijəji. Xə nişənqə ənənqəjə d mdijnəti gurь qapitalistajь ijnə dəlusjəti, xə şimmə məhəlli pələxəji al mərzəni d mdijnəti, d ijnə ʙ məʙjənte xə quxə d ʙinjəni xişkəni, niməni, ʙ səme zođə xlьjsь go podvalь, pəlgutlijxi, ekə d əx ədət ʙiqnəzilə kasьʙ-kusuʙ, kəd garrulь go qirqə u ʙьljaţo ьqʙalo. Ʀevolusijə go SSSR juvillə o plaţa, d ənni dəlusjəti tlijqi xijşinə min go atran. Şopə d ənij dvijqunə məhəlli pələxəji ləxumi u ʙaranь, mutrьssь təzə, kəd raʙa gəhi qvartalь pələxəji itlun xə pьsla ʙuş ləxumə min qьnţrunь d mdijtə.

Hala ʙuş zođə şuxlippili salma d mətə. E mətə ətiqtə ʙijə ʙ do umro, kiljə al de duktə ʙuş maqul, ʙijə ʙ dən ʙəto ʙuş ləxumi al plan qəməjə, d ijvə ʙəti d urədnik, qəşə, qulaq, ʙijə — ʙ kuluxjato pəlgutləxə d akkarь al plan xaraja — şarujьla ʙitləqə ʙrixşə. Şopə d əj ʙitəjə ʙidvəqulə mətə xəttə ʙ ʙinjəno şotəpəj — mərujəji, ʙ qluʙo, ʙ radio, kino, mədrəsə, ktavxano u urjəlo, ʙ traqtoro, qomʙajno, maşьndvəro, avtomoʙilo. Tliqlun xişlun figurь ətijqi hampajь d qulaqeqsploatator, d sələmdar — şətjəndimmə, d savdakar-spequljənt, d urədnik-aha. Ədijə vijinə hampajь avudь d qolxozь u sovxozь, d mədrəsi u qluʙь, ţarjanь

d traqtorь u qomвajnь, вrigadiri d akkaradaruta u d xəmetə d risqə, zəxmi u zəẋmijəti вuş rişəji d xəqləni d qolxozь.

Bitləqə вrixşilə dərqulutə вil mdijtə u mətə. Mdijtə min ədijə lвarь xinə lelə məвjuni qəm ajnь d akkarь əx xə qьnţrun d grəştə d şijre. Jumə 1 xoru вuş вiqvəjinə jьsurь d xlasta xəjədtə вil mdijtə u mətə. Min mdijtə u industrijə dijo mətə ədijə qəвulilə hajjarta,—в traqtorь, в maşьnь d mərutə mətetə, в avtomoвili, в nəşi, в zuzi. Hər mətə в gəno zi ədijə itlə industrijə d gəno, d ijnə stansь d maşьnь u traqtorь, вetsannь d zərəztə d aslahattь xuzdiggi, çurri-çurri вulgəni industrijəji d qolxozь, eleqtrostansь dəjqi u şərkə. Cəmcəmə mardutanaja d вil mdijtə u mətə вimləjə вьвţalьь.

Hədxinə məntəjəti şəttissəji d çapajь в nizвət l vədtə вuş spaj d ahvale materijəletə, d guzarane, d mardute.

Al вinjət d ənni məntəjəti əxnən itlən go mitxə, d qətu вijəvivəx xiƶвunə:

a) Zjədtə d mudəxil almeta min 35 miljardь d в ş. 1930 həl 50 miljardь в şitə d 1933; ijtə səвəв səmə d ьsţuxsь qapitalistəji, go do xiƶвunə, səmə d doqəni d qonsesiji, go mərutə almeta вivədili ədijə вasura min pəlgə d prosent, xinə xəccə peşə kullə mudəxil almeta вinpəlilə al səmə d pələxi u xilmətkəri, akkarь çapajь, qoperasijə u məlkutə.

в) Zjədtə d minjənə d amranь d Xujədə Motvəjə min 160,5 miljuni nəşi d ijvə вşitə d 1930 həl 168 miljuni в prəqtə d şitə d 1933.

c) Zjədtə d minjənə d pələxi u xilmətkəri min 14 miljuni 530 əlpi d в şitə d 1930 həl 21 miljun 883 əlpi в şitə d 1933, kəd kməjutə d parsupь, вlijgi в pilxənə fiziqəjə, zidlə go dəhə mitxə min 9 miljuni 489 əlpi həl 13 miljuni 797 əlpi gənəti, kməjutə d pələxi d industrijə gərustə, go do minjənə pələxi d transport, zidlə min 5 miljuni 79 əlpi həl 6 miljuni 882 əlpi gənəti, kməjutə d pələxi d mərutə mətetə — min 1 miljun 426 gənəti həl 2 miljuni 519 əlpi gənəti, u kməjutə d

pələxi u xilmətkəri d go savda min 814 əlpi həl 1 miljun 497 əlpi gənəti.

d) Zjədtə d fond d həqə çapaja d pələxi u xilmətkarь min 13 miljardь 597 miljuni manatть d в şitə d 1930 həl 34 miljardь 280 miljuni manatть в şitə d 1933.

e) Zjədtə d həqə çapaja mьssaja d şitə d pələxə d industrijə min 991 manat d в şitə d 1930 həl 1 əlpə 519 manatть в şitə d 1933.

f) Zjədtə d fond d xətirçəmutə sosialistetə d pələxi u xilmətkəri min 1 miljard 810 miljuni manatть d в şitə d 1930 həl 4 miljardь 610 miljuni manatть в şitə d 1933.

g) Mavarta d jumə d 7 saatть d pilxənə go kullə industrijə d al pətə d arra.

t) hajarta d məlkutə qə akkarь в təhər d mərjəztə qəte 2 ə pi 860 stansi d masьnь u traqtorь в xərəçtə qə dəhə şula 2 miljadь manatть.

h) Hajjarta d məlkutə qə akkarь в təhər d jəvəltə d qrediti qə akkarь əx qədrə d 1 miljard 600 miljuni manatть.

i) Hajjarta d məlkutə qə akkarь в urxə d jəvəltə d barzarra u tursəjə в denə go mitxə d qətu вijəvivəx xiƶвunə əx qədrə d 262 miljuni putь daxla.

j) Hajjarta d məlkutə qə akkarь snijqi в urxə d tərxənujəti go jəvəltə d xərç u zuzi d xətirçəmutə sosialetə əx qədrə d 370 miljuni manatть.

В nizвət 1 gərvəstə mardutaneta d atra əxnən itlən go mitxə d qətu вijəvivəx xiƶвunə:

a) Mavarta go kulli SSSR maqreta kullənetə məçвur d şuraja u məzjədtə d prosent d qarjanuta min 67% d в prəqtə d şitə d 1930 həl 90% в prəqtə d şitə d 1933.

в) Zjədtə d minjənə d qarjanь go mədrəsi d kulle daraçь min 14 miljuni 358 əlpi d в şitə d 1929 həl 26 miljuni 419 əlpi gənəti в şitə d 1933; go dəhə minjənə go mədrəsi **d şuraja** — min 11 miljuni 697 əlpi həl 19 miljuni 163 əlpi, go mədrəsi **mьssajь** — min 2 miljuni 453 əlpi həl 6 miljuni 674 əlpi gənəti, go mədrəsi **ьllajь** — min 207 əlpi həl 491 əlpə gənəti.

c) Zjədtə d minjənə d jəli suri, d вiljəpinə min qəm varta d go mədrəsə, min 838 əlpi d в şitə d 1929 həl 5 miljuni 917 əlpi в şitə d 1933.

d) Zjədtə d minjənə d mədrəsi ъllajъ, kullənəji u məxsus, min 91 dənə d şitə d 1914 həl 600 dəni в şitə d 1933.

e) Zjədtə d minjənə d institutъ elməj—saxsъjanъ min 400 dəni d şitə d 1929 həl 840 dəni в şitə d 1933.

f) Zjədtə d minjənə d ъdarъ d в pъsla d qluвъ min 32 əlpi d şitə d 1929 həl 54 əlpi в şitə d 1933.

g) Zjədtə d minjənə d kino — teatrъ, kino d go qluвъ, kino d maxdarta min 9 əlpi 800 dəni d şitə d 1929 həl 29 əlpi 200 dəni в şitə d 1933.

h) Zjədtə d tiraƶ d xə gəhə d ruznamъ min 12 miljuni 500 əlpi d şitə 1929 həl 36 miljuni 500 əlpi в şitə d 1933.

Lelə, вəlki, həвəs, d raşmax, d qədrə d pələxi вil qarjanъ d go mədrəsi ъllajъ ijli 51,4%, u qədrə d akkarъ çapajъ — 16,5 %, kəd hər вe dana go Germanija, məsələn, qədrə d pələxi вil qarjanъ d go mədrəsi ъllajъ ijvə в şitə d 1932/33 əxcij 3,2%, u qədrə d akkarъ dəjqi — əxcij 2,4%.

Lazъm lirşamo, əx xə qissət məxdijəntə u əx nişənqə d zjədtə d marduta go mətə — zjədtə d avuduta d вəxtəti — qolxoznajatъ в nizвət l pilxənə şotəpəj - mərjizənəjə. Kulle ki jaddъj, məsələn, d min вəxtəti — qolxoznajatъ ədijə it вipləxə əx təgвirəni d qolxozъ — qurвə 16 əlpi gənəti, həddəmi d mdaвranujatъ d qolxozъ — zodə min 60 əlpi gənəti, вrigadiri — 28 əlpi, mərjizəni d hələqjəti — 100 əlpi, təgвirəni d fermъ mattajъ d qolxozъ — 9 əlpi, tarjanъ d traqtorъ — 7 əlpi. Hic lelə lazъm tənuji, d ənni pijgarъ hala lenə tammam. Inə o qədrə вasura zi, d it go dənni pijgarъ, вəssə sъpja вishədili вut gərvəstə xeləntə d marduta go mətə. Ə ıə qissət, xoravatъ, itlə xə manaja raвa gurta. Manajo raвa gurtъla вut dəj, d вəxtəti вixvəşinə l pəlgə d amranъ d atrani ənij ijnə xə qoşun cim gurta d çapa, u вije pijşili supjə

tulmədə d jələn, sinsilən d datьd, janь datьd dijən. Hə вut dəhə əxnən le masax jəvəx pirsət, d əhə qoşun cim gurta d çapajь peşə go xişkə u вemarduta! Hə вut dəhə əxnən gərəg xədəx в gərvəstə d avuduta şotəpetə d вəxtəti çapajь u в maramte al daraçь d təgвərtə, d ijlə xə nişənqə əşkərə d gərvəstə d mardutan **(aplodismentь xeləni)**.

В xarta, lazьm lirşamo xə qissət xitə zi, inə qissət sritə. Ənə manajьjla e ahval lə mitqəвləntə, d „faqulteti" d həkkimutə u d ravьjuta hala həl ədijə pjəşinə lkislən dlə məsəmtə d вələ. Əhə ijlə xə вasuruta gurta, d xəccə peşə вьdqarьla в pajdь d məlkutə. Əhə вasuruta ənənqəit gərəg peşə rəd vidtə. U kmə d вuş çəldi əhə peşə rəd vidtə, xə hədə вuş spaj вit hojə.

4. RJAMTA D XDARTA D MATTЬ U TRANSPORT

Bəs əxnən itlən:

a) Zjədtə d hasьl d industrijə, go do xiƶвunə mattь d lazьmuta səggijetə;

в) zjədtə d hasьl d mərutə mətetə;

c) zjədtə d sunqəni u d tlaвta вil səggiji çapajь d mdijtə u d mətə al hasьlь u mattь.

Xinə mudij lazьm ijli qə dəj, d peşij sьjrь в udalь ənni şərti u kulli вuşəjuvvə d amranь qəвil mattь u hasьlь d lazьjmuna?

Xəkmə xoravatь вixşəvinə, d ənni şərti вəssinə qə dəj, d xəjji eqonomijəji d atra gəвgippij orьj в çoş. Əhə ijli xə xьlta gura. Mumkin salmunь, d kulle ənni şərti al hizzur ijnə, jinə in matta lelə вьmtaja al ijdə d məplixəno, xəjji eqonomijəji lə hər le masьj gəвij orьj в çoş, inə l dərqul, — вit həvij dirji min rizə u muxrivvi həl вinjətte. Lazьm ijlə в xarta d xarta parmujь, d nijşə xaraja d palatta d mattь lelə palatta в gəno, inə məpləxtə xərəçte. Lkislən itvə viji qissətti, ijmən d mattь u hasьlь levə вasurь, inə ənij lə əxcij levə вьmtaja l məplixəne, inə в şinni-şəвəti вivədivə səpər go qunçijəti

ʙjuroqrataji d ьdarь, dxə şimmə ki peşij qьrjь gərdə mavvьrana d mattь — rixqə min qəm ajnь d məplixənə d mattь. Əşkərə, go dənni şərti industrijə u mərutə mətetə təluqovə kul xə muştərijutə qə marvaxta d hasalta, gərdə d mavarta d mattь ʙixnəqivə min qəm mattь, inə pələxi u akkarь ʙipjəşivə dlə mattь u hasьlь. Plaţa d əhə ʙivəjivə xrəvtə d rizə d xəjji eqonomijəji d atra, əpin d mattь u hasьlь itvə l hizzur. Qəd xəjji eqonomijəji d atra masьj gəʙij orьj ʙ çoş, up industrijə u mərutə mətetə həvijlun muştərijutə qə məzjədtə ʙuş zodə d hasьle, lazьm d həvilən xə şərt xitə zi, janь — **xdarta** murvьxta d **mattь** ʙil mdijtə u mətə, ʙil mahallь u oʙlasti d atra, ʙil pavanь prijşi d mərutə almeta. Lazьm ijlə, d atra pəiş muksə ʙ xə gərdə pьrja d ʙazь d savda, d mahazini u dikkənəni. Lazьm ijlə, d ʙ kanalь d ənni ʙazь, mahazini, dikkənəni mattь dlə kletə xadrьj çarьj min dukə d hasalte l kis məplixəni xərçəne. Lazьm ijlə, d go dəhə şula peşij muşrikki up gərdə d savda d məlkutə, up gərdə d savda d qoperasijə, up industrijə mahalleta, up qolxozь, up akkarь lxudəji.

Hədxə savda ki peşə qrьta lkislan **savda** murvьxta **motvetə,** savda **dlə** qapitalisti, savda **dlə** spequljənti.

Dəxij d ʙixzəjitun, marvaxta d savda motvetə ijlə o ʙuqara ʙuş ənənqəjə, enij d lə şretu lelə mumkin lizələ l qəməj.

Inə midri, əpin d əhə sarastuta uxcə əşkərilə, partijə pişlə muvidtə go mitxə, d qətu ʙijəvivəx xizʙunə, palşa şamţalun xədərjə cətunujəti, d itvə ʙ urxə d marvaxta d savda motvetə, cətunujəti, d qə ʙut kirjutə d xaʙra ki həvij məxşuxe əx plaţa d ƶhəştə d honə d xə səmə d qomunisti go ʙuqarь d ənənqəjutə u manaja d savda motvetə.

Şarax min dəj, d go çərgi d xə səmə d qomunisti həl ədijə hala hakumьla xə nizʙətutə ştavhьranta ʙ nizʙət l savda əx çəm u lxudəit ʙ nizʙət l savda motvetə. Ənni, ajʙa tənetə, qomunisti ʙixşəvonə savda motvetə xə şula lə vaçьʙ, ʙekara u al pələxi d savda gəşuqinə

Изборник Российской Национальной библиотеки

dəxij al nəşi tlijqi. Ənni nəşi, məhlum, lenə parmujь, d в nizвətute ştavhьranta l savda motvetə ənij lenə məx-zuji xьjalь вolşeviqəji, inə xьjalь d ən вəgzadь palane xdьjra, d ki həvilun rава ьştav, inə le həvilun pьştav **(aplodismentь).** Ənni nəşi lenə parmujь, d savda mot-vetə ijlə şula d gənən, şula sogul вolşeviqəjə dijən, up pələxi d savda, go xiƶвunə d ənij pələxi d dəxil, əxcij in ənij вipləxinə в halaluta, — inə mavvьranь d şula dijən, şula revolusijəjə вolşeviqəjə **(aplodismentь).** Xə şula əşkərili, d partijə pişlə muvidtə, d xəccuntə darjala tip-tig d ənni, rixqə min şammanь qomunisti, ən hone вaţьjlь d вəgzaduta zi rappallun al sultə **(aplodismentь xelənі, rава dana lə вiştəqə).**

Vilə lazьm, вar hədə, вьplaşa şmaţe honi вaţьjlь d xə pьsla xinə. Manajьjla вut cəqcəqtə d „simmələji", d вixrəçilə вil xə səmə d pələxən, вut dəj, d savda mot-вetə ijlə əx d in xə daraça vьjra, qəd əxnən gərəg mər-jizzəx məxləptə d hasьl в hasьl, qəd zuzi в çəldutə вit peşij вuţlь, səвəв ənij əx d in xdьjrь vijinə xəkmə və-rəqi pşьjţь d grəştə d xiƶвunə, qəd lit xə lazьmuta qə marvaxta d savda, in məxləptə d hasьl в hasьl в gəno taqtuqula tarra. Lazьm lirşama, d əhə cəqcəqtə simmə-ləj — вurƶuazijetə, d вijəvilə qə ьsţuxsь qapitalistaji, d вajjьj qaţţьj məklijlə marvaxta d savda motvetə, вixrə-çilə lə hər вil xə səmə d profesorь smuqi, inə up вil xəkmə pələxi d savda. Əşkərə, xə şula d gixkə u mas-xarutьь, d ənni nəşi, d lenə вaşurь mərjizzijli xə şula hədxə pşьjţa d savda motvetə, cəqcuqinə вut hazьrute l mərjuzu xə şula вuş mrəkvə u cətun d məxləptə d hasьl в hasьl. Inə Don-Kixotь qə hədə вipjəşinə qьrjь Don-Kixotь, d ənij litlun o rьxşa cim pşьjţa d xəjji. Ənni nəşi, d ijnə xə hədə rixqə min marqsizm, əx kməd rixqilə arra min şməjjə, məhlum, lenə parmujь d zuzi вit həvij вipjəşə l kislən hala rава dana həl xtəmtə d mitxə qəməjə d qomunizm, janь d mitxə d şuşaţa so-sialistəjə. Ənij lenə parmujь, d zuzi ijnə e həççət d eqo-nomiqa вurƶuazeta, d Hukmə motvəjə şqijloli в ijdu u

muxşixxoli l pajdь d sosializm вut dəj, d marvьxla в kulli xelo savda motvetə u в dəhə urxə hadьr şərti qə məxləptə d hasьь в hasьь. Ənij lenə parmujь, d məxləptə d hasьl в hasьl ki masja ətjə əxcij l şopə u əx xə plaţa d savda motvetə murjiztə в kamьluta, janь xə mindij, d litlən vijə hic go txurtən zi u hala le həvilən çəldi. Xə şula əşkərili, d partija, kəd calluşь l mərjuzo savda rvьxta motvetə, xşivlə, d ənənqetilə xəccuntə darjala tiptig d ənni əjвəçəri „simmələji“ zi, u cəqcəqte cəqcəqtə d вurƶuazijə dəqtə—darujo l hava.

Vilə lazьm, вar hədə, lьplaşa hlaвe vərguşi ləsahlam d pələxi d savda l palluje mattь в xə təhər mexəniqəjə, вaţulo gəşəqtə min ullul l iltix l ţlaвjatь d assortiment u l ţlaвjatь d muştərij, вaţulo şadarta mexəniqetə d mattь l dukəni, oвezlicqa go savda. В əhə nijşə pijşivə ptijxi вazь d savda, d oвlasti u bilmahallajь, pijşivə ptijxi ьsrь əlpi mahazini u palatqь xəti.

Vilə lazьm вaţulo, вar hədə ahval monopoletə d qoperasijə go şuqə, kəd kulle narqomatь pişlun vijdi məçвur d pətxij savda в mattь d gəne, u Narqomsnaв—d pətix marvьxla savda ptitə qomersijetə в hasьь d mərutə mətetə, enij d plaţo vili, min xə giвə, d в urxə d xaвaţuta zrizlə savda d go qoperasijə, u min giвə xinə—slьь ţьjma d mattь d go şuqə, şuqə vili вuş sahlam.

Ptixlun murvьxlun xə gərdə pitjə d supraxanь məri ţьjmь kupi al mattь d rappujeva („tərsetə şotəpetə“), murjizlun puləhi d mdaвarta pələxetə („ORS'ь“) go zavodь u faвriki, kəd paluţe min mdaвarta ən ьsţuxsь, d litvəlun hic nizвətutə l kis zavod mdaвranta; в əhə urxə hər xə go sustimə d Narqomtjəƶ vilə lazьm paluţь min mdaвarta lə вasura min 500 əlpi ьsţuxsь nuxrajь.

Zurizlun вanka xujiddə məri xə qьnţrun d qredit vadu kirjə—Banka d məlkutə məri 2 200 puləhi mahallajь dsaukəni, d ki masьj mərjizzij masvьjlun в zuzi şulanь dsavda.

Plaţь d ənni carь go mitxə, d qətu вijəvivəx xiƶвunə, ənninə:

a) zjədtə d gərdə d mahazini u palatqь d savda min 184 əlpi 662 dəni d в şitə d 1930 həl 277 əlpi 974 dəni в şitə 1933;

в) gərdə murjizzə təzə d вazь oвlastajь d savda əx qədrə d 1 əlpə 11 dəni u d вazь вilmahallajь d savda əx qədrə d 864 dəni;

c) gərdə təzə murjizzə d ORS'ь əx qədrə d 1 əlpə 600 dəni;

d) zjədtə d gərdə d mahazini qomersijəji d savda d ləxmə, d вixvəşili ədijə 330 mdijnəti;

ə) zjədtə d gərdə d supraxanь d tərsetə şotəpetə, d вixvəşili ədijə 19 miljuni 800 əlpi gənəti;

f) zjədtə d xdarta d mattь в urxə d savda d məlkutə u d qoperasijə, min вar xvəştə d gəvo d supraxanь d tərsetə şotəpetə min 18 miljardь 900 miljuni d в şitə d 1930 həl 49 miljardь в şitə d 1933.

Bit həvivə xə xьlţa l təxmuni, d kullə əhə marvaxta d savda motvetə вəssilə qə masveta d snijqujəti d eqonomiqa dijən. L dərqul, ədijə hala вuş zodə min kul xə dana xitə вivəjilə əşkərə, d ahval d ədijə d xdarta d mattь le masja masvьja l kulle snijqujətən. But dəhə, amaçan ijli marvuxo вuş zodə savda motvetə, вigrəşə mavvuro go dəhə ş la industrijə mahalleta, xəlluno savda qolxozeta d akkarь u calluşь mţaja l məntəjəti xəti, xətməni в nizвət l maramta d daraç d savda motvetə.

Inə lazьm lirşama, d şula le masь pəriq в xə marvaxta d savda motvetə əxcij. In marvaxta d eqonomiqa dijən tlitilə в marvaxta d xdarta d mattь, marvaxta d savda motvetə в əhə noвə tlitilə в marvaxta d transportan, dəxij d urxəti d prizlə u d mijə, hədə zi d avtomoвili. Mumkin qəvimmə, d mattь it, it mumkinuta tammam l marvuxo xdarta d mattь, inə transport leli вьmţaja вar gərvəstə d xdarta d mattь u məxpulili min grəştə d ţanь. Əx d məhlum ijlə, hər hədxə zi вivəjilə lkislən raвa gəhi. But dəhə, transport ijli e duktə iqtə, d вijo mumkin tərqillə, hala вəlki ki hojə tənuji, hə min ədijə şarujьla

tərquli kullə eqonomiqan u min kulle qəmtə xdarta d mattь.

Miççid ijlə, transport d urxəti d prizlə muzjiddoli maxdarta d ţanь min 133,9 miljardь tono-kilometri d в şitə d 1930 həl 172 miljardь tono-kilometri в şitə d 1933. Inə əhə xəccilə, cim xəccilə qə dijən, qə eqonomiqa dijən.

Transport d urxəti d mijə muzjiddoli maxdarta d ţanu min 45,6 miljardь tono-kilometri d в şitə d 1930 həl 59,9 miljardь tono-kilomətri в şitə d 1933. Inə əhə xəccilə, cim xəccilə qə eqonomiqa dijən.

Ənə xi·ə levin вimərə вut transport d avtomoвili, enij muzjidduli parqu min 8 əlpi 800 avtomoвili (d ţana u d səpər) d в şitə d 1913 həl 117 əlpi 800 avtomoвili в tjəmtə d şitə d 1933. Əhə uxcə xəccilə qə mərutən almeta, d ajвьь вəso həmzumi zi.

Le masja hojə şikutə, d kulle ənni təhəri d transport ki masьjva pəlxijvə xədərjə вuş spaj, in organь d transport lə həvijvə mьrjь в xə marra məhlum, d ki. pəiş qьrja metod вjuroqrataj-qanseljərəjə d təgвərtə. But dəhə, şvuq min dəj, d lazьm ijlə hajjurь qə transport в nəşi u в zuzi, amaç go dəjli, d peşə вuţьlta go organь d transport nizвətutə вjuroqrataj-qanseljəretə l şula u в gəne organь peşij vijdi вuş operativəji.

Xoravatь! əxnən cullьşlan mţьlan l dəj, d вuqarь şəttissəji d industrijə pijşinə şirji sarast, u industrijə ədijə klitilə qujə al əqlo. Əxnən cullьşlan mţьlan l dəj, d up вuqarь şəttissəji d mərutə mətetə pijşinə şirji sarast, u mərutə mətetə zi — əhə ki masax tənəxlə duz — klitilə qujə al əqlo. Inə əxnən ki masax təlqəxlun ənni məntəjətən, in xdarta d mattь şarja lənguli, u transport xadьr, həvi xə вьxxav в əqlən. But dəhə, вuqara d marvaxta d xdarta d mattь ijli o вuqara juməjə u вuş vaçьв, enij d lə şretu əxnən le masax paşţax l qəməj.

III.

PARTIJA

Bitəjivin l вuqara d вut partija.

Knuşjə d ədijə вivarьь в dana d halььuta tammam d leninizm, в dana d вaţalta d səmi pijşi d dəsti antileninəji.

Şmьţta u вurвiztilə dəsta antileninetə d trotsqisti. Mərjizəni dijo ədijə venə sandulь le pətə d tixxuввən qəm spuqjəti d partiji вurƶuazijəji.

Şmьţta u вurвiztilə dəstə antileninetə d gənjəni jəmmijnəji. Mərjizəni dijo hə min çəldi ijdə grijşinə min xьjale, ədijə в kulle urxəti calluşьna gəldijlun xţьjate, d vijdevə qəm partija..

Şmьjţь u вurвizzinə qəвili d gənjəni milləttəji. Mərjizəni dije jən tammam zuviggi şьjьna am emigrantь intervensijəji, jən zi təvuввinə min xţьjate.

Səmə zodə d tərəpkeşi d ənni dəsti antirevolusijəji pijşivə muviddə l qəвulo şarьjruta d linijə d partija u tuslimli qəm partija.

In go knuşjə d 15 hala вivəjivə lazьm l mazвuţo şarьjruta d linijə d partijə u liplaşa am xəkmə qəвili antileninəji u go knuşjə d 16-mxəjə вləse tərəpkeşi xarajь d ənni qəвili, go dəhə knuşjə d ədijə hic xə mindij zi lit qə mazвuţь, hala, mumkin, hic xə nəşə zi lit qə mxəjə. Kulle вixzəjinə, d linijə d partijə hlьвla **(şəqşəqtə d aplodismentь).**

Hlьвla politiqa d industrializasijə d atra. Ədijə plaţo qə kulle məhlum ijnə. Mudij ki həvi tənuji dərqul d əhə sarastuta?

Hlьвla politiqa d вaţalta d qulaqь u d qoleqtivizasijə

kullənetə. Up əj plaţo məhlum ijnə qə kulle. Mudij ki həvi tənuji dərqul d əhə sarastuta?

ʙ nisjənə d atra dijən piştilə muzʙьţta, d halьʙuta d sosializm go xə atra xdənəjə, şqijlə ʙ noşu cim mumkin ijlə. Mudij ki həvi tənuji dərqul d əhə sarasţuta?

Məhlum, kulle ənni məntəjəti, u qəmetə min kulle, halьʙuta d pjətiletqə muƶxiƶlun u ţuxţьxlun l kulle təhəri u rəngi d qəʙili antileninəji.

Lazьm l qəʙuli, qəd d partija ədijə zuvigtə xlьsţьla əx xə guşmə ʙuş zodə min kul xə dano xitə **(aplodismentь əx ʙuran, xədərjə dana hər lə biştəqə).**

1. BUQARЬ D TƏGBƏRTƏ IDEJƏJ-POLITIQETƏ

Inə hic ki həvi tənuji, d plaşa prijqili u hiççum sosialistetə min ədijə l ʙarь ʙivəjilə nalazьm, əx xə mindij zodə?

Lə, le həvi.

Hic ki həvi tənuji, d kulle şulanan go partijə salamat ijnə, xinə hic gnəjəti gəvo le həvij u al dəhə gorə ki həvi məttuji rişə al spədijtə d tiptig?

Lə, le həvi.

Diƶminni d partijə, oportunisti d kulle rəngi, gənjəni milləttəji d kulle təhəri mixjelən. Inə səmi pijşi d ideologijə d ənij hala it ʙipjəşə go rişəni d xəkmə həddəmi d partijə u raʙa gəhi mətxurinə ʙut gəne. Partijə le həvi xşəvo əx xə mindij, d qьţjьь min nəşi d l xadьrvano. Əj ʙixxəjilə u ʙipləxilə ʙ gəvə d alma d l xadьrvano. Leli şula d açьʙuta, qəd l go partijə ʙьvarьna raʙa gəhi mehli lə sahlam. Xorrəg zi qə hədxə mehli dlə şik it go atra dijən, hər ʙut dəj, məsələn, qəd go atra dijən up go mdijtə up go mətə hala həl ədijə it sallь d amranь pijşi ʙ aralьh, d ijnə tərsijəni d hədxə mehli.

Qonferensijə d 17 d partijə dijən mirrə, qəd xə min amaçь şəttissəji d politiqa ʙ dana d mavarta d ʙ xəjji l pjətiletqa d tre ijlə „hlaʙta ʙaţalta d səmi pijşi d qapi-

talizm go eqonomiqa u go xuşəvi d nəşi". Əhə xə xьjal tammam şarьrtьla. Inə ki həvi tənuji, d əxnən tammam hlьjвь вuţlevax kulle səmi pijşi d qapitalizm go eqonomiqa? Lə, le həvi tənuju ə mindij. Bəs hala вuş zodə le həvi tənuji, d əxnən hlьjвь вuţlevax səmi pijşi d qapitalizm go xuşəvi d nəşi. Əhə le həvi tənujo lə hər вut dəj, d xuşəvi d nəşi go rahţa d şuşaţe вipjəşinə al вaraj min ahvale eqonomijetə, inə up вut dəj, d hala ədijə zi it вipjəşə krəxə qapitalistəjə, d calluşьь məxxilun u sənidlun səmi pijşi d qapitalizm go eqonomiqa u go xuşəvi d nəşi d go SSSR u əxnən вolşeviqi, kəd вitxəro əhə, gərəg dajьm xəməxli вarudan вəruzə.

Xə şula əşkərili, d ənni səmi pijşi lelə mumkin d lə həvij xə spaj xorrəg qə məxxetə d ideologijə d dəsti şmьjţь antileninəji go muxə d xə-xə həddəmə d partijən. Al dəhə məzjidunlə up əj, d səmə zodə d həddəmi d partijən daraçe teorijəjə leli rава rama, pilxənə ideologəjə d organь partijəji rьpjьь, pələxi partijəji cim muţţьnnьna в pilxənə xalьs praqtiqəjə, d leli вijəvə qəte pirsət məzjidijlə dete teorijetə,—egə əxtun вit parmьtun, mekə вiqjəmilə go rişə d xə-xə həddəmi d partijən e вuşələ в nisвət 1 xədərjə min вuqarь d leninizm, d rава gəhi вьvarьla go вasma dijən u вivədulə həsənəj şula d məxxetə d səmi pijşi d ideologijə d dəsti şmьjţь antileninəji.

Əhilə həççət, d le hojə tənuji, qəd plaşa prijqili u lit xinə lazьmuta go politiqə d hiççum sosialistetə.

Ki həvivə şqələ xəkmə вuqarь d leninizm u məgşuqi вije—kmə hala səmi pijşi d ideologijə d dəsti şmьjţь antileninəji gəne qvijtilə вil xəkmə həddəmi d partijə.

Şəqləxli qə ţusa вuqara d вut mammarta d **şotəputə sosialistetə dlə klasь.** Qonferensijə d 17 d partijə mirrə, qəd əxnən вrixşivəx 1 giвə d mammarta d şotəputə вeklaseta, şotəputə sosialistetə. Xə şula əşkərili, qəd şotəputə вeklaseta le masja ətjə в gəno, dəxij d ki tənij в əqli d gəno. Əj lazьm ijlə şqəlo в xelə d plaşa u mammuro в callaşjatь d kulle çapajь,—в urxə d xəllэntə d organь d diqtatura d proletariat, в urxə marvaxta d plaşa

klasaja, в urxə d вaţalta d klasь, в urxə d qţeta d kokə d səmi pijşi d klasь qapitalistəji, go plaşь am dizminni up gəvəji, up d 1 vəddər.

Xə şulьь, əx məвjuni, cim əşkərə. Inə, lə gəşiq d hədxilə, mən leli вidaja, d maxвarta d əhə tezis sьpja u pşьjţa d leninizm вrilə go rişəni xə вuşələ jəkki u mehli ləsahlam вil xə səmə d həddəmi d partijə? Tezis вut pşaţtan 1 giвə d şotəputə вeklaseta, d pijşivə juvvə əx lozung, ənij purmьlun əx xə rahţa ləmurjizzə. Ijtə 1 kis gəne xəzвunivə: in şotəputə вeklasetьla, вəs məhlum, ki həvi marpuju plaşa klasaja, ki həvi marpujo diqtatura d proletariat u əx çəm tərugo məlkutə, enij d xə ijlə hər gərəg вaţla в danatь cim qurвə. Ijtə min xədute вimxəjivə cirtikki, kəd вispərə al dəj, d в çəldutə hic klasь xinə le həvíj,—вəs məhlum le həvi plaşa klasaja,—вəs məhlum, le həvij xəm u xuşəvi,—вəs məhlum ki həvi ţjape cəkki u şarţuxь dməxə—dməxə həl jumə d sleta d şotəputə вeklaseta **(gixkə kullənəjə go zal).**

Lit hic şikutə, d əhə вuşələ d go rişəni u ənni mehli, əx tre naţupjatь d mijə, вidməjinə al xьjalь məhlum d gənjəni jəmmijnəji, d в xşəvte, gərəg rizi ətijqi в gənə d gəne oгьj təpij go rizi xəti, ijtə в xə jumə вгьjxa min jumənі əxnən min gənən вexaвra gərəg məcxəxlə gənən pipəlgə d şotəputə вeklaseta.

Dəxij d вixzəjitun, səmi pijşi d ideologijə d dəsti şmьjţь antileninəji cim spaj ki masьj xəjjij qemij u hala lenə tulqo qujutə d gəne.

Cim əşkərilə, d in əhə вuşələ d go xьjalь u ənni mehli lə—вolşeviqəji oгьjva go səmə zodə d partijən, egə partijə вit hojəvə murpьta u вecəkki.

Şəqləxli, вar hədə, вuqara d вut **artel** d mərutə mətetə u **qomuna** d mərutə mətetə. Ədijə xinə kulle qəвulonə, d əxcij artel ijlə go şərti d ədijə e forma şarьrta d çvəçtə qolxozeta. U əhə cim həsənəjlə parmujo:

a) artel cim duz zəvvugelə pajdь parsupajь, guzaranajь d вne qolxozь am pajde şotəpəji, в) ərtel в kamьluta məlxumelə pajdь parsupajь, guzaranajь—1 pajdь şotəpəji,

Из фондов российской национальной библиотеки

kəd вivədu в əhə urxə həsənaj tulmədə d akkarь lxudəji d qudmi в ruxa d qoleqtivizm.

Qomunь prijşinə min arteli, ekə d mşutippinə əxcij aslahattь d hasalta, в əj, d gəve həl danatь xarajь pijşivə mşutippi lə hər aslahattь d hasalta, inə up guzaran d kul həddəmə d qomuna, janь həddəmi d qomuna prijşivə min həddəmi d artel в əj, d litvəlun qə xəmete parsupeta min ţerь d вetə, risqə, təvirtə, daxla, uprə d kərdi Min dəhə вivəjilə məhlum, d go qomunь pajdь parsupajь, guzaranajь d həddəme lə uxcə pjəşivə xuƶвinni u mudviqqi am pajdь şotəpəji, kməd pijşivə muxniqqi в dənni pajdь xarajь вut xətir d uravnilovqa d вurƶuazijə dəqtə. Xə şula əşkərili, d ə mindij ijli o giвə вuş zəввun d qomunь. In вaqrьtun, hər əhilə həçət, d qomunь litlun xə prəstə gurta u вitpəqinə əxcij в dəni-dəni u в ьsrь-ьsrь. Midri hər вut dəhə qomunь,—qəd xəmijlə gəne u lə pərpissij, pişlun muviddi d gərşij ijdə min mşətəptə d guzaran, şarujьna вipləxə в jumçarь, şurьlun вijəvə daxla qə go вetə, вijəvinə izin qə xəmetə parsupeta d ţerь d вetə, rişqə, təvirtə u şərkə. Inə min dəhə вivəjilə məhlum, d qomunь в miççidutə şuxliplun l pьsla d arteli. U əhə leli xə mindij xirвə, səвəв əhə вьţlaвona pajdь d şuşaţa sahlam d çvəçtə səggijetə d qolxozь.

Əhə həlвət lelə manajo, d qomuna əx çəm lelə lazьm, d əj xinə lelə e forma ьlleta d çvəçtə qolxozeta. Lə, qomuna lazьm ijlə u əj həlвət ij'ə e forma ьlleta d çvəçtə qolxozeta, inə lə qomuna d ədijə, d qimtilə al вinjət d texniqa nakamьl u вasuruta d hasьlь u в gəno şəxlupilə в pьsla d artel, inə qomuna d datьd, enij d вit qemə al вinjət d texniqa вuş kamьl u pьrjuta d hasьlь. Qomuna d mərutə mətetə d ədijə qimtilə al вinjət d texniqə daraço kupə u d вasuruta d hasьlь. In вaqrьtun, hər əhə zi ijlə həçət, d əj məpluxovə uravnilovqa u levə uxcə məttuve al minjə — məsetə pajdь parsupajь, guzaranajь d həddəmo; вut dəhə zi əj piştilə muvidtə ədijə l şəxlupi в pьsla d artel, ekə d pajdь parsupajь u şotəpəji d вne qolxozь в kamьluta səzgurinə mudalь. Qomuna d datьd

Из фондов Российской Национальной библиотеки

вit qemə min artel kmьlta u məri dəviltə. Qomuna d mərutə mətetə d datьd вit qemə e dana, d go mazrajь u fermь d artel hojə pьrjuta d daxla, risqə, ţerь, səvzi u çurri-çurri hasьь xini, ijmən d arteli dərij l ijde вəti d msetə mexəniqetə, supra — aşpazxanь d qəim, zavodь d ləxmə u şərkə, ijmən d qolxoznaja вit xəzi, qəd qəвəltə d вьsra u xalva min go ferma вuş məri pajdьla min xəmetə d təvirtə u risqə, ijmən d qolxozneta вit xəzjə, d xalta d ləxmə go supraxana, şqəltə d ləxmə min go zavod d ləxmə u qəвəltə d çulli misji — hazьr vijdi min go вetmsetə şotəpəjə вuş spajla, min d в gəno вəlgə в dənni şulanь. Qomuna d datьd вit qemə al вinjət d texniqa вuş kamьl u artel вuş kamьl, al вinjət d pьrjuta d hasьь. Ijmən вit hojə əhə? Həlвət, lə çəldi. Inə əhə вit hojə. Bit hojəvə xə gunahkaruta məljəztə oqiвetə d rahţa d gərvəstə xdarta d artel l qomuna d datьd. Əhə вit xoţava xərвişəvəli kulli şula u вit qəlqiləvəli şula d dizminnən. Rahţa d gərvəstə xdarta d artel l qomuna d datьd gərəg əzil daraçait, əx kməd kulle вne qolxozь в honə d gəne maţьj l ənənqəjutə d hədxə xdarta.

Hədxilə ahval d вuqara d вut artel u qomuna.

Xə şulьь, əx məвjuni, cim sьpja u xəccə peşə əşkərə.

Inə, lə gəşiq d hədxilə, вil xə səmə d həddəmi d partijə it xə вuşələ jəkki в nisвət l dəhə вuqara. Bixşəvinə, d partijə, kəd muxвьrto artel e forma şəttissetə d çvəçtə qolxozeta, rxiqtilə min sosializm, dьrra l вaro min qomuna, min forma ьlleta d çvəçtə qolxozeta — l de вuş kuptə. Xə вaqrax, qəmudij? Əx d məhlum вivəjilə, вut dəj, d go artel lit вaraвaruta, səвəв вipjəşili purşunjə вil sunqəni u guzaran parsupeta d həddəmi d artel, kəd go qomuna it вaraвaruta, səвəв tama pijşinə vijdi вaraвar up snijqujəti up ahval d guzaran parsupeta d həddəmo. Inə d qəmetə, əxnən ədijə xinə litlən hədxə qomunь, ekə d hojə kjəltə вxə kjulə, uravvnilovqa в nizвət l snijqujəti u guzaran parsupeta. Praqtiqa muxzitilə, d qomunь cim xətirçəm вit təlxijvə, in ijdə lə gər-

şijvə min uravniloвqa u şəxlipijvə в pьsla d artel. Bəs xinə lelə lazьm məxzuji al mindij, d xinə lit pjəşə go kjənə. D tre, kul xə leninəjə ki jaddь, in av ţrusa leninəjili, qəd uravnilovqa в nizвət l snijqujəti u guzaran parsupeta ijlə xə əhməqutə reaqsijetə d вurƶuazijə dəqtə d lximtilə qə xə qəвilə qədimij d asketь (dərvişi), u lə qə şotəputə sosialistetə, murjiztə marqsistait, səвəв le həvi ţlaвa, d kulle nəşi həvilun sunqəni u maţlaвь əx udalь, qəd kulle nəşi mavvьrьjla guzarane parsupeta в xə pьsla. U в xarta; qəmu, вil pələxi lit pjəşə purşunjə, dəxij go snijqujəte, hədə zi go guzarane parsupeta? Bəs ki həvi tənuji, d pələxi kiljinə min sosializm вuş rixqə min həddəmi d qomunь d mərutə mətetə?

Ənni nəşi, əx d məвjunilə, вixşəvinə, d sosializm вьţlaвьь uravnilovqa, vədtə вaraвar, tərəzij d sunqəm u d guzaran parsupeta d həddəmi d şotəputə. Hic leln lazьm tənuji zi, d hədxə təxməntə litlə hic jьsura am marqsizm, leninizm. Baraвaruta marqsizm leli parmujo əx kjəltə d sunqənə u guzaran parsupajь в xə kjulə вaraвar, inə вaţalta d klasь, janь a) azaduta вaraвar qə kulle çapajь min eqsploatasijə, min вar d qapitalistь pijşinə munpilli u mindij min ijde şqijlə, в) вaţalta вaraвar qə kulle d mijrətgaruta lxudetə al aslahattь d hasalta, min вar d ənij pijşinə juvvi в ixtijar d kullə şotəputə, g) denəndərutə вaraвar qə kulle, d pəlxij al msajate gorə u həqutə вaraвar qə kulle çapajь d qəвlij qə dəhə al pilxəne gorə (şotəputə **sosialistetə),** d) denəndərutə вaraвar qə kulle, d pəlxij al msajate gorə u həqutə вaraвar qə kulle çapajь, d qəвlij qə dəhə al sun qəne gorə (şotəputə **qomunistetə**). Kəd tənujo əhə, mar qsizm вixşəvili, d mehli u sunqəni d nəşi lenə u le ma sвj həvij əx udalь u вaraвar в dəxijute jən в kməjute lə go mitxə d sosializm, lə zi go mitxə d qomunizm

Dulə qətoxun parmeta marqsistetə d вaraвaruta.

Hic xə вaraвaruta xitə marqsizm le jaddьva u leli вьdaja.

Parmujo əhə hədxə, qəd sosializm вьţlaвьь uravni-

Из фондов Российской национальной библиотеки

lovqa, vədtə d tərəzij l sunqəni d həddəmi d şotəputə, vədtə d tərəzij l mehle u guzarane parsupeta, qəd вjulpənə d marqsizm kulle gərəg loşij xə çurrə qostumi u axlьj xə çurrə xorrəgi, kulle əx udalь, — janь вivədə əhməqutə u вidrəjə вuxṭan al marqsizm.

Danьla, d jaddax, qəd marqsizm ijli dizmin d uravnilovqa. Hala go „Manifest d partijə qomunistetə“ Marqs u Engels вiljəmuvə sosializm вudala utopijəjə, kəd вьqraju reaqsijəjə вut karuzutu „d asketizm kullənəjə u вaraвaruta sikrəntə“. Engels go ktəvu „Anti-Djuring“ xə qipəliun şimtə miljoli min qritiqa carcьjanta d „sosializm radiqalaja d vədtə d вaraвar“, d pulṭuva Djuring dərqul d sosializm marqsistaja.

„Qintə şarьrta d ṭlaвta proletareta d вaraвaruta, вimərivə Engels, ijlə əxcij ṭlaвta d вaṭalta d klasь. Kul xə ṭlaвta d вaraвaruta, d вajja zodə min dəhə, plaṭo ənənqəjə вivəjili əhməqutə“.

Hər o mindij zi tənujuli Lenin:

„Engels əlpə gəhi həq ijvə, ijmən d вiktəvivə: parmeta d вaraвaruta dlə вaṭalta d klasь ijlə xə honə вaṭьjla u əhməqutə gurta. Profesorь d вurzuazijə вut parmeta d вaraвaruta çaruвьva məttijvələ в qdələn, d əxnən вajjax xə nəşə odəxli вaraвar am do xə xinə. Gnəhə вut dəhə əhməqutə, d pulṭova в gəne, ənij вajjьjva təlxijvələ в qdələ d sosialisti. Inə ənij в nazannute levə вьdaja, qəd sosialistь — u məxsus şəttissəni d sosializm elməjə d qəim, Marqs u Engels — вimərivə: вaraвaruta ijlə xə himizmən вaṭьlta, in вaraвaruta lə peşə purmьta əx вaṭalta d klasь. Klasь əxnən вajjax вaṭlaxlun, в əhə nizвət əxnən kiljivəx l giвə d вaraвaruta. Inə məttəvtə d qəm xьjalan, d əxnən вit odəxlun kulle nəşi вaraвar am udalь, əhə ijlə xə himizmən tammam вaṭьlta u məlxəmtə əhməq d inteligentь“.

(Məmlə d Lenin **„But aldeta d alma в lozung d azaduta u вaraвaruta“**.

Əx d məвjuni, xə şula sьrjьь.

Kətəvi d вurƶuazijə в muştərijutə вigrəşunə şiklə d sosializm marqsistaja в dəmetə d qazarma ətiqtə d məlkə, ekə d kul mindij pijşili mutvə xut hukmə d „prinsip" d uravnilovqa. Inə marqsistь le maвьj həvij çuvaвkar вut nazzanuta u kimhonutə d kətəvi d вurƶuazijə.

Lit hic şikkutə, d əhə вuşələ d go xьjalь d xə-xə həddəmi d partijə в nizвət l sosializm marqsistaja u sjəqtə d qomunь d mərutə mətetə в mehli d uravnilovqa əx tre naţupjatь d mijə вidməjinə al xьjalь вurƶuazijəji d kəlləgozenij simmələji, enij d xə dana hone uxcə pijşivə qrьjma в qomunь d mərutə mətetə, d çaruввьva şətlijvə qomunь up go zavodь u faвriki, ekə d pələxi məri qvalifiqasijə u dlə qvalifiqasijə, kəd вipləxə kulxə в pişə d gənu, gərəg jəvijvələ qnete go xə qusarta u xarta pallьjvala вaraвar. Kulle ki jaddьj, kmə zjənə mumxьlun qə industrijə dijən ənni məşqi tippiləji d uravnilovqa, d вivədevə kəlləgozi „simmələji".

Dəxij d вixzəjitun, səmi pijşi d ideologijə d dəsti şmьjţь antileninəji xədərjə gəne qvijtilə.

Xə şula əşkərili, d in ənni xьjalь d simmələji halвьjva go partijə, partijə xinə le hojəvə xə partijə marqsistetə, u çvəçtə qolxozeta вit hojəvə tammam min rizə dritə.

Jən zi, qə ţusa, şəqləxli вuqara d вut lozung: **„odəxlun kulle qolxoznajь muzjiddi".** Əhə lozung itli nizвət lə hər l qolxoznajь. Av hala вuş zodə itli nizвət l pələxi, səвəв əxnən вajjax kulle pələxi odəxlun nəşi muzjiddi, — nəşi, d вixxəjinə xəkmə xəjji d pьrjuta u marduta.

Xə şulьь, əx d məвjuni, tammam əşkərə. Mud lazьm ijvə mənpulu qapitalizm в Cirij ş. 1917 u mammuru sosializm go mitxə d xə hədxə şinni, in lə maţax l dəj, d nəşi xəjjij lkislən xəkmə xəjji rьdjь. Sosializm lelə manaju miskinutə u вasuruta, inə вaţalta d miskinutə u вasuruta, mərjəztə d xəjji d pьrjuta u marduta qə kulle həddəmi d şotəputə.

Inə lə gəşəqtə l dəhə, əhə lozung sьpja u min qin-

tə d gənu əşkərə вrili xədərjə ləparmajatь, xvaţta u xərвəştə вil xə səmə d həddəmi d partijə. Qəmu, mərinə ənij, əhə lozung leli djarta l do lozung ətijqə „qnimun đəviltə", d partijə levə quвiltu? In kulle qemij həvij nəşi muzjiddi, вrixşinə ənij вar himizməne, u kasьвь xinə lə peşij, — вəs xinə əxnən, вolşeviqi, al mənij səndəx go pilxənən, dəxij вit pəlxəx dlə kasьвь?

Mumkin əhə məgxikəntilə zi, inə cim sarast ijlə, d hədxə xьjalь вudalь u antileninəji it вil xə səmə d həddəmi d partijə u əhə le hojə şvəqo dlə məssəmtə d вələ.

Ənni nəşi, əx məвjunilə, lenə parmujь. d вil lozung „qnimun dəviltə" u lozung" livəde kulle qolxoznajь nəşi muzjiddi" it ţuranь. D qəmetə, dəviltə ki masьj qənij əxcij parsupь jən dəsti **lxudəji,** inə lozung d вut xəjji dəvlətmənd itli nizвət lə al parsupь jən dəsti lxudəji, inə al **kulle** qolxoznajь. D tre, parsupь jən dəsti **lxudəji** вivəjinə dəvlətmənd вut dəj, d odij zəвt l dən nəşi xini u **gərşijli şijre**, kəd lozung вut xəjji dəvlətmənd qə **kulle** qolxoznajь, min вar d pijşinə mşutippi aslahattь d hasalta go qolxozь, **вьqţajolь** kulxə mumkinutə d maljasta đ xəkmə nəşi в xini. D ţla, lozung „qnimun dəviltə" pijşivə juvvə go mitxə d şuraja d nep, ijmən d qapitalizm в xə səmə вiqjəmə вisnədivə, ijmən d qulaqь go xele — xulmaneva, səmə zodə d atra вixvəşivə mərujəti lxudəji d akkarь, inə mərutə d qolxozь hala təzə вrəjivə, kəd lozung „livəde kulle qoixoznajь nəşi muzjiddi" pijşili juvvə go mitxə xaraja d nep, ijmən d ьsţuxsь qapitalistaji go industrijə pijşinə вuţlь, qulaqь go mətə pijşinə вlijsi, mərutə lxudetə d akkarь piştilə muddьrta l вaraj, u qolxozь muxdьrrь l forma hakmanta d mərutə mətetə. Ənə xinə levin вimərə вut dəj, d lozung „livəde kulle qolxoznajь nəşi muzjiddi" — leli juvvə qьţja в noşu, inə sьjra в təhər ləmitqaţţana am lozung „livəde qolxozь вolşeviqəji".

Qəmu, əşkərə lelə, qəd lozung „qnimun dəviltə" в qintu ijvə xə cjədtə — **məqqumu** qapitalizm, kəd lozung

„livəde kulle qolxoznajь nəşi muzjiddi“ ijli cjədtə — **mxəjə ʙləse** səmi xarajь d qapitalizm ʙ urxə d xəlləntə d zəxmutə eqonomijetə d qolxozь u maxdarta d kulle qolxoznajь l əməgdarь muzjiddi? (**məqvəxjəti:** sarast ijlə!)

Lelə əşkərə, d ʙil dənni lozungь lit u le masja hojə hic xə dəmetə? (**məqvəxjəti:** sarast ijlə!).

Inə xaʙrь ʙut dəj, d əx d in dlə kasьʙь namumkin ijnə up pilxənə d ʙolşeviqi up sosializm, əhə xə hədxə əhməqutilə, d ʙəso nəşə ʙinxəpili həmzim zi. Leninəji ʙisnədinə al kasьʙь, ijmən d it ьsţuxsь qapitalistajь u it kasьʙь, d ʙipjəşinə muljьssь ʙ qapitalisti. Inə ijmən d ьsţuxsь qapitalistajь pijşinə şmьjţь cuxcьxxь u kasьʙь vijdi azad min eqsploatasijə, amaç d leninəji leli məxkəmtə u xəmetə d kasьʙuta u kasьʙь, enij d şərti d pjəşte rəd vijdi prijqinə, inə amaç dije ijli vədtə rəd l kasьʙuta u maramta d kasьʙь l daraç d xəjji dəvlətmənd. Xə əhməqutə ʙit hojəvə təxmuni, d sosializm ki həvi mammuru al ʙinjət d miskinutə u ʙasuruta, al ʙinjət d xsəxtə d sunqəni parsupajь u məkkəptə d daraç d xəjjutə d nəşi həl daraç d xəjji d kasьʙь, enij d hic ʙ gəne zi xinə le ʙajjьj peşij kasьʙ u ʙişjəxə ʙisjəqilə l ullul l giʙə d xəjji d pьrjuta. Qə mənij lazьm ijli hədxə, ajʙa tənetə, sosializm? Əhə le həvivə sosializm, inə xə masxarta ʙ sosializm. Sosializm ki həvi mammuru əxcij al ʙinjət d gəʙgəptə zjədtə d xeli mhaslanь d şotəputə, al ʙinjət d xəjji ləxumi d çapajь, al ʙinjət d gərvəstə gəʙgipəntə d marduta. Səʙəʙ sosializm, sosializm marqsistaja lelə manaju xsəxtə d sunqəni parsupajь, inə marvaxta u məpkəxte ʙ kulle urxəti, lelə manaju xsəxtə jən məxpəltə min masveta d ənni sunqəni, inə masveta ʙ kulle urxəti u ʙ miljutə d kulle sunqəni d nəşi çapajь muntiji mardutanait.

Le masja hojə şikkutə, d əhə ʙuşələ d go xьjalь d xə — xə həddəmi d partijə ʙ nizʙət l kasьʙuta u varlьjuta ijlə ʙrəqələ d xьjalь d kəlləgozən simmələji, enij d məşpurcnə kasьʙuta əx xə snədtə əʙədinetə d ʙolşevizm go

Издание Российской национальной библиотеки

kulle u kul təhər şərti u̧ qolxozь ʙixşəvenə əx xə̧ maj-dan d plaşa qişjə klasaja.

Əx d ʙixzəjitun, up ləxxə, go dəhə ʙuqara, səmi pijşi d ideologijə d dəsti şmьjţь antipartijəji hala həl ədijə lenə təluqo qujut-gəne.

Xə şula əşkərili, d in hədxə xьjalь d dorəmi halʙьj-va go partijən, qolxozь le həvivəlun ən məntəjəti, d mţьlun alle go mitxə d tre şinni xarajь u ənij ʙit pər-pisijvə go xə mitxə cim kirjə.

Jən zi şəqləxli qə ţusa **ʙuqara milləttəjə.** Hər ləxxə zi, ʙ nizʙət l ʙuqara milləttəjə, dəxij d up ʙ nizʙət l ʙuqarь xini, xə səmə d partijə go xьjalu it ʙuşələ, d minno ʙьţrasьla xə pьllan qivəndinus. Ənə tənujivinvə ʙut qujut-gənə d səmi pijşi d qapitalizm. Lazьm ʙir-şama, d səmi pijşi d qapitalizm go xuşəvi d nəşi xə-dərjə ʙuş gəne qvitilə go ʙuqara milləttəjə min d go kulxə ʙuqara xinə. Ənij ʙuş gəne qvitilə, səʙəʙ itlun mumkinutə ʙuş spaj kaxlьj ajnь ʙ lvişţə millətteţə. Raʙa gənəti ʙixşəvinə, d xţeta d Sqrьpnik ijlə xə qissət xdə-netə, xə şnuzjə min qənunə. Əhə lelə duz. Xţeta d Sqrьpnik u d dəstu go Uqrajina lelə şnuzjə. Hədxə tərqəljəti ki həvi xzəjə ʙ xəkmə xoraʙatь go respuʙliqi milləttəji xini zi.

Janь mudij gnetə l giʙə d milləttəjutə,— xə ijlə, kul gnetə d hojə, gnetə l giʙə d milləttəjutə d veliqorusь jən gnetə l giʙə d milləttəjutə jerlujetə? Gnetə l giʙə d mil-ləttəjutə ijlə məlxəmtə məxşəxtə d politiqa ʙilmillettetə d klas pələxetə al politiqa millətetə d ʙurzuazijə. Gnetə l giʙə d milləttəjutə ijlə ʙrəqələ d çaraʙjatь d ʙurzuazijə „millətteţə“, d „gənə“ qə stərtə d rizə motvəjə u məqqəm-tə d qapitalizm. Tirve gnəjəti, dəxij d ʙixzəjitun,— maʙʙue hər xə maʙʙuьь. Əhə maʙʙua ijli plaţta d min urxə d ʙilmilləttəjutə leninetə. In ʙajьtun dəritun nurə ʙ tirve gnəjəti, gərəg məxitun min kulle qəmetə al dəhə maʙʙue, al dənij, d ʙişvəqonə urxə d ʙilmilləttəjutə — xəjlə — ʙajьt hojə gnetə l giʙə d milləttəjutə jerlujetə, jən gnetə l giʙə d millettəjutə veliqoruseta (**aplodismenti əx ʙuran**).

ʙьdraşьna ʙut dəj, d enij min gnəjəti ijlə e qivəndi-

nus rişetə, gnetə d l giвə d milləttəjutə dveliqorusь jən gnettə l giвə d millattajutə jerlujetə? Go şərti d ədijə əhə ijli xə draşa вut himizməni u вut dəhə xə draşa вaţьjla. Xə əhməqutə вit hojəvə lijəvə xə resept hazьr, xşijxə qə kulle zoni u kulle şərti вut qivəndinus rişetə u ləriştə. Hədxə resepti əx çəm lit go kjənə. Qivəndinus rişetə ijlə e gnetə, d dərqulo muklijunə plaşa u вəhə təhər juvvonə pirsət, d gərvissə xadra l qivəndinus qə kullə məlkutə (**aplodismenti məgrlşəni**).

Go Uqrajьna hala cim lə min çəldi gnetə l giвə d milləttəjutə uqrajinetə levə xə qivəndinus rişetə, inə ijmən d plaşa muklilun dərqulo u juvillun pirsət d gərvissə həl tama, d əj zuviglə am intervensionisti, egə əhə gnetə vilə e gnetə rişetə. Buqara вut qivəndinus rişetə в nizвət l вuqara milləttəjə вipjəşili şirjə lə в draşjatь spijqi — srijqi вut himizməni, inə в saxseta marqsistetə d ahval d şula go kul pьllan dəqijqə u в ljəptə d ən xьlţь, d pijşinə vijdi в əhə nizвət.

Hər o mindij zi ki həvi tənuju вut **gnetə jəmmijnetə u „simmələtə"** в nizвət l politiqa kullənetə. Ləxxə zi, hər əx d go pavanь xini, it xədərjə вəlməltə go xьjalь d xə — xə həddəmi d partijən. Xə-xə gəhə, kəd вьplaşa dərqul d gnetə jəmmijnetə, ijde вigrəşonə mal gnetə „simmələtə" u marpujuna plaşa dərqulu, kəd вixşəvə, d av leli məri zduta, jən zdutu вasurtьla. Əhə ijli xə xьlţa gura u məri zduta. Əhə ijlə xə marpeta qə gnetə „simmələtə", d lelə xşixtə qə həddəmə d partijə. Hala вuş zodə əhə lelə xşixtə вut dəj, d в danatь xarajь „simmələji" tammam kundirrun tilun al giвə d jəmmijnəji u в qintə d şula xinə в hic mindij lenə prəşə minne.

Əxnən kul dana ki həvəxvə tənuji, d „simmələji" zi hər ən jəmmijnəjinə, əxcij məkusonə jəmmijnute в himizməni simmələji. Ədijə „simmələji" в gəne məxkumonə əhə tənetən. Şqulunlun nomuri d „Bjulleten" d вəzzuni d trotsqisti. Mudij вьţlaвьna u вut mudij вiktəvinə tama ahalarь trotsqisti, go mudij məвjunilə programe „simmələtə"? Ənij вьţlaвьna; **pərpəstə d sovxozь,**

Из фондов Российской национальной библиотеки

əx lə jəvəni d mudəxil, **pərpəstə d səmə zodə d qolxozь**, əx dugləni, **məxpəltə min politiqa d ваļalta d qulaqь, djarta l politiqa d qonsesiji u jəvəltə dxə qədrə şijmə d вulgənən industrijəji, d peşij juvvi qonsesijə, əx ləjəvəni d mudəxil.**

Əhə zi qətoxun programa d liвве xvara u təsliməni musliji, programa qontrrevolusijetə d məqqəmtə d qapitalizm go SSSR!

В mudjjo əj priştilə min programma d ən cim jəmmijnəji? Əşkərə, в hic mindij. Вьplaţьla, d „simmələji" в giljutə zəvvugivə am programa qontrrevolusijetə d jəmmijnəji qə вut dəj d həvij amme xə xasa u ləвlij plaşa ldərqul d partijə.

Dəxij ki hojə min вar dəhə tənuji, d „simmələji" lenə məri zduta jən zdute вasurtьla?! Qəmu, lelə əşkərə, d nəşi d tənujinə hədxə mindijəni əhməq, xəllununə şula d diƶminni zalьm d leninizm?

Dəxij d вixzəjitun, up ləxxə, в nizвət l gnəjəti min linijə d partijə,—kullə xəjlə, in hojə gnetə go politiqa kullənetə, jən gnəjəti go вuqara milləttəjə,—səmi pijşi d qapitalizm go xuşəvi d nəşi, go dəhə xiƶвunə go xuşəvi d xə—xə həddəmi d partijən—itlun вəssə gənə qvitə.

Dunə qətoxun xəkmə вuqarь vaçьв u məҕi kar d pulxənən idejəj—politiqəjə, d вije go xəkmə sallь d partijə it ləsьpjuta d xьjjalь, kətləntə, jən hala up gnetə min leninizm. Ijtə ənni xu lenə вuqarь xdənəji, d вije ki həvi məxzujo kətləntə d go xьjjalь вil xə—xə həddəmi d partijə.

Ijtə ki hojə min вar dəhə tənuji, d əxnən kulle şulanən go partijə salamat ijnə?

Həlвət, le hojə.

Amaçь dijən в nizвət l pilxənə idejəj—politiqəjə ənninə:

1) Marumu daraça teorijəjə d partijə al ramuta xşixtə;
2) Xəllunu pilxənə ideologijəjə go kulle səmi d partijə;
3) Ləвulo lqəməj dlə şletə propaganda d leninizm go çərgi d partijə;

4) Təlmudi l organizasiji partijəji u avudь ləpartijəji d l xadьrvane в ruxa d вilmilləttəjutə leninetə;

5) Lə şəpune, inə в çurrət vəde qritiqa gnəjəti d xəkmə xoravatь min marqsizm — leninizm;

6) Sustiməit gəlujo ideologijə u səmi pijşi d ideologijə d julpəni əzəni dərqul d leninizm.

2. BUQARЬ D TƏGBƏRTƏ ORGANIZASIJETƏ

Ənə humzimlij вut məntəjətən. Humzimlij вut hlaвta d linijə d partijə, dəxij в nizвət l mərutə almeta u marduta, hədə zi в nizвət l mxetə hlaвta d dəsti antileninəji d go partijə. Ənə humzimlij вut manaja tiviləj — taşşьtanaja d halьвutan. Inə əhə lelə maddujь, d əxnən hlьjвьvax в kul dukə u в kul şula u kulle вuqarь xinə şirji prijqinə. Hədxə məntəjəti u halьвujatь hər əx çəm go kjənə le həvij. Buqarь lə şirji u çurri-çurri вьzzazь itlən pjəşə hala raвa. L qəməjutən it xə quxə вuqarь, d gərəg peşij şirji. Inə əhə dlə şik maddujьla, d səmə zodə d вuqarь вuş məljizəni d noвə qəməjə в məntetə şirjili u prijqili u в dəhə nizвət halьвuta gaввarta d partijən hic lit вijo şikutə.

Inə duli вuqara: dəxij вipjəşivə вritə əhə halьвuta, dəxij вipjəşivə qnitə go şula, в mud plaşa, в mud zəhmətti?

Xəkmə nəşi вixşəvinə, d вəssilə mərjuzi xə linijə sarast d partijə, maxвuro qəm çamahat, liktəvo в təhər d tezisi u qţajatь kulləndji u məqвulo в xə qələ, qəd halьвuta ətjə в gəno, dəxij d ki tənij в əqli d gəno. Əhə həlвət lelə duz. Əhə xə xьlţa gurьь. Hədxə ki massьj xəşvij əxcij вjuroqratь u mirzi d xəsjətte le ətjə l ţarusь. D miççid ənni məntəjəti u halьвujatь pijşivə quвli lə в rizə d tetə d в əqli d gəne, inə в urxə d plaşa qişjə вut mavarta d linijə d partijə. Halьвuta hic dana le ətjə в gəno, — əx ədət əj ki gərgişşij məjjijlə. Qţajatь u maxвarjatь ləxumi вut linijə general d partijə — ənni ijnə əxcij şuraja d şula, səвəв ənij manajela

Из фондов Российской национальной библиотеки

əxcij muştərijutə d hlaвta, inə lə halьвuta в gəno. Min вar d piştilə juviltə linijə sarast, min вar d piştilə juviltə şretə sarast d вuqara, məntetə d şula tlitilə в pilxənə organizasijəjə, в mərjəztə d plaşa вut mavarta в xəjji d linijə d partijə, в gəвetə sarast d nəşi, в saxseta d tammamta d qtajatь d organь təgвirəni. Dlə dəhə linijə şarьrta d partijə u qtajatь sarast itlun zduta d qəвlij xə xusrana karьj. Hala вuş zodə: min вar d piştilə juviltə linijə sarast politiqetə, pilxənə organizasijəjə вişrəjə вьqtajelь kulle şulanь, u amme mudalь up iqвal d linijə politiqetə в gəno, janь вit peşə tumьmta jən tlixtə.

D miççid halьвuta piştivə şqiltə u vidtə zəвt в urxə d plaşa sustiməjə u qişjə am kulle təhəri cətunujəti, d kiljivə в urxə d mavarta d linijə d partijə, в urxə d şmatta hlaвta d ənni cətunujəti, в urxə d moвilizasijə d partijə u d klas pələxetə qə şula d şmatta hlaвta d cətunujəti, в urxə d mənpəltə d pələxi ləxşijxi u gəвetə d xəkmə вuş spaj, enij d masьj ləвlij plaşa am cətunujəti.

Mud təhər ijnə ənni cətunujəti u ekinə dirji qinnə?

Ənni cətunujəti ijnə min cətunujəti d pilxənən organizasijəjə, cətunujəti d təgвərtən organizasijetə. Qinnə dije hər go dijən ijlə, go pələxən təgвirənilə, go organizasiji dijən ijlə, go apparatь d organizasiji partijəji, motvəji, mərujəji, profxujədəji, qomsomolajь u çurri-çurri apparatь xini dijən ijlə.

Lazьm 1 parmujь, d xelə u iqara d organizasijən partijəj—motvəji, mərujəji u d kul təhər organizasiji xini u d təgвirəne gurvissi mьtjьna 1 xə daraça lə vijə. U hər məxsus вut dəj d xele u iqare gurvissi mьtjьna 1 daraça lə vijə,—в pilxənə dije ədijə tiljili kul mindij jən xəccə peşə kul mindij. Sьrpa məxzetə al şərti, dəxij d ki tənij, oвjeqtivəji litlə makşatta. Min вar d şarьjruta d linijə politiqetə d partijə piştilə muxkimtə в nisjənə d xəkmə şinni, u hazьruta d pələxi u akkarь lisnədo əhə linijə xinə lelə məqqumi şikujəti,—kar d şərti; d вьqrajena oвjeqtivəji, slьta mtьtьla 1 daraç вuş kupə, kəd hər в e dana kar d organizasijən u d təgвi-

Из фондов Российской национальной библиотеки

rəne vijtilə qaṭṭanta, tammam əlhəddə. Bəs mudijlə əhə maddujь? Əhə məddujьla, d çuvaвkaruta вut məkləjəti u вasurujatь d go pilxənə min ədijə 1 вarь min ьsra səmo в ьcca səmi вinpəlilə lə al şərti „obјeqtivəji“, inə al qdələ d gənən, u əxcij d gənən.

Əxnən itlən go partijə zodə min tre miljuni həddəmi u qandidatь. Əxnən itlən go qomsomol zodə min arpa miljuni həddəmi u qandidatь. Əxnən itlən zodə min ṭla miljuni qorespondentь min pələxi u akkarь. Go osoaviaxim itlən zodə min 12 miljuni həddəmi. Go profxujədi — zodə min 17 miljuni həddəmi. Bajьs d məntəjəti dijən ijnə ənni organizasiji. U in, lə gəşəqtə 1 dəj, d itlən hədxə organizasiji u hədxə mumkinujəti, d вivədonə həsənəj məntetən, əxnən itlən xədərjə вasurujatь go pilxənən u xədərjə məkləjəti, вəs kullə gnəhə hər min gənən ijlə, min pulxənən organizasijəjilə, min təgвərtə xirвə organizasijetilə.

Bjuroqratizm u qanseljərutə d apparatь d təgвərtə; cəqcəqtə вut „təgвərtə əx çəm“ min giвə d təgвərtə xetə u qonqret; pьsla funqsionalaja d organizasiji u letəjutə d çuvaвkaruta parsupeta: oвezlicqa go pilxənə u uravnilovqa go sustimə d tammamta; zdeta min qritiqa d gənə, — ənninə maввuь d cətunujətən, ləxxinə dirji qinnə ədijə cətunujəti.

Bit hojəvə xə вudaluta lixşəvə, d ki həvi hlaвe ənni cətunujəti в xelə d qṭajatь u məxşəxjəti. Bjuroqratь u qanseljəristi hə min çəldi vijdonə gəne zьlan go şulь d məxzetə d в himizmən mhumnute 1 qṭajatь d partijə u d hukmə, inə в əməl — mxetə d xute. Qəd ənni cətunujəti peşijvə hlьjвь, lazьm ijvə вaṭulo pjəştə 1 вaraj d pilxənən organizasijəjə min linijə politiqetə d partijə, lazьm ijvə marumu daraç d təgвərtə organizasijetə go kulle daвь d mərutə almeta həl daraç d təgвərtə politiqetə, lazьm ijvə calluşь limṭaja 1 dəj, d pilxənən organizasijəjə əvidvələ xətirçəm mavarta praqtiqetə d lozungь politiqəji u d qṭajatь d partijə.

Qə hlaвta d ənni cətunujəti u mṭeta d al məntəjəti

lazьm ijvə **mərjuzu** plaşa вut hlaвta d ənni cətunujəti, lazьm ijvə ligrəşe вuşəjuvvi d pələxi u akkarь go dəhə plaşa, lazьm ijvə livədo moвilizasijə partijə в gəno, lazьm ijvə dəxujo partijə u organizasiji mərujəji min nəşi lə çurвь, dəвliвəni, şuxlippi xrijvi.

Mudij lazьm ijvə qə dəhə?

Əxnən gərəg mərjizəxvə:

1) Marvaxta d qritiqa d gənə u gələtə d kulle вasurujatь d go pilxənən;

2) Moвilizasijə d organizasiji partijəji, motvəji, mərujəji, profxujədəji u qomsomolajь qə plaşa dərqul d cətunujəti;

3) Moвilizasijə d səggiji d pələxi u akkarь qə plaşa вut mavarta d в xəjji l lozungь u qtajatь d partijə u hukmə;

4) Marvaxta d mərç sosialistetə u zəxmutə вil çapajь;

5) Xə gərdə rvьjxa d politpuləhi d MTS u d sovxozь u qərвəntə d təgвərtə partijəj — motvetə l mətə;

6) Sərtəntə d narqomatь, mdaвranujatь rişəji u tresti u qərвəntə d təgвərtə mərujetə lkis вulgənə;

7) Batalta d oвezlicqa go pulxənə u вatalta d uravnilovqa go sustimə d həqə çapaja;

8) Batalta d „funqsionalqa", xəlləntə d çuvaвkaruta parsupeta u işaratuta вut вatalta d qolegiji;

9) Xəlləntə d saxseta d tammamta u işaratuta вut reorganizasijə d SQQ u RQI əx tlaвta d xəlləntə d saxseta d tammamta, d peşə вuş zodə xullintə;

10) Şənetə d pələxi məri qvalifiqasijə min go dьjvanxanь u qərвənte l вulgəni;

11) Gəletə u tradta min go opparat d təgвərtə l вjuroqratь u qanseljəristi lə ətjəni l urxə;

12) Mənpəltə d mal daraça l dənij, d вьşmatena qtajatь d partijə u d hukmə, l kaxlanь d ajnь u cəqciqəni u grəştə maramta l şope l nəşi xəti, — lnəşi d əməl, d вit вaşrьj mərjizzij təgвərtə qonqret в pilxənə, d pijşili supjə вije u məqvetə d dissiplina partijetə u motvetə;

13) Dəxetə d organizasiji motvəj — mərujəji u maвsarta d ştate;

14) B xarta d xarta, dəxetə d partijə min nəşi вeilqar u şuxlippi xrijvi.

Ənninə ən carь şəttissəji, d gərəg palţavalun partijə вut dəj, d halвavalun cətunujəti, marmavalь daraç d pulxənən organizasijəjə al daraç d təgвərtə politiqetə u в dəhə təhər odəvələ xətirçəm mavarta d linijə d partijə в xəjji.

Əxtun ki jaddьtun, d Qomitet qьnţruneta d partijən hər hədə zi ləвuluvə pilxəno organizasijəjə go mitxə d qətu вijəvivəx xizвunə.

Qomitet qьnţruneta go dəhə pilxəno вrixşivə в məxzetə genialetə d Lenin вut dəj, d o şula rişəjə go pilxənə organizasijəjə ijli **gəвetə d nəşi u saxseta d tammamta.**

B nizвət 1 gəвetə d nəşi u 1 şəxləptə d ənij, d levə mukşьţţo gəne, ənə vajьnva təninvə xəkmə xaвrь.

Şvuq min вjuroqratь u qanseljəristi, min ijdə plьjţь, d вut ţradte hic draşjatь go dijən lit, — əxnən itlən tre çurri xini zi d pələxi, d вivədinə məkletə go pilxənən, lenə вişvəqə d pəlxəx, d çoçəx əzəx ləqəməj.

Xə min dənni çurri, d pələxi ijnə nəşi məri xəkmə pьllan xilmətti в davar, nəşi, d xdьjrь vijinə maqulь, nəşi, d вixşəvinə, d şarrattь partijəji u motvəji lenə ktijve qə dənij, inə ktijvenə qə əhməqi. Ənni həmən ən nəşinə, d lenə вixşəvo gəne denəndər 1 tammume qţajatь d partijə u d hukmə u в dəhə təhər вistərenə şəttissi d dissiplinə d partijə u d məlkutə. B mudij ənij вьsjarьna xasa, kəd вьşmaţe şarrattь d partijə u d məlkutə? Ənij вьsjarьna xasa в dəj, d Hukmə motvəjə le qəzdir lidqara вije вut xətir d xilmətte ətijqi. Ənni maqulь gəne munşijo вixşəvinə, d ənij le ətij 1 şəxlupi u ki masьj dlə talamta şamţьjlun qţajatь d organь təgвirəni. Mudij odəxlun hədxə pələxi? Ənij lazьm ijlə dlə məkletə mənpule mal daraçь d təgвərtə, kəd lə gəşuqi al xilmətti, d itlun viji в davar (**məqvəxjəti**: sarast ijlə!). Ənij gərəg

peşij munpilli в məkəptə d daraçe u вmaxвarta d əhə go вasma (**məqvəxjəti**: sarast ijlə!). Əhə lazьm ijlə вut dəj, d ənni maqulь gəne munşijo tate peşə munpiltə mal rişe u jaddьjla duktə d gəne (**məqvəxjəti**: sarast ijlə!). Əhə lazьm ijlə вut dəj, d peşə muqvitə dissiplina partijetə u motvetə go kulli pilxənən (**məqvəxjəti**: sarast ljlə! **Aplodismentь**). Ədijə вut çurrə trajjana d pələxi. Xьjalьjla o çurrə d cəqciqəni, ki masьn tənin cəqciqəni halal (**gixkə**), nəşi halal, mhumni qə Hukmə motvəjə, inə lə вaşranь qə təgвərtə, lə вaşranь d mərjəztə d xə şula. Ənə вəzuni itvəlij həmzəmtə am xə hədxə **xora**, rава mjaqra xora, inə cəpciqənə cim вehəd, av d ki masь xəniqli go cəpcəqtu kulxə şula **xəjə**. Dulə əj həmzəmtə.

Ənə: dəxijli şuloxun am zruta?

Av: am zruta, xora Stalin? Əxnən hudrьvax (**gixkə**).

Ənə: вəs, ijtə?

Av: əxnən mutuvuvəx вuqara 1 xirpu (**gixkə**).

Ənə: di, вəs xarta dəxij?

Av: əxnən itlən məntəjəti, xora Stalin, вçəldutə вit həvij məntəjəti, (**gixkə**).

Ənə: inə midri?

Av: 1 kislən məвjuninə çvəçjəti (**gixkə**)

Ənə: di, midri, dəxijli şuloxun am zruta?

Av: Min zruta giвə hala hic mindij leli вьţrasa, xora Stalin (**gixkə kullənəjə**).

Əhə qə dijoxun şiklə d cəqciqənə. Ənij hudrьna, mutvunə вuqara lxirpu, itlun məntəjəti u çvəçjəti, inə şula leli вiçvəçə min şopu.

Tammam hər hədə, dəxij d lə mçəldi xə pələxə uqrajinaja rşьmlь pilxənə d xə organizasijə ijmən d вuqьrrun minnu, in it xə urxə go de organizasijə: Urxə tənəx . . . Urxə, həlвət, it, inə pilxənə lit məвjuni“ (**gixkə kullənəjə**). Məhlum up e organizasijə itlə cəqciqəni sarast d gəno.

U ijmən d paluţevax min şope hədxə cəqciqəni, kəd şadure xəccə rixqə min pilxənə operativəjə, ənij 1 kis gəne вipjəşinə uçвь: „Qəmudij paluţan ijnə min pilxənə?

Издано в Российской национальной библиотеке

Qəmu, əxnən lə vidlən kul mindij, d lazьm ijli qə şula, qəmu, əxnən lə çumjalan çmeta d udarniqi, qəmu al qonferensja d udarniqi əxnən lə rşьjmelan lozungi d partijə u hukmə, qəmu, əxnən go prezidium lə prişlən kullə Politвjuro u S. Q. (**gixkə kullənəjə**), qəmu lə şudьrran peşvaz qə xora Stalin,—xinə mu вajьtun minnən?" (**gikxə kullənəjə.**)

Bəs dəxij odəx min hədxə cəqçiqəni lə ətjəni l zrəzə? In ənij şoqəxlun go pilxənə operativəjə, ənij ki masьj kul xə şula xəjə maţвьjlь go selavь mijəni d həmzəmjəti. Məhlum, ənij lazьmla paluţe min pilxəni d təgвərtə u mattuve l şula xinə, lə operativəjə. Qə cəqciqəni lit dukə go pilxənə operativəjə (**Qəli:** duz ijlə! **Aplodismentь**).

Dəxij S. Q. mərjuzuvə şula d gəвetə d nəşi go organizasiji motvəji u d mərutə u dəxij əj tammumuva şula d xəlləntə d saxseta d tammamta,—ənə tunilij в kirjutə. B diqqət вuş zodə вit təni qə dijoxun xora Qaganovic go вuqara tlitəjə d rizə d jumə d knuşjə.

L nizвət d pilxənə вut xəlləntə d saxseta d tammamta m'ədijə l вarь, вut dəhə ənə вajьnva təninvə xəkmə xaвгь.

Mərjəztə duz d saxseta d tammamta itlə xə manaja qaţţana go şula d plaşa dərqul d вjuroqratizm u qanseljərşina. Bipjəşinə tummьtь qtajatь d organizasiji təgвirrəni jən ənij вipjəşinə mutvi xut вirkə d вjuroqratь u qanseljəristi? Bipjəşinə ənij tummьtь duz jən mupcьllь? Bipləxili apparat sarrast u вolşeviqəit, jən pərtulili go çvəçtə spiqtə,—əhə kulle ki həvi lidaju в dana əxcij ijmən d spaj murjiztilə saxseta d tammamta. Murjiztə spaj saxseta d tammamta—əhə ijli av prożeqtor, enij d hajjurьь qə вaranta d ahval d pilxənə d apparat go kul dana u məcuxeli вjuroqratь u qanseljəristi. Mumkin в xətirçəmutə tənuji, qəd ьcca sьrajь d вasurujatь dijən вitrasьna min letəjutə d saxseta d tammamta murjiztə duz. Lit şikutə, qəd in ojəvə hədxə saxseta d tammamta ənij вasurujati d lə şik qəme вit həvijvə dvijqə.

Inə, qəd saxseta d tammamta matja l nijşo, lazьm ijnə hic ləhojə tre şərti: əj d qəmetə,— qəd saxseta d tammamta hojə sistematiqetə, inə lə min dana l dana; əj d tre,— qəd в rişə d şula d saxseta d tammamta go kulle həlqi d organizasiji partijəj — motvəji u d mərutə lə həvij kilji parsupь qədre surə, inə nəşi məri d вəşşə qədrə вgəne təgвirrəni d organizasiji.

Manaja вuş gurta itlə mərjəztə duz d organizasiji d saxseta d tammamta qə idarь təgвirrəni qьntrunajь. RQI в pьsla d organizasijo le masja masvьjale tlaвjatь d saxseta d tammamta, murjiztə spaj. Xəkmə şinni min qəm ədijə, ijmən d pilxənə dijən d mərutə ijvə вuş pşьjta u вuş вasura masvьjana u ijmən d ki həvijvə вispərə l mumkinutə **d inspeqtirutə** d pilxənə d kulle narqomatь u kulle idarь d mərutə, R. Q. I. al dukovə. Inə ədijə, ijmən d pilxənə dijən d mərutə gurvisli u vili вuş mrəkvə, u ijmən d lit xinə lə lazьmuta, lə zi mumkinutə **d inspeqtirutə** dijo min xə gьntrun, R. Q. I. gərəg şəxlippə. Qə dijən ədijə lazьm ijlə lə inspeqsijə, inə saxseta d tammamta d qtajatь d qьntrun,— qə dijən ədijə lazьm ijli **qontrol** al tammamta d qtajatь d qьntrun. Qə dijən lazьm ijlə ədijə hədxə organizasijə əj, d kəd lə təxmuni al nişə kullənəjə d inspeqtiruto d kulle u kullə, вit masjava çammavala kullə hişjəruto al pilxənə вut qontrol, al pilxənə вut saxseta d tammamta d qtajatь d idarь qьntrunajь d Hukmə motvəjə. Hədxə idara mumkin d hojə əxcij Qomisijə d Qontrol Motvəjə go S. N. Q. d Xujədə d S.S.R., əj d вipləxilə в maxzəjəti d S. N. Q. u itlə go mahallь vəkkili əlhəddə, lə tilji min idarь mahallajь. U qə вut dəj, d əj həvilə avtoritet lazьm u qə вut dəj, d əj masja в dana lazьm talвa çuvaвkaruta min kulxə pələxə çuvaвkar,— lazьm ijlə, d qandidatь d həddəmi d Qomisijə d Qontrol Motvəjə peşij rşьjmь в knuşjə d partija u muxkimmi в S. N. Q. u S. I. Q. d Xujədə d S.S.R.. Ənə вixşəvivin, qəd əxcij hədxə organizasijə вit masjava xəllinəvəli qontrol motvəjə u dissiplinə motvetə.

B nizʙət 1 S. Q. Q., dəxij d ʙidajьtun, əj piştivə mummьrta min qəm kulli u səmə zodə qə məkletə d clapa go partija. Əxtun ʙidajьtun, qəd zduta d clapa xə mitxə əxnən d miççid itvələn. Əxtun ʙidajitun, qəd S. Q. Q. u organizasiji dijo ʙuşьrrun doqijvəli qəmə d zduta d clapa. Inə ədijə əxnən litlən xinə zduta d clapa. Inə ədijə əxnən itlən lazьmuta cim gurta d hədxə organizasijə, d masjava çamjavala hişjəruto ənənqetə al pilxənə ʙut saxseta d tammamta d qtajatь d partijə u Qomitet Qьntruneta dijo. Hədxə organizasijə ki masja hojə əxcij Qomissijə d Qontrol Partijəjə go S. Q. V.Q.P.(ʙ), əj d ʙipləxilə ʙ məxzəjəti d partьja u S.Q. dijo u itlə go mahallь vəkkili d gəno, lə tilji min organizasiji mahallajь. Məhlimlə, qəd hədxə organizasijə çuvaʙkar gərəg həvilə avtoritet gura. U qə ʙut dəj, d əj həvilə ʙəssą avtoritet, u masja qarjalь qə dьjvan kul xə məri gnəhə pələxə çuvaʙkar, up in d həvi həddəmə d SQ, — lazьm iılə, d həddəmi d əhə Qomisijə masь pərişlun u şəxliplun əxcij organ ьllaja d partija — knuşjə d partьja. Lit şikutə, qəd hədxə organizasijə ʙit masja ʙ miljutə tammьmalь qontrol al tammamta d qtajatь d guşmi qьntrunajь d partijə u məxkimmələ dissiplinə partijeta.

Hədxili şula d ʙuqarь d təgʙərtə organizasijetə.

Nijşi dijən ʙ nizʙət 1 pilxənə organizasijəjə ijnə:

1) Məlxumu up ʙ datьd pilxənən organizasjəjə 1 tlaʙjatь d linijə politiqetə d partija;

2) Marumo təgʙərtə organizasijetə həl daraç d təgʙərtə politiqetə;

3) Limtaja 1 dəj, d təgʙərtə organizasjetə ʙ miljutə odələ mumkin mavvarta ʙ xəjji lozungi u qtajatь politiqəji d partija.

Ənə pəruquvin xoravati, məmlij, jəvəltə d xizʙunə. Mud platь ʙitəjinə minnu?

Ədijə xinə kulle qəʙulonə, qəd məntəjəti dijən ijnə gaʙʙarь u maçьʙanь. Atra go mitxə kirjə pijşili şunjə al relsi d industrializasijə u qolleqtivizasijə. B mən-

tetə piştilə tummьmta pjətiletqə qəmetə. Əhə məʙrujilə rьxşa d xьqra u məxkumolə hemənutə ʙ xelə d gəne d pələxi dijən. Əhə, həlʙət, spajla. Inə məntəjəti xəkmə gəhi ki həvilun giʙə xişkənə zi. Ənij gəhi prijşi məʙruvinə xəkmə qivəndinusi, enij, d in şo qijlun zedij,—ʙit masьj məxrivvijli kulli şula. It, məsələn, qivəndinus, qəd rişə d xəkmə xoravatь mumkin d gəƶƶin min hədxə məntəjəti. Hədxə qəvəmjəti itvələn, dəxij d ʙьdajьtun. It qivəndinus, qəd xəkmə min xoravatan, kəd rujь min məntəjəti, ʙit şarьj rahat vədo gəne ʙ zmərjəti zəjəri, əx d məsələn, qəd „ədijə jəmə min ʙirkən ijlə“, qəd „ʙit masax, kul d həvi, ʙ kusijətən mrappaxlь“ u şərkə. Hədxə şulanь mumkin d həvij, xoravatь. Lit hic mindij ʙuş məri zduta, məx dənni təxmənjəti, səʙəʙ ənij ʙişrəjonə cəkʙəntə d partijə u marpuvvena çərgo. In hədxə təxmənjəti zedij raʙa go partijə dijən, əxnən mumkin d peşəx qəm zduta d tləxtə d kulle məntəjətən. Həlʙət, pjətiletqa qəmetə tummьmalan ʙməntetə. Əhə duz ijlə. Inə ʙ əhə şula leli prijqə u le masь pəriq, xoravatь. Qəməj it pjətiletqə d tre, d up əj lazьm ijlə tammumo u up əj ʙ məntetə. Əxtun ʙidajьtun, qəd planь ʙipjəşinə tummьmь go plaşa dərqul d cətunujəti, go rahţa d şmaţţa d cətunujəti. Məhlum, ʙit həvij cətunujəti, ʙit həvi up plaşa dərqul dije. Xoravatь Molotov u Qujʙьşev ʙit tənij qə dijoxun ʙut plan d pjətiletqə d tre. Min məmli d ənij əxtun ʙit xəzitun, mudij cətunujəti gurь gərəg əxnən şamţaxlun qə tammamta d əhə plan gaʙʙara. Məhlum, lazьmla partijə lə darvudь—maţlujo—inə xəlluno ʙ hişjərutə, lə maţlujo,—inə xəmuvvo go ahval d hazьruta palaşeta, lə şrəje cəkko, inə cəkʙuno, lə ʙərʙuzo,—inə xəmujo go ahval d moʙilizasijə qə tammamta d pjətiletqə d tre.

Məxxə ʙivəjili plaţa qəməjə: **lə təlqə lgənən min məntəjəti qəməji u lə ştavhьrrax.**

Əxnən mţьlan l məntəjəti ʙəj, d itvələn linijə təgʙirəntə duz d partijə u msьlan mərjizəxvəlun səggiji qə mavvarta d əhə urxə go xəjji. Lelə lazьm tənetə, qəd d

Из фондов Российской национальной библиотеки

lə dənni şərti əxnən le ħəvivələn ənij məntəjəti, d itlən ədijə u enij d вije вьxqaгьvax в həqutə. Inə gəhi вitpəqilə go xəjjutə d partiji təgвirrəni d həvilun urxə duz u вaşarta d mavvarto go xəjji — cim xəccə. Pəkrun al artavatь d xadorvahan rава partiji təgвirrəni вit məcxijtun, enij itlun urxə duz u mavvurona go xəjji? Əslo ətitun, hədxə partiji go dunji ədijə lit, səвəв ənij kulle вixxəjinə dlə perspeqtivi, kətluninə go xaos d qrizis u lenə məcuxi urxəti qə plaţa min вatlaxь. Əxcij partija dijən вidajьla, l ekə ləвləli şula, u laвululə av l qəmə в məntetə. Min mudij partijə dijən itlə ənni diləjəti? Min dəj, d əj ijlə partija marqsistetə, partija leninetə. Min dəj, d pilxənə dəj pijşili tugвirrə в julpənə d Marqs, Engels, Lenin. Lit şikutə, qəd kmə d əxnən kiljivəx duz l əhə julpənə, kmə d əxnən itlən əhə qompas, — вit həvijlən məntəjəti go pilxənən.

Bimərinə, qəd qo Maьrva, go xəkmə məlkvəti marqsizm pijşili purpissə. Bimərinə, qəd av purpistulə çvəçtə вurƶuazaj-millətetə, d ki peşə qrьta faşizm. Əhə, həlвət, xaвra вaţьjlьь. Hədxə ki masьj tənij əxcij nəşi d lenə вidajo taşьjta. Marqsizm ijli maddeta elmetə d interesi ьqranajь d klas pələxetə. Qə вaţalta d marqsizm, lazьm вaţulo klas pələxetə. Inə klas pələxetə namumkin ijlə вaţulo. Zodə min 80 şinni vьrrun min de dana, d marqsizm plьţlь go majdan. Go dəhə mitxə ьsrь u immi hukmi вurƶuazjaji calluşьva вaţlьjvalь marksizm. U ijtə mu? Hukmi вurƶuazjəji вitəjə u вrixşivə, inə marqsizm hər вipjəşivə **(aplodismentь əx вuran)**. Zodə min dəj, — marqsizm mtьli l dəj, d av hlьвlь tammam go xə ştitəjə d səmə d dunji, u mţьь l halьвuta həmin go do atra, əkə d mərqsizm ki xəşvijvə tammam вuţla **(aplodismentь əx вuran)**. Lehəvi xşəvə təpqu, qəd atra, ekə d marqsizm hlьвlь tammam, ijli ədijə atra jəkkənəjə go dunji, enij d leli вidaja janь mu qrizis jan вepilxənutə, вəj dana d go kulle atravatь pijşi, up hədə zi go atravatь d faşizm, hə ənni aгвa şinni hakumьna qrizis u вepilxənutə. Lə, xaravatь, əhə lelə təpqu **(aplodismenti xə mitxə jaгьjxa)**.

Издательство Российской национальной библиотеки

Hi, xoravatь, məntəjəti dijən min dənijnə, qəd əxnən вipləxivaxvə, u вiplaşьvaxva xut вajdah d Marqs, Engels, Lenin.

Məxxə, вivəjili plaţa d tre: **livəjə mhumni həl xtəmə l вajdah gaввarta d Marqs, Engels, Lenin (aplodismentь).**

Klas pələxetə d SSSR xeləntilə lə hər əxcij в əj, d itlə Gurьвta go plaşь partijə leninetə. Əj xeləntilə, şvuq min dəj, lə hər əxcij вəj, d itlə hajjarta d səggiji miljunəji d akkarь çapajь. Əj xeləntilə up вəj, d вisnədoli u hajjurolь proletariat d kullə dunji. Klas pələxetə d SSSR ijlə xə səmə d proletariat d kullə dunji, otrjədu qəməjə, u respuвliqa dijən zarruna d proletariat tiviləjə. Lit şikutə, qəd in əj lə həvivələ hajjarta min tərəp d klas pələxetə d atravatь qapitalistaji, əj le masjava xəmjəvəli hukmə go ijdo, əj le masjava hadrava şərti qə mammarta sosialistetə,—məhlum—əj le həvijvələ ənij məntəjəti, d itlə ədijə. Jьssurь вilmillətəji d klas pələxetə d SSSR am pələxi d atravatь qapitalistaji, jьsşura əxunəjə d pələxi d SSSR am pələxi d kullə dunji,—hə duli xə min kipi d qunçijtə d xelə u zəxmutə d Respuвliqa d Motvi. Pələxi d Maьrva вimərinə, qəd klas pələxetə d SSSR ijlə вrigada zəxmi d proletariat. Əhə rава spajla. Əhə maddujьla, qəd proletariat d kullə dunji hudrьlь up datьd hajjьr qə klas pələxetə d SSSR al xelu u mumkinutu gorə. Inə əhə məttujilə l qdələn denandarujatь əmuqi. Əhə maddujьla, qəd əxnən d miççid gərəg makşьţaxlь в pilxənən şimmə mjuqra d вrigada zəxmi d proletariət d kulle atravatь. Əhə вivədən ijlə məçвur l əj, d pəlxəx вuş spaj u palşax вuş spaj вut hlaвta tammam d sosializm go arta dijən, вut hlaвta d sosializm go kulle atravatь.

Məxxə вivəjili plaţa tlitəjə: **livəjə mhumni həl xtəmə l şula d internasionalizm proletarijəjə, l şula d jьssura əxunəjə d proletariji d kulle atravatь (aplodismentь).**

Hədxinə plaţь ..

Xəjjə вajdah gaввarta u ləmithalвanta d Marqs, Engels,

Lenin! **(Aplodismenti əx вuran, xədərjə dana, d kullə zal Knuşjə вivədili ovasijə qə x. Stalin. Zmərtə d „Internasional“. Min вar tammamta d „Internasiənal“ ovasijə şarujьla в xelə xətə. Qəli: „Ura qə Stalin“, „Xəjji Stalin“, „Xəjjə SQ d partija“).**

* * *

Xoravatь! Draşjatь d go knuşjə muxzijəlun xdənəjutə tammam d xьjalь d təgвirənən partijəji, mumkin tənuji, go kulle вuqarь d politiqə partijetə. Həmzəmjəti dərqul d məmlə d jəvəltə d xizвunə, dəxij d ki jaddьtun, hic lit viji. Bəs piştilə vidtə məhlum xdənəjutə maççьвanta idejəj—politiqetə u organizasijetə d çərgi d partijən (aplodismentь). Buqara вiqjəmili, hic it lazьmuta min вar dəhə go xaвra xətmənə? Bixşəvivin, d lit hədxə lazьmuta. Bəs həllimunlij izin, d məxpillin min xaвra xətmənə **(ovasijə əx вuran, kulli knuşjə вiqjəmili al əqlu, qələ gərgimənə d „ura“, məqvəxjəti qoleqtivəji: „Xəjji Stalin“! Knuşjə вizmərili „Internasional ovasijə вiqjəmilə təzədən. Məqvəxjəti „ura“, „Xəjji Stalin“, „Xəjjə SQ“).**

Из фондов Российской национальной библиотеки

213

QŢETA D ĶNUŞJƏ D XVII D VQP(в) BUT MƏMLƏ D JƏVƏLTƏ D XIƵBUNƏ D X. STALIN BUT PILXƏNƏ D SQ VQP(в)

(piştilə quвiltə kullənəit)

Ķəd şьmju məmlə d jəvəltə d xizвunə d xora Stalin вut avuduta d SQ VQP(в), knuşjə d XVII d VQP(в) вьqţajьlь:

1. Lirdajo в miljutə u tammamatuta linijə politiqetə u pilxənə praqtiqəjə d SQ VQP(в).

2. Lirdaju məmlə d jəvəltə d xiz вunə d xora Stalin u məttujo qəm kulle organizasiji partijaji, d ləвlijli pilxənə в təgвərtə d şərti u amaçь, muxziji go məmlə d xora Stalin.

Инв.№ 213

Из фондов Российской национальной библиотеки

QUDIJQUS

pətə

I. Qrizis məgrişənə d qapitolizm tivi ləjə u ahval вarreta d xujədə motvəjə 5

II. Xəştə ləqəmə rjamta d mərutə almeta u ahval gəvetə d SSSR 25

III. Partija 59

Qţeta d knuşjə XVII VQP (b) al məmlə d jəvəltə d xizbunə d. x. Stalin вut pilxənə d SQ VQP (b) 86

Из фондов Российской национальной библиотеки

Редактор *Минасов*. Техредактор *Н. Фомин*.

Сдано в производство 7/II-34 г. Подп. к печати 15/III-34 г. Об'ем $5^1/_2$ п. л. Формат $82\times110^1/_{32}$. 31376 тип. знак. в печ. л. Текст отпечатан на бумаге ф-ки им. Менжинского. Партиздат № 1022.
Уполном. Главлита № В-50015. Заказ № 2166. Тираж 1500 экз.

17-я фабрика нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста „ПОЛИГРАФКНИГА".
Москва, Шлюзовая наб., д. 10.

Ҭьјmа 25 kәр.
Цена 25 коп.

11776

Н Ассир
2-74

1-2431524

И. В. СТАЛИН

Отчетный доклад XVII с'езду партии о работе ЦК ВКП(б)

На ассирийском языке

Перев. К. и Л. Марогуловы
и Д. Петросов

Издательство ЦК ВКП(б) ПАРТИЗДАТ
Москва, Б. Комсомольский пер., 1.

Из фондов Российской национальной библиотеки